

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
katedra geografie**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vývoj a současná struktura druhů pozemků
v regionech a typech krajiny
„Novohradské hory a jejich podhůří“**

**Lucie SRPKOVÁ
2008**

ANOTACE:

<i>Název diplomové práce:</i>	Vývoj a současná struktura druhů pozemků v regionech a typech krajiny „Novohradské hory a jejich podhůří“.
<i>Pracoviště:</i>	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta, katedra geografie
<i>Autor:</i>	Lucie Srpková
<i>Studijní program:</i>	M7503 Učitelství pro základní školy
<i>Studijní obory:</i>	zeměpis, společný základ, přírodopis a pěstitelství
<i>Vedoucí diplomové práce:</i>	Mgr. Karolína Mičková

Diplomová práce se zabývá vyhodnocením vývoje a charakterizováním současné struktury krajiny (land use, využití země) v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“ jako celku, poté ve vymezených regionech a v jednotlivých typech katastrálních území (na základě vypracovaných typologií) během 20. století až do současnosti resp. mezi lety 1845 - 1938 - 1945 – 1955 – 1989 - 2002. Vymezení řešeného území je převzato z již probíhajícího výzkumu souvislostí mezi krajinou strukturou a osídlením prováděného na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, Pedagogické fakultě, katedře geografie. Výsledky diplomové práce jsou obsaženy v přílohách práce v tabulkách a kartogramech a slovně zhodnoceny v textové části diplomové práce.

ANNOTATION

<i>Name of diploma thesis:</i>	Development and characterization of current features of landscapes (land use) in chosen territory Novohradské hory and their slopes.
<i>Department:</i>	University of South Bohemia in České Budějovice Pedagogical Faculty, Department of Geography
<i>Author:</i>	Lucie Srpková
<i>Study program:</i>	M7503 Teacher in elementary schools
<i>Study course:</i>	geography, common disciplines, natural history
<i>Tutor of diploma thesis:</i>	Mgr. Karolína Mičková

Diploma thesis deals with evaluation of development and characterization of current features of landscapes (land use) in chosen territory „Novohradské hory and their slopes“ as a whole, then in determined regions and in single types cadastral territory (on the basis of elaborated typologies) during 20th. century until present rather among years 1845 – 1938 – 1945 – 1955 – 1989 – 2002. Delimitation explored territory is assumed from already instant research Bohemia Budějovice, Pedagogical Faculty, Department of Geography. Results of diploma thesis are included in supplements of thesis in figures and cartograms and verbally reviewed in text parts of diploma thesis.

Poděkování:

Ráda bych zde poděkovala nejen katedře geografie, Pedagogické fakulty, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích za poskytnutí statistických materiálů a publikací, ale především vedoucí diplomové práce Mgr. Karolíně Mičkové za odborné vedení, poskytování cenných rad a informací, které přispěly ke zpracování mé práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury a použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 4. května 2008

.....

Lucie Srpková

OBSAH

1. ÚVOD	8
2. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ... 10	
2. 1. Vymezení a geografická poloha	10
2. 2. Fyzicko-geografická charakteristika řešeného území.....	11
2. 3. Sociálně-geografická charakteristika	25
3. ROZBOR LITERATURY:	38
3. 1. Literatura charakterizující fyzickogeografické prostředí řešeného	38
3. 2. Literatura charakterizující sociogeografické prostředí řešeného	38
3. 3. Historie zkoumání o land use a land cover	39
<i>Historie zkoumání land use a land cover.....</i>	<i>39</i>
3. 4. Literatura o land use a land cover	41
<i>Literatura o land use a land cover vztahující se k území České republiky.....</i>	<i>41</i>
<i>Literatura o land use a land cover vztahující se k území jižních Čech s důrazem</i> <i> pak na řešené území</i>	<i>46</i>
4. METODIKA PRÁCE	48
4. 1. Získání a zpracování dat o druzích pozemků (land use) v řešeném území.....	48
4. 2. Regionalizace řešeného území a typologie katastrálních území, získání a zpracování dat pro regionalizaci řešeného území a typologii katastrálních území	49
5. VÝSLEDKY.....	56
5. 1. Hodnocení vývoje a současné zastoupení druhů pozemků v řešeném území jako celku	57
5. 2. Hodnocení vývoje a současné struktury krajiny (využívání území) v regionech řešeného území.....	60
5. 3. Hodnocení vývoje a současné zastoupení druhů pozemků v typech katastrálních území.....	64

6. ZÁVĚR.....	71
7. SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
8. SEZNAM PŘÍLOH.....	89
9. PŘÍLOHY.....	91

1. ÚVOD

Z nabídky katedry geografie, Pedagogické fakulty, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jsem si před třemi roky vybrala téma svojí diplomové práce, které se zabývá současným zastoupením druhů pozemků a vývojem hlavních kategorií druhů pozemků v regionech řešeného území a typech katastrálních území v řešeném území „Novohradských horách a jejich podhůří.“

Novohradské hory jsou velice zajímavým územím nacházející se v jižní části Jihočeského kraje, při státní hranici s Rakouskem. Na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích se toto území pod vedením prof. Miroslava Papáčka Csc. stalo předmětem výzkumu. Výzkum byl zaměřený na území Novohradských hor a jejich podhůří pod názvem „Biodiverzita a společenstva vod.“ Celý výzkum byl prováděn v rámci grantu CEZ/J06/98/122100001 a byl již úspěšně dokončen. Svůj podíl na tomto výzkumu měla i katedra geografie, její pracovníci a také studenti.

Moje diplomová práce navazuje na výzkum souvislostí vývoje krajiny, obyvatelstva a osídlení krajiny v modelovém přeshraničním česko-rakouském regionu „Novohradské hory“, vedeným v Novohradských horách katedrou geografie pod vedením doc. Kubeše a Mgr. Mičkové, na diplomové práce R. Šulové (2005), O. Carvy (2006), Z. Binkové (2006), A. Holubové (2006), L. Kosičky (2006), D. Zejdy (2006) a J. Lidmilové (2007). Z těchto prací jsem převzala vymezení řešeného území. Údaje o využití země za rozlohy druhů pozemků v jednotlivých katastrálních územích jsou získány z databáze Katastrálního úřadu v Českých Budějovicích, Katastrálního úřadu v Českém Krumlově, z databáze Zeměměřického a katastrálního inspektorátu v Českých Budějovicích a z databáze „LUCC PřF UK“ (Bičík a kol. 2000).

Hlavním cílem diplomové práce je vyhodnocení vývoje a charakterizování současné struktury land use v řešeném území jako celku, ve vymezených regionech a v jednotlivých typech katastrálních území (na základě vypracovaných typologií) v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“ mezi lety 1845 - 1938 - 1945 - 1955 - 1989 - 2002. Dílčími cíli práce pak bylo získání a zpracování vstupních dat o struktuře druhů pozemků (land use) v řešeném území (1); regionalizace řešeného území a typologie katastrálních území (2); získání a zpracování dat pro regionalizaci řešeného území a typologii katastrálních území (3); analýza dat o současném zastoupení druhů pozemků v regionech řešeného území a typech k.ú. a odůvodnění zjištěných

změn ve vývoji hlavních kategorií druhů pozemků mezi sledovanými lety 1845 – 2002 (4).

Na základě shora stanovených cílů a na základě celorepublikových trendů o vývoji struktur půdy (land use) předpokládám výrazný pokles orné půdy i zemědělské půdy na úkor lesních pozemků, luk, pastvin a lad. Velký úbytek orné půdy předpokládám hlavně v horských katastrálních územích ve prospěch lesních pozemků více než v jiných katastrálních územích, vzhledem k nepříznivým podmínkám pro zemědělskou výrobu (1). Dále předpokládám v okolí sídel a měst nepatrný úbytek orné půdy ve prospěch zástavby domů, hospodářských budov a technické infrastruktury (2). V typech katastrálních území s větším počtem obyvatel předpokládám příbytek lesních půd a úbytek pozemků orné půdy méně než v katastrálních územích s malým počtem obyvatel nebo v katastrálních územích vylidněných (3). V oblastech, kde dříve žilo obyvatelstvo německé národnosti a po jejich odsunu nedošlo k dostatečnému znovuosídlení předpokládám úbytek orné půdy a pokrytí těchto pozemků jinými druhy pozemků a posléze nahrazení lesními společenstvy (4).

Řešené území se nachází v pohraniční oblasti, jedná se o horskou a podhorskou oblast a změny ve vývoji struktur půdy (land use) lze dávat do souvislostí ekonomických, sociálních, demografických, kulturních aj. Sociálně-ekonomické faktory jsou pro vývoj struktur půdy (land use) velice důležité, promítají se do vývoje pozemků a ovlivňují tento vývoj na mnohem vyšší úrovni a mnohem dříve než faktory fyzicko-geografické.

2. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

2. 1. Vymezení a geografická poloha

Řešené území (Mapa 1.) leží na jihu České republiky, v jižní části Jihočeského kraje, při státní hranici s Rakouskem. V síti geografických souřadnic je poloha řešeného území vymezena následovně – nejsevernější místo leží v katastrálním území (dále jen k.ú.) Třebeč (14°40' v.d., 48°52' s.š.), nejj jižněji se nachází místo v k.ú. Pohorí na Šumavě (14°49' v.d., 48°44' s.š.), nejzápadnější bod je v k.ú. Suchdol u Bujanova (14°25' v.d., 48°42' s.š.) a nejvýchodnější leží bod v k.ú. Vyšné (14°53' v.d., 48°50' s.š.). Od roku 1998 řešené území administrativně spadá do statistické jednotky Evropské unie NUTS2 – Jihozápad. Podrobněji náleží okresům České Budějovice a Český Krumlov, do obvodu obcí s rozšířenou působností Kaplice a Trhové Sviny. Řešené území má centrální polohu v rámci Evropy i střední Evropy a procházela jím delší dobu tzv. „Železná opona“ mezi západním a východním blokem.

Území řešené touto diplomovou prací má celkovou rozlohu 670 km². Skládá se z celkem 89 katastrálních území, tvoří ho dva velké spádové regiony, obce s rozšířenou působností – Kaplice a Trhové Sviny, dále potom sedm regionů sídel – Benešov nad Černou, Dolní Dvořiště, Horní Stropnice, Kaplice, Malonty, Nové Hrady, Trhové Sviny. V rámci předchozích výzkumů dle databáze Kubeš, Šulová (2004) bylo v řešeném území v katastrálních územích vymezeno 179 sídel (sčítání z roku 2001), přičemž 43 z těchto 179 sídel dnes již zaniklo nebo nemá trvale bydlící obyvatelstvo. V roce 2001 v katastrálních územích trvale žilo 24 676 obyvatel. Vývoj počtu obyvatel podle jednotlivých sčítání v těchto sídlech mezi lety 1869 až 2001 je vytvořeno v databázi Kubeš, Šulová (2004), upraveno a zpřesněno v diplomových pracích A. Holubové (2006) a Z. Binkové (2006).

Řešené území je málo osídlené, má zemědělsko-lesnický charakter krajiny. Jde o území rozprostírající se v Novohradských horách, v části jejich podhůří a v části Třeboňské pánve. Územím prochází hlavní evropské rozvodí Labsko - dunajské. Z hlediska dopravně geografického jsou některé části řešeného území poměrně exponované, neboť tudy procházejí významné evropské trasy severo-j jižním směrem.

2. 2. Fyzicko-geografická charakteristika řešeného území

Geologie a geomorfologie

Do řešeného území, jak je vymezeno v subkapitole 2.1., zasahují níže uvedené geomorfologické jednotky – podle geomorfologického členění České republiky dle Chábera (1972), Demek (ed.) (1987), Balatka (1995) a Ryppl (2004). Tyto jednotky jsou následně z hlediska jejich geologických, geomorfologických a orografických poměrů charakterizovány v textu, který představuje kompilát zpracovaný z podkladů Chábera (1972), Demek (ed.) (1987), Balatka (1995), Ryppl (2004), Carva (2006) a Kosička (2006). Grafické znázornění geomorfologického členění řešeného území a geologických jednotek obsahuje Mapa 2. a Mapa 3. v příloze práce.

Přehled geomorfologických jednotek v řešeném území:

Česká vysočina (provincie)

I Šumavská soustava (subprovincie)

IB Šumavská hornatina (oblast)

IB-2 Šumavské podhůří (celek)

IB-2E Českokrumlovská vrchovina (podcelek)

IB-2E-e Rožmberská vrchovina (okrsek)

IB-3 Novohradské hory

IB-3A Pohořská hornatina

IB-3A-1 Leopoldovská vrchovina

IB-3A-2 Žofínská hornatina

IB-3A-2-1 Pohořská kotlina (podokrsek)

IB-3B Jedlická vrchovina

IB-3B-1 Skalecká vrchovina

IB-3B-2 Tetřevská vrchovina

IB-3B-2-1 část švábskodolská

IB-4 Novohradské podhůří

IB-4A Kaplická brázda

IB-4A-2 Bujanovská sníženina

IB-4A-2a Netřebický práh

IB-4A-2b Stradovská kotlina

IB-4A-2c Dolnodvořištská sníženina

IB-4A-2d Cetvinská kotlina

IB-4B Stropnická pahorkatina

IB-4B-1 Strážkovická pahorkatina

IB-4B-2 Rychnovská pahorkatina

IB-4C Soběnovská vrchovina

IB-4C-1 Kohoutská vrchovina

IB-4C-1a Pořešínská pahorkatina

IB-4C-1b Slepíčí hory

IB-4C-1c Dluhoštská kotlina

IB-4C-2 Malontská vrchovina

IB-4C-2a Hodonická vrchovina

IB-4C-2b Malontská sníženina

IB-4C-2c Bukovská vrchovina

II Česko-moravská soustava
IIB Jihočeské pánve
IIB-2 Třeboňská pánev
IIB-2A Lomnická pánev
IIB-2A-b Českovelenická pánev

Řešené území náleží do provincie Česká vysočina, do subprovincie Šumavské a do oblasti Šumavská hornatina. Šumavská hornatina se dále dělí na čtyři celky (Šumava, Šumavské podhůří, Novohradské hory, Novohradské podhůří), ale pouze tři z nich (Šumavské podhůří, Novohradské hory, Novohradské podhůří) náleží do území řešeného touto diplomovou prací. Dále sem zasahuje ještě celek Třeboňská pánev, která spadá do Českomoravské subprovincie a do oblasti Jihočeské pánve.

Šumavské podhůří je prvním celkem zasahujícím do řešeného území, z něhož sem zasahuje pouze podcelek **Českokrumlovská vrchovina**. Českokrumlovská vrchovina je dále tvořena ze šesti okrsků, z nichž pouze jeden, **Rožmberská vrchovina**, zasahuje v malém rozsahu na západě do řešeného území této diplomové práce. Rožmberská vrchovina je tvořená ze svorových rul a svorů, méně z migmatitických pararul.

Největší rozlohu řešeného území zaujímá celek **Novohradské podhůří**. Na severu a severovýchodě tvoří hranici s Českobudějovickou pánví (mimo řešené území) a Třeboňskou pánví, na východě a na jihu navazuje na celek Novohradské hory (viz dále), na západě tvoří přechod k Šumavskému podhůří (viz výše). Území je tvořeno krystalickými horninami s ojedinělými zbytky neogenních sedimentů. Nejvyšším vrcholem Novohradského podhůří je Kohout (870 m n.m.), naopak nejnižší místo leží v Plavě (405 m n.m.), již mimo řešené území. Novohradské podhůří je tvořeno třemi podcelky.

Kaplická brázda je složena převážně z kaplických svorů, svorových rul a dalších krystalických hornin (pararuly) a vyvřelin centrálního moldanubického plutonu (granodiority). Geologická stavba je doplněna o terciérní sedimenty miocenního a neogenního stáří. Kaplická brázda představuje území protáhlé ve směru S-J a dlouhé téměř 30 km a ve směru Z-V široké 5 až 12 km, které je tektonického původu. Celková rozloha brázdy je 259 km². Kaplická brázda se dále dělí na dva geomorfologické okrsky, **Velešínskou pahorkatinu** (mimo řešené území) a **Bujanovskou sníženinu**. Bujanovská sníženina je od Velešínské pahorkatiny oddělena *Netřebickým prahem*, který je složený ze svorů a svorových rul. Jižní svahy Netřebického prahu přecházejí v západním okolí Kaplice v příkopovou *Stradovskou kotlinu*, která je v severní části vyplněná neogenními sedimenty, zbývající část je tvořena opět svory a svorovými rulami. V okolí Dolního Dvořiště na Stradovskou kotlinu navazuje otevřená *Dolnodvořištská sníženina*, která představuje 4 až 6 km široký okrasek s plochým dnem. Západní část sníženiny tvoří svorové ruly a svory, východní část je tvořena biotitickými granodiority. V jihovýchodní pohraniční části Kaplické brázdy se nalézá *Cetvinská kotlina* tvořená granodioritem a dioritem centrálního moldanubického plutonu, (Carva, 2006).

Stropnická pahorkatina je druhým podcelkem Novohradského podhůří a má rozlohu 274 km². Pahorkatina je tvořena krystalickými horninami (svory, ruly) a vyvřelými horninami (granity, granodiority). Nejvyšším vrcholem pahorkatiny je Kondráčská hora (682 m n.m.). Reliéf pahorkatiny je mírně zvlněný, rozřezaný údolními řeky Stropnice, Svinenského potoka a jejich přítoků (Carva, 2006). Stropnická pahorkatina je tvořená dvěma okrsky. Prvním okrskem je Strážkovická pahorkatina zasahující do řešeného území jen okrajově a druhým je Rychnovská pahorkatina, zabírající v řešeném území větší část. Tato pahorkatina je složená z vyvřelin centrálního moldanubického plutonu a jeho pláště tvořeného rulami. Byla vyzdvižená podél zlomů nad Třeboňskou pánev a oddělená zlomovými svahy od Novohradských hor a Slepických hor.

Třetím podcelkem Novohradského podhůří je **Soběnovská vrchovina**. Jde o členitou kernou vrchovinu tvořenou hráštěmi a průlomy, kterou tvoří šest okrsků. Rozloha vrchoviny je 161 km². V severní části je tvořená svorovými rulami a svory, ve střední a jižní části vyvřelinami centrálního moldanubického plutonu (Mičková, 2001). Vrchovina je složená z krátkých, vysokých a nízkých hřbetů a z jednotlivých vrcholů (Carva, 2006). Územně je rozdělena na dva geomorfologické okrsky, a to na Kohoutskou vrchovinu a Malontskou vrchovinu. Kohoutská vrchovina se nachází v severozápadní části řešeného území, nalezneme v ní převážně vyvřeliny moldanubického centrálního plutonu (granity). Její území se ještě dále dělí na území třech geomorfologických podokrsků: mezi 500 až 600 m vysokou a plochou *Pořešínskou pahorkatinu* tvořenou v severní části ze svorových rul a svorů a v jižní části ze žul, mezi vyšší a zlomovými svahy výrazně omezené *Slepíčí hory* a mezi *Dluhošskou kotlinu*, (Carva, 2006). Malontská vrchovina se nachází jižně od Kohoutské vrchoviny a je složená z hornin krystalinika. Vrchovina je tvořená ze třech geomorfologických podokrsků. První z nich je *Hodonická vrchovina*, která je tvořena tzv. Hodonickým hřbetem s nejvyššími vrcholy Hradištský vrch (780 m n.m.) a Hodonický vrch (726 m n.m.). Druhým podokrskem je *Malontská sníženina* složená z biotitického granodioritu a rul. Malontská sníženina odděluje Hodonický hřbet a třetí podokrsek Malontské vrchoviny, *Bukovskou vrchovinu* (též tzv. Bukovský hřbet). Nejvyšších nadmořských výšek dosahuje Bukovská vrchovina ve své jihovýchodní části, (Carva, 2006).

Kromě Šumavského podhůří a Novohradského podhůří zasahuje do řešeného území geomorfologický celek **Novohradské hory**. Větší část Novohradských hor se rozkládá na rakouském území. Složení české části Novohradských hor je převážně z hrubozrnného granodioritu weinsberského typu, na kterém je zachován zbytek pláště tvořeného cordieritickými rulami. Vrcholů nad 1 000 m rozkládajících se v Novohradských horách je celkem čtrnáct. Převážná část z nich, včetně nejvyššího vrcholu Viehberg (1 112 m) leží v rakouské části. Pouze tři vrcholy ze čtrnácti leží na české straně Novohradských hor a jsou to tyto granodioritové vrcholy: Kamenec (1 072 m), Myslivna (1 040 m) a Vysoká (1 034 m). Novohradské hory jsou tvořeny dvěma podcelky - Pohořskou hornatinou a Jedlickou vrchovinou.

Pohořská hornatina je složená z migmatitů a granodioritů centrálního moldanubického plutonu a je zčásti omezená zlomovými svahy. Horní tok Pohořského potoka a údolí Černé rozděluje Pohořskou hornatinu na dva okrsky, na Žofínskou hornatinu na východě a Leopoldovskou vrchovinu na západě. V severní části Žofínské hornatiny dosahuje největší výšky granodioritová Vysoká (1034 m n.m.), vytvářející s exfoliační klenbou granodioritové Kraví hory (953 m n.m.) a kuželovitou Kuní horou (925 m n.m.) základní trojúhelník tzv. dobrovodské skupiny novohradských vrcholů. Nejvyšším vrcholem Žofínské hornatiny a i celých Novohradských hor je zalesněný Kamenec (1072 m n.m.). V Leopoldovské vrchovině nalezneme zbytky zarovnaných povrchů, na nichž se rozkládá řada plochých hřbetů, např. Jelení

hřbet s nejvyšším vrcholem Leopoldovské vrchoviny, Jelením vrchem (956 m n.m.). V jihovýchodním cípu území v okolí Pohoří na Šumavě je nevelký podokrsek *Pohořská kotlina*, která je tvořena biotitickým granodioritem a v níž se nacházejí četná rašeliniště, (Chábera, 1972).

Jedlická vrchovina, druhý podcelek Novohradských hor, je složená z hornin moldanubického plutonu. Jedlická vrchovina tvoří severovýchodní výběžek české strany Novohradských hor, svůj název dostala podle zaniklé osady Jedlice, která se rozkládala na severovýchod od sídla Šejby. Jižní část Jedlické vrchoviny je tvořena okrskem Skalecká vrchovina, je tvořena muskoviticko-biotitickým granitem čiměřského typu a nejvyšších výšek na české straně dosahuje vrcholem Skalka (801 m n.m.). Severněji od Skalecké vrchoviny se nachází druhý okrsek Jedlické vrchoviny a to Tetřevská vrchovina, mající stejné geologické složení jako Skalecká vrchovina. Tetřevská vrchovina dostala jméno po zdejších smrkových porostech nesoucích název Tetřeví les. Součástí okrsku Tetřevská vrchovina je na české straně jeho územně odtržená část švábskodolská, tvořená biotitickým granitem weinsberského typu, (Rypl, 2004).

Tektonicky podmíněná **Třeboňská pánev**, poslední z geomorfologických celků zasahujících do řešeného území, je více než 60 km dlouhá a 25 km široká. Její střední nadmořská výška činí 457 m. Podkladem jsou senonské neogenní sedimenty, moldanubické horniny na východě a permské sedimenty na západě. Terén je rovinatý nebo mírně zvlněný, (Carva, 2006). Na severovýchodě řešeného území zasahuje podcelek Třeboňské pánve, **Lomnická pánev**, resp. okrsek Českovelenická pánev, která má většinou plochý nebo jen mírně zvlněný reliéf.

Klima

Následující text byl zpracován kompilační metodou dle Quitt (1971), Albrecht a kol. (2003), Křivancová, Vavruška (2004), Kosička (2006) a Carva (2006).

Podnebí v řešeném území je přechodného středoevropského typu s vyváženým vlivem pevniny a oceánu. Na utváření klimatu se kromě obecných makroklimatických faktorů (zeměpisná šířka, vzdálenost od oceánu atd.) podílejí i specifické faktory menšího měřítká, především orografie nejen Novohradských hor, ale i sousední Šumavy a vzdálenějších Alp, (Carva, 2006). Při západním proudění, převládajícím ve střední Evropě, leží řešená oblast v závětrí Šumavy, což se projevuje nižšími hodnotami srážkových úhrnů. Při jihozápadním a jižním proudění, které sem proniká v zimním období, okrajově do oblasti zasahuje fénový účinek Alp. Způsobuje rozpouštění oblačnosti i srážek, vyšší teplotu vzduchu a nízkou relativní vlhkost vzduchu. Při severním proudění leží oblast na návětrné straně a důsledkem toho jsou zde vydatnější srážky, k tomuto proudění dochází především v teplé polovině roku, (Křivancová, Vavruška, 2004).

Podle klimatické klasifikace České republiky (Quitt, 1971) patří Novohradské hory do chladné oblasti CH7, Novohradské podhůří do mírně teplé oblasti MT3 a Třeboňská pánev do převážně chladnější oblasti MT4 a MT5. Charakteristikou oblasti CH7 je velmi krátké až krátké léto, mírně chladné a vlhké. Přechodné období je dlouhé, s mírně chladným jarem i mírným podzimem. Zima je mírná, dlouhá, mírně vlhká, s dlouhým trváním sněhové pokrývky. Obdobně oblast MT3 má krátké, mírné až mírně chladné, suché léto. Přechodné období je normální až dlouhé, s mírným jarem a mírným podzimem. Zima je normálně dlouhá, mírná až mírně chladná, suchá až mírně suchá s normálním až krátkým trváním sněhové pokrývky. Oblasti MT4 a MT5 se vyznačují teplotními inverzemi s extrémně velkými výkyvy teplot. Místní klima ovlivňují rozsáhlé plochy vod a močálů. Projevuje se zde vliv polohy pod návětrnými svahy Novohradských hor a podhůří. Srážky rostou směrem k úpatí tohoto pohoří, tedy od západu k východu a od severu k jihu, (Albrecht a kol., 2003).

Základním zdrojem hodnocení klimatických podmínek v řešeném území jsou soubory naměřených a napozorovaných dat jednotlivých meteorologických prvků. První meteorologická pozorování na jihu Čech byla prováděna v Terezině údolí u Nových Hradů už mezi lety 1830 a 1835. Od 1. poloviny 20. století jsou v lokalitách Besednice, Benešov nad Černou, Dolní Dvořiště, Hranice u Nových Hradů, Malonty, Netřebice, Pivonice u Pohorské Vsi, Pohoří na Šumavě, Soběnov a Trhové Sviny prováděna srážkoměrná pozorování. Nedostatečně jsou však v oblasti Novohradských hor zastoupeny základní klimatologické stanice, které vedle srážek měří také teplotu a vlhkost vzduchu, směr a proudění větru, oblačnost a jiné meteorologické prvky. V současné době (od r. 1979) ve sledované oblasti pracuje jediná základní klimatologická stanice v Byňově, která charakterizuje klima na rozhraní Novohradského podhůří a Třeboňské pánve, (Křivancová, Vavruška, 2004).

Průměrná roční teplota v řešeném území je okolo 5 °C. Vzhledem k vertikální členitosti reliéfu se průměrné roční teploty mění v závislosti na nadmořské výšce. V nadmořské výšce 1 100 m je průměrná roční teplota 4,1 °C, ve výšce 900 m pak 5,2 °C, v 700 m dosahuje asi 6,4 °C a v oblastech okolo 500 m se teplota pohybuje přibližně okolo 7,5 °C. Červencová izoterma 15 °C prochází přibližně po vrstevnici 600 m a roční izoterma 5 °C po vrstevnici 950 m. Nejteplejším měsícem je červenec, nejchladnějším měsícem je měsíc leden. Počet mrazových dnů je v nadmořské výšce 600 m asi 126 dnů za rok, (Rypl, 2003).

Množství srážek je také závislé na nadmořské výšce a konfiguraci terénu. Srážky na úpatí hor dosahují hodnot 700 až 800 mm/rok, v centrální oblasti hor až 900 mm/rok a v nejvyšších polohách až 1 000 mm/rok. Roční srážkový průměr pro řešené území činí 650 až 900 mm/rok, přičemž se množství srážek směrem od severu do nižších poloh postupně snižuje. Na rozhraní Novohradského podhůří a Třeboňské pánve klesá množství srážek i pod 650 mm/rok. Maximum srážek spadne v létě (červenec) a minimum v zimě (únor). Tento stav je způsoben sezónní návětrností a závětrností Novohradských hor (viz výše).

Průměrný roční úhrn sněhových srážek se pohybuje okolo hodnoty 130 mm/rok, v nejvyšších polohách až 200 mm/rok. Nejdelší sněhová pokrývka připadá na období měsíců prosinec až únor. V průměru okolo 50 až 70 dní v roce je nejvyšší část řešeného území pokryta 10 až 15 cm sněhovou pokrývkou, (Křivancová, Vavruška, 2004).

Během roku je v řešeném území zaznamenáno okolo 25 dnů s bouřkou, přičemž nejvíce dnů připadá na období měsíců květen až srpen, naopak v období od listopadu do února jsou bouřky jevem sporadickým. Novohradské hory patří mezi nejoblačnější část jižních Čech. V listopadu, prosinci a lednu dosahuje oblačnost 70 % až 75 %, v srpnu a září pak 55 % až 60 %. V řešeném území převládají západní a jihozápadní směry proudění větru a ve vyšších polohách rychlost větru dosahuje v průměru asi $4 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$, v nižších polohách většinou jen 2 až $3 \text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$, v uzavřených údolích ještě méně, (Křivancová, Vavruška, 2004).

Vodstvo

Následující text byl zpracován s využitím základních vodohospodářských map 1 : 50 000, základních map ČR 1 : 50 000 a textů Kubeš (2003), Rýparová (2003), Týmová (2003), Lett, Švehla, Chrastný (2004), Carva (2006), Kosička (2006). Grafické znázornění vodních toků a jejich povodí a vodních ploch je v příloze práce na Mapě 4.

Novohradské hory jsou pramennou oblastí významných jihočeských řek – Lužnice a Malše s jejími přítoky. Řešené území patří z největší části k povodí řeky Malše, malá část území na západě k povodí Vltavy, nepatrná část na jihovýchodě k povodí horní Lužnice a některé drobné potoky u hranic s Rakouskem již přísluší k povodí Dunaje. Oblastí prochází hlavní evropské rozvodí mezi Severním a Černým mořem. Nejhušší říční soustava je v centrální oblasti Novohradských hor, kde je také největší množství srážek a nejvyšší specifický odtok, (Kubeš, 2003).

Vodní toky: **Malše** (Maltsch) je nejvýznamnějším tokem řešeného území. Pramení v nadmořské výšce 900 m na severovýchodním svahu hory Viehberg (1 112 m n.m.) v Rakousku. Její celková délka je 91,7 km, z toho je v řešeném území asi 45 km. Od pramene teče severozápadním směrem, na rakouské straně protéká úsekem dlouhým 5,23 km a mezi sídly Dolní Příbraní a Dolní Dvořiště tvoří v úseku dlouhém 19,7 km, naši státní hranici s Rakouskem. Od Dolního Dvořiště mění směr toku na severní. Před Rychnovem nad Malší přibírá z pravé strany **Tichou**, přitékající od východu přes stejnojmenné sídlo. Od Rychnova nad Malší řeka vstupuje do hlubokého údolí, ze kterého vystupuje až před Kaplicí, kde z levé strany přibírá **Zdíkovský potok** a z pravé strany **Kamenici**. Za Kaplicí se do Malše z pravé strany vlévá **Černá** (charakteristika viz dále). V úseku od soutoku s Černou po odtok z řešeného území (v k.ú. Dlouhá, kam zasahuje vzduť Římovské přehrady), tvoří řeka množství meandrů. Dále již mimo řešené území se do Malše zprava vlévá řeka **Stropnice** (charakteristika viz dále). Malše pak ústí zprava do Vltavy v Českých Budějovicích (již mimo řešené území). Údolí řeky je na rakouské straně i na rakousko-české hranici poměrně široké a otevřené. Naopak na našem území je její údolí většinou úzké a poměrně hluboké, což indikuje změny hydrografických i tektonických poměrů v geologické minulosti. V Rakousku má koryto Malše písčité dno, podél hranice s Českem se v něm nachází štěrk a písek, v okolí Dolního Dvořiště jsou tišiny, rákosí a hlinitopísčité sedimenty, od Rychnova nad Malší v korytě nalezneme štěrk, valouny, hrubý písek a místy i kamenné lavice. Říční soustava Malše je značně asymetrická, neboť nejvýznamnější své přítoky, Černou a Stropnici, přijímá z pravé strany, (Kubeš, 2003).

Černá (Švarcava, Schwarzaubach) pramení v Rakousku v nadmořské výšce 823 m v sedle mezi vrcholy Nebelstein a Bärenstein. Celková délka toku je 29,3 km, plocha povodí je 148,2 km², průměrný roční průtok při ústí do Malše asi 1,6 m³.s⁻¹ (ČHMÚ). V celé své délce protéká řeka českou částí řešeného území a její směr je nejprve západní, posléze od Žofína až k ústí severozápadní. Po celém jejím dně nalezneme hrubý písek, balvany a štěrk v různém poměru. Po nádrži Černá protéká rozsáhlou kotlinou s plochým dnem, v nádrži Černá je voda zachycována a odváděna podzemním náhonem k elektrárně Soběnov. Nad obcí Líčov přijímá Černá svůj největší levostranný přítok, **Pohořský potok**, který je dlouhý 23,2 km a pramení nedaleko státní hranici u sídla Pohoří na Šumavě, (Kubeš, 2003). Pohořský potok byl naším nejmenším tokem upraveným pro voroplavbu. Kromě Pohořského potoka je na horním toku Černé ještě významný **Huťský potok**.

Stropnice pramení v nadmořské výšce 813 m na rakouském území na jihovýchodním svahu Vysoké (1 034 m). Celková délka toku je 50,8 km, z toho v řešeném území je asi 30 km. Plocha celého povodí je 400,4 km², průměrný roční průtok při ústí do Malše u Dolní Stropnice je 2,4 m³.s⁻¹ (ČHMÚ). Stropnice odvodňuje kromě Novohradských hor a Novohradského podhůří i západní část Třeboňské pánve. Zpočátku řeka směřuje k severovýchodu až k osadě Šejby, od ní pak na severozápad již otevřeným údolím až po Horní Stropnici. Za Horní

Stropnicí se směr toku opět mění na severovýchodní. Pod Horní Stropnicí řeka vstupuje do hlubšího a užšího údolí, ze kterého vytéká až pod soutokem s Veveřským potokem u Nových Hradů. Horní část tohoto úseku je zatopena nádrží vodního díla Humenice. V severovýchodním směru Stropnice dále pokračuje s velmi malým spádem až k soutoku s Vyšenským potokem, který je nejvýznamnějším pravostranným přítokem Stropnice a který přitéká z jihovýchodu přes soustavu velkých rybníků (např. Nakolický, Byňovský). Nedaleko Olešnice se do řeky z levé strany vlévá Žárský potok, na němž leží Žárský rybník. Další tok ústí do Stropnice (ale již mimo řešené území) je Svinenský potok, do něhož se ještě v řešeném území z levé strany vlévá Dluhošský potok (též zvaný Klenský). Svinenský potok je nejvýznamnějším levostranným přítokem Stropnice, pramení v 800 m n.m. poblíž Velkého Jindřichova a do Stropnice se vlévá u Komařic. V celé svojí délce 26,3 km protéká v řešeném území.

Povodí **Lužnice** (Lainsitz) zaujímá na české straně řešeného území jen velmi malou část a to v centrální oblasti Novohradských hor u bývalých sídel Stříbrné Hutě, Skelné Hutě a Janovy Hutě. Lužnice pramení v Rakousku na západním svahu hory Aichelberg ve výšce 990 m n.m.. Celková délka toku je 199 km, ale v řešeném území teče jenom krátce, vstupuje do něj asi 1,5 km východně od Pohoří na Šumavě a dále protéká severním směrem v těsné blízkosti státní hranice v délce přibližně 4,5 km a nedaleko Stříbrných Hutí, po soutoku s Popelnicí, která tvoří krátký úsek státní hranice, opouští řešené území a vrací se zpět do Rakouska, (Kosička, 2006).

Vodní plochy: V řešeném území se nachází relativně velké množství **rybníků**, převážná většina z nich leží v povodí Stropnice, avšak poměrně mnoho rybníků (byť pouze malých) je i na části povodí Malše nad ústím Černé. Největším a nejvýznamnějším rybníkem řešeného území je **Žárský** rybník (120 ha), jeden z nejstarších rybníků v Česku. Z větších rybníků patří mezi ty nejznámější **Byňovský** rybník (78,5 ha), **Nakolický** rybník (50 ha) nebo **Velký klenský** rybník (18,9 ha), z dalších pak **Veveřský**, **Zevlův** či **Hartunkovský**.

V řešeném území bylo vybudováno i několik umělých vodních **přehradních nádrží**. Na řece Černé se nachází nádrž **Černá**, sloužící k energetickým účelům, na Stropnici je to nádrž **Humenice**, která snižuje povodňový průtok a chrání zemědělské pozemky v podél toku Stropnice před záplavami a na řece Malši se nachází vodní nádrž **Římov**, zbudovaná převážně pro vodárenské účely jako zásobárna pitné vody. Pro Novohradské hory jsou typické specializované malé přehradní nádrže, tzv. **klauzury**, které byly zakládány ve druhé polovině 18. století v povodí říčky Černé převážně pro nadlepšování průtoků v tocích po dobu plavení polenového dřeva. Nejznámější klauzury jsou **Pohořský** rybník (Jiřická nádrž) mezi Pohořím na Šumavě a bývalými Jiřicemi o rozloze 6,67 ha a objemu 62 610 m³, **Uhlišťský** rybník ležící východně od Leopoldova o rozloze 2,18 ha a objemu vody 5 805 m³, **Hut'ský** rybník (Jitronická nádrž) poblíž bývalých Terčích Hutí o rozloze 5,90 ha a objemu vody

55 370 m³, v současnosti vypuštěný **Tisový** rybník na okraji rezervace Žofín, **Zlatá Ktiš** na horním toku Černé o rozloze 4,48 ha a objemu vody 42 070 m³, **Kancléřský** rybník těsně pod ústním Pohořského potoka do Černé o rozloze 17,03 ha a objemu vody 85 000 m³, **Kapelníkův** rybník na horním toku Lužnice o rozloze 6,34 ha a objemu vody 58 000 m³ a **Mlýnský** rybník u Mlýnského Vrchu o rozloze 4,48 ha a objemu vody 42 070 m³, (Švehla, Lett, Chrastný, 2004).

V srpnu 2002 se vyskytly v prostoru střední Evropy vydatné regionální deště, které na našem území způsobily rozvodnění řek a záplavy v celém povodí Vltavy, resp. Labe. Právě v oblasti Novohradských hor spadlo extrémní množství srážek, které způsobilo silné rozvodnění zejména na Malši a Černé, ale i na Pohořském potoce a na Stropnici. Významné kulminační průtoky dosáhly doby opakování 500 let a důsledkem velké vody bylo patrně i protržení hrází vodních nádrží Černá a Zlatá Ktiš.

Podzemní voda: V řešeném území se nacházejí podzemní vody **prosté** i **mineralizované**. Prostá minerální voda se do povědomí široké veřejnosti Novohradsko dostalo díky produkci balené stolní vody, která se těží v hlubinných sedimentech u Petříkova (již mimo řešené území). Sídlo společnosti a některé provozy na výrobu Dobré Vody (HBSW a.s.) jsou lokalizovány v řešeném území, v Byňově. V Dobré Vodě a v Hojně Vodě vyvěrají slabě mineralizované prameny mírně radioaktivního charakteru. Za zmínku stojí pramen u Svaté Trojice u Trhových Svinů, který je mírně radioaktivní a železitý pramen v Omleničce a u Svatého Kamene. Se všemi lokalitami výskytu pramenů jsou spojovány pověsti o zázračném uzdravení, byla zde v minulosti budována lázeňská centra, některá místa jsou dnes významnými poutními areály. Na malých plochách, v údolích horních toků řek a v nadmořských výškách od 600 do 1 100 m n.m. se rozkládají četná rašeliniště vrchovištního a přechodného typu. Celková výměra rašelinišť je asi 170 ha, z nichž největší je Stodůlecké rašeliniště u Pohoří na Šumavě. Všechna rašeliniště leží v řešeném území.

Půdy

Následující text představuje kompilát z textů v publikacích dle Chábera a kol. (1972), Kučera (1972), Tomášek (2000), Šefrna (2004).

Převažující a nejrozšířenější skupinou půd vyskytující se v řešeném území jsou hnědé lesní půdy. Dále zde nalezneme půdy glejové, podzoly a kryptopodzoly, půdy rašelinné, protorankery a v okolí řek i půdy nivní.

V celku Novohradské hory jsou nejvíce zastoupeny kambizemě. Ve vrcholových partiích nejvíce nalezneme kryptopodzoly, v severní částech Novohradských hor se setkáme kambizemními podzoly. Kromě podzolu kambizemního se zde vyskytuje

i podzol typický. Na nevápenitých sedimentech v okolí potůčků nalezneme i souvislé plochy gleje typického.

V Novohradském podhůří se vyvinula silně kyselá kambizem dystrická, která leží na svahovinách rul, granulitů, svorů a fylitů a místy i kyselých intruzív a která spolu s pseudogleji tvoří dominantní půdní složku podhůří.

Na rozhraní Novohradského podhůří a Třeboňské pánve jsou zastoupeny dva druhy glejů - glej organozemní a glej pelický. Glej organozemní přechází do vřesovištní organozemě a vytváří známá rašeliniště, blata či slatiny, které jsou na okraji řešeného území poměrně hojně zastoupeny. Glej typický vznikl na říčních sedimentech v nivě řeky Stropnice. V okolí dalších řek nalezneme zastoupení půd nivních.

Zastoupení půd v řešeném území je znázorněno v publikaci Kubeš (ed.), (2004), v kapitole Půdy Novohradských hor, Šefrna (2004). Tato mapa ovšem nezahrnuje celé řešené území, proto dále ještě odkazují na publikaci Albrecht a kol. (2003).

Fauna a flóra

Následující text je zpracován kompilační metodou podle Matoušková (2004), Culek (2005), Carva (2006), Kosička (2006) a s využitím základních map ČR 1 : 50 000 a turistických map 1 : 50 000 zahrnujících řešené území. Biogeografické členění a rozmístění chráněných území přírody (viz text dále) je vyznačeno v Mapě 5. v příloze práce.

V nejširším biogeografickém vymezení patří řešené území do eurosibiřské podoblasti Holarktidy, v rámci Evropy je součástí provincie středoevropských listnatých lesů a hercynské podprovincie, (Culek (ed.), 1996). Podle biogeografického členění Česka, pak náleží třem bioregionům. Do západní části řešeného území zasahuje Českokrumlovský bioregion, střed řešeného území zaujímá Novohradský bioregion a severovýchodní část řešeného území přísluší bioregionu Třeboňská pánev.

Co se fyto geografického členění týká, tak horská část řešeného území spadá do oblasti středoevropské horské flóry (oreofytikum), do fyto geografického okresu Novohradské hory. Podhorská a pánevní část spadá do mezofytika, do fyto geografických okresů Šumavsko - Novohradské podhůří a Třeboňská pánev, (Culek (ed.), 1996).

Z hlediska zoogeografického se jedná o českomoravský úsek fauny eurosibiřské zóny listnatých lesů, přičemž horskou část zasahuje montánní zóna (zóna variských

pohoří), podhorskou a pánevní část zóna listnatých lesů jmenovaného zoogeografického úseku, (Culek (ed.), 1996).

Pro **Českokrumlovský bioregion** je charakteristická biota 3. dubovo-bukového až 5. jedlo-bukového vegetačního stupně. V nižších částech se vyskytují území s acidofilními doubravami s poměrně silným zastoupením jedle. Převládajícím společenstvem ve vyšších polohách jsou květnaté bučiny, příp. acidofilní bučiny v nejvyšších polohách. V bioregionu jsou vyvinuty suťové lesy a reliktní bory. V nivách podél vodních toků se nacházejí luhy. Nelesní vegetaci reprezentují louky a pastviny, již vzácné jsou zde rašelinné a slatinné louky. Nelesní vegetace Novohradského podhůří je zásadně přeměněna činností člověka. Lokality s původními květnatými mezofilními loukami se dnes vyskytují pouze ojediněle, protože byly nahrazeny ornou půdou a vysokoprodukčními travními porosty s omezenou druhovou skladbou. V údolních nivách jsou sporadicky zachované pcháčové louky, na střídavě vlhkých stanovištích bezkolencové louky. Hlavním rysem Novohradského podhůří je mozaikovost, rozmístění enkláv jednotlivých druhů pozemků. V krajině se střídají pole, louky, menší lesy, drobné remízky a dřeviny volně rostoucí na mezích, kamenných terasách a podél vodních toků. Lesy jsou značně rozdrobeny a mají druhovou skladbu přeměněnou na smrkové a borové monokultury, (Culek (ed.), 1996; Matoušková, 2004).

Flóra v tomto regionu je velice pestrá, převažují zde druhy středoevropské horské květeny, např. *kopytník evropský* či *svízel vonný*. Příkladem alpského vlivu, který se zde výrazně projevuje, je *pleška stopkatá*, *olšička zelená*, *kýchavice bílá*. Zasahují sem i některé teplomilné druhy z Podunají, např. *záraza mateřídoušková*, *čilimník nízký*. Z rašelinných druhů zde roste např. *tuřice Davallova*, *tuřice odchylná*, *suchopýr úzkolistý*, (Culek (ed.), 1996).

Z **fauny** převládají druhy vyšších poloh hercynské podprovincie (význačným druhem je *tetřev hlušec*). Fauna je ovlivněná susedstvím horských regionů – Šumavským a Novohradským. Ze savců zde najdeme *ježka západního*, *vydru říční*. Z ptáků se zde vyskytuje *jeřábek lesní*, *orešník kropenatý*, *tetřev hlušec*. Hojně je i zastoupení obojživelníků, např. *skokan hnědý*, *kuňka žlutobřichá*. Z plazů pak *ještěrka živorodá* a *zmije obecná*. Významné je i zastoupení měkkýšů, např. *vrásenka pomezní*, *vornatka křížatá*, *zemoun skalní*, *řasnatka nadmutá*. Z hmyzu se zde vyskytuje *jepice podivná* a *kobylky*. Některé z tekoucích vod bioregionu patří do pstruhového pásma, Vltava a částečně i Malše pak do pásma lipanového, (Culek (ed.), 1996).

V **Novohradském bioregionu** je částečně zastoupena biota 5. jedlo-bukového stupně, ve vyšších polohách biota 6. smrkovo-bukového vegetačního stupně a v nižších polohách se uplatňuje 4. bukový stupeň. Z hlediska potenciální přirozené vegetace náleží velká část horského území k jednotce květnatých bučin, vyšší polohy jsou porostlé acidofilními horskými bučinami a podmáčenými smrčínami. Klimatické a orografické poměry zde také umožnily vznik rašelinišť. Lesy zaujímají dnes mírnou většinu území tohoto bioregionu a jejich druhová skladba byla značně pozměněna

člověkem – hlavně v horské části řešeného území podél česko-rakouské státní hranice jsou uměle vysázené rozsáhlé komplexy smrkových monokultur, do prostoru zaniklých horských sídel na neobhospodařované pozemky se les rozšířil sukcesí. Dále území pokrývají v menší míře plochy orné půdy, luk a pastvin, ve vyšších polohách jsou častá luční lada, která tvoří významný segment nelesní vegetace, jsou částečně podmáčená a někde přecházejí do druhotných smilkových luk a pastvin s fragmenty bezkolencových společenstev, nebo do přírodně cenných porostů vlhkých a rašelinných luk a pastvin. Roztroušeně jsou zastoupeny ovsíkové louky, podhorské a horské smilkové trávníky a sekundární podhorská a horská vřesoviště, (Culek (ed.), 1996; Matoušková, 2004).

Pokud jde o **flóru**, najdeme v tomto bioregionu největší zastoupení druhů alpského migrantu v Česku, který výrazně obohacuje středoevropskou horskou flóru. K charakteristickým alpským prvkům náleží *dřípatka horská*, *pryskyřník omějolistý*, *kýchavice bílá*, *vrba velkolistá* a vzácně *šafrán bělokvětý*. Ostatní středoevropskou horskou flóru zastupuje *podbělice alpská*, *bika lesní*, *mléčivec alpský*. Významné enklávné prvky představují boreální a boreokontinentální druhy vrchovištní, např. *ostřice chudokvětá* či *sedmikvítek evropský*. Zastoupeny jsou i druhy suboceanické, např. *sítina kostrbatá* a *zbrojovka pobřežní* (Culek (ed.), 1996).

Fauna hercynských horských lesů je v případě savců zastoupena *ježkem západním*, *rejskem horským* nebo *vydrou říční*. Zástupci ptáků jsou např. *jeřábek lesní*, *sýc rousný*, *kulíšek nejmenší*, *kos horský*. Z plazů pak *ještěrka živorodá*, *zmije obecná* a z měkkýšů *vrásenka pomezní*, *závornatka křížová*, (Culek (ed.), 1996).

Pro bioregion **Třeboňská pánev** jsou charakteristická rašeliniště, především rojovníkové, blatkové bory doprovázené rašelinnými bory a rašelinnými březinami v okrajových částech. V okolí rašelinišť, vodních toků a ploch i na podmáčených půdách se objevují společenstva bažinných olšin, vrbových křovin a luhů. Méně vlhká stanoviště náleží loukám a pastvinám. Přirozené lesní porosty se zachovaly pouze na hlubokých rašelínách a kromě *borovice blatky* na nich roste i *borovice lesní*. Přírodě blízkou dřevinnou skladbu mají i zbytky mokřadních a pořičních olšin. Celkově však převažují hospodářské borové porosty s výplní *dubu letního*, (Culek (ed.), 1996; Matoušková, 2004).

Flóra území je velice rozmanitá a do značné míry se vymyká běžné hercynské květeně středních poloh. Na rašeliništích roste *tuřice šlahounovitá*, *suchopýr štíhlý*, v olšinách *ptačinec dlouholistý* a *dáblík bahenní*. Na suchých místech roste *paličkovec šedavý* a *trávníčka obecná* (Culek (ed.), 1996).

Fauna regionu je svým charakterem hercynská a projevují se u ní západními vlivy (*ježek evropský*, *ropucha krátkonohá*). Ze savců se zde vyskytuje *vydra říční*, z ptáků *kvakoš noční*, *volavka červená*, *husa velká*, *zrzohlávka rudozobá*, *koliha velká*. Z obojživelníků můžeme spatřit *skokana štíhlého*, *mloka skvrnitého*, z plazů *ještěrku živorodou*, *zmiji obecnou*. Početné je i zastoupení hmyzu, žije zde např. *vážka podhorní* a *potápník široký*, (Culek (ed.), 1996).

Ochrana přírody a krajiny, stav životního prostředí

Text byl vytvořen kompilační metodou na základě informací z literatury Albrecht a kol. (2003), Matoušková (2004), s využitím základních i turistických map Česka 1 : 50 000 a s použitím webových stránek www.natura2000.cz, www.chko.cz. Rozmístění velkoplošných i maloplošných chráněných území přírody spadajících do řešeného území je znázorněno v Mapě 5. v příloze práce.

Z *velkoplošných chráněných území přírody* se na jihovýchodě řešeného území nachází **Přírodní park Novohradské hory**, jehož část v okrese České Budějovice byla vyhlášena roku 1998 a část náležící okresu Český Krumlov vyhlášena v roce 1999. Významným jevem, který zde můžeme najít, jsou útvary vzniklé mrazovým zvětráváním (skalní hradby, mrazové sruby a srázy, tory, balvanová moře a kryoplanační terasy) (Rypl, 2004). Zachované četné fragmenty porostů přirozeného složení a horská vrchovištní rašeliniště. Tyto nejcennější lokality uvnitř přírodního parku jsou chráněny jako maloplošná chráněná území přírody (viz dále).

V českokrumlovském Novohradském podhůří byl vyhlášen v roce 1995 **Přírodní park Soběnovská vrchovina**. Jeho jádrem jsou Slepíčí hory s výraznou orografií a s periglaciálními formami reliéfu (mrazové sruby, puklinové jeskyně a balvanová moře). Předmětem ochrany jsou hlavně fragmenty přirozených květnatých a acidofilních bučin, význačným rysem zdejší krajiny je i hluboké údolí říčky Černé. Uvnitř parku se též nachází několik maloplošných chráněných území přírody (viz dále).

Na západ od Kaplice do řešeného území zasahuje **Přírodní park Poluška** vyhlášený roku 1999. Přírodní a estetická hodnota území je dána rozsáhlým lesním ekosystémem, který je regionálním biocentrem územního systému ekologické stability krajiny, dále činností člověka jen málo pozměněnou okolní krajinou se zbytky květnatých luk, četné meze a remízky s typickými společenstvy a biotopy a rovněž s dochovanou tradiční architekturou obytných a hospodářských stavení vísek a samot šumavského předhůří, (Matoušková, 2004).

Částečně do řešeného území na severovýchodě zasahuje **Chráněná krajinná oblast Třeboňsko** (vyhlášená roku 1979), která je zároveň biosférickou rezervací UNESCO. K nejcennějším zdejším biotopům patří rozsáhlá přechodová rašeliniště se zachovalými rostlinnými společenstvy. Zůstaly zde i původní meandrující toky řek a zbytky lužních lesů i extrémně suché lokality vátých písků (Matoušková, 2004).

V řešeném území nalezneme i celou řadu *maloplošných chráněných území*. Mezi nejvýznamnější patří **Národní přírodní rezervace Žofínský prales** patřící k nejstarším přírodním rezervacím v České republice, která chrání biotu původního bukovo-jedlovo-smrkového smíšeného lesa. Dnes rezervace zaujímá 102,71 ha. Nejstarší dřeviny jsou mohutné exempláře jedlí a smrků 300 – 400 let staré. K další významným lokalitám patří **Národní přírodní památka Hojná Voda**, která je vedle Žofínského pralesa naší nejstarší rezervací, chráněná už roku 1838. Jedná se o Národní přírodní památku, ve které jsou předmětem ochrany zbytky původních lesů. V rámci **Národní přírodní památky Terčino údolí** je předmětem ochrany dílo člověka. Krajina v údolí a nivě řeky Stropnice byla přetvořena v celek, kde se hlavním prvkem stal kontrast prostoru luk a lesů, který je doplněný řadou romantických staveb, byl zde také vybudován náhon na umělý vodopád. Do dalších maloplošných chráněných území v kategorii **přírodní památky (PP)** spadá **PP Myslivna**, která se rozkládá na severozápadním svahu hory Myslivna a stejně tak jako NPP Hojná Voda ochraňuje pozůstatky původního lesa; **PP Pohořské rašeliniště**, nacházející se severozápadně od zaniklého sídla Pohoří na Šumavě, zabírající plochu 39 ha, v němž převažují rohovcové a zakrslé rašelinné smrčiny; **PP Prameniště Pohořského potoka**, jehož výměra je 72 ha a předmětem ochrany jsou louky, prameniště a rašeliniště v údolí tří potoků v pramenné oblasti Pohořského potoka; **PP Přesličkový rybník**, zahrnující dva menší rybníky – Přesličkový a Hejškův na bezejmenném potoce v lesním komplexu blízko státní hranice s Rakouskem, mající vyvinutá litorální společenstva, porosty ponořených a vzplývavých vodních rostlin s významnou entomofaunou; **PP Rapotická březina**, se nachází jihozápadně od Pohorské Vsi, přičemž většina její plochy je silně zrašeliněná, jádrem ochrany jsou porosty prameništích březin a olšin a druhově zajímavé jsou plochy bezlesí na silně zamokřených a prameništích lokalitách; **PP Stodůlecký vrch** je převážně lesní rašeliniště o rozloze 50,08 ha nacházející se v nejnižším cípu Novohradských hor; **PP Ulrichov** se nachází na severních svazích severního vrcholu Jelení hory a jedná se o další část území se zachovalými přirozenými porosty, kde pralesovitý porost je již mnoho let ponechán samovolnému vývoji; **PP Úval Dolní Příbrani** se nachází v úvalu nad pravým břehem Malše při státní hranici s Rakouskem, v silně zamokřených svahových prameništích a drobných vodotečích ze nachází řada ohrožených a fytogeograficky významných druhů; **PP U tří můstků** leží severozápadně od zaniklého sídla Pohoří na Šumavě, jeho terén je plochý s četnými prameništi, které sytí vodou až 1,5 m mocné ložisko rašeliny; **PP Besednické vltaviny** o rozloze 28 ha se nachází na východním okraji sídla Besednice, u něhož je hlavní předmět ochrany mineralogické povahy – pod povrchem luk, pastvin a lesa se ukrývá unikátní ložisko vltavinů, (Matoušková, 2004).

Kategorie **přírodní rezervace (PR)** zahrnuje lokality **PR Ševcova hora**, která je významná jako reprezentativní ukázka přirozeného suťového, bukového porostu na balvanitých svazích; **PR Vysoký Kámen** se nachází severně od Benešova nad Černou, její výměra je pouze 3,21 ha, ale významným jevem ve vrcholových partiích jsou ukázky mrazového zvětrávání skal (sruby, tory, skalní hradby), (Matoušková, 2004).

Uvnitř Chráněné krajinné oblasti (CHKO) Třeboňsko – při hranici řešeného území, resp. při hranici okresů České Budějovice a Jindřichův Hradec zasahují do řešeného území ještě tři maloplošná území, **Národní přírodní rezervace Červené blato**, **Národní přírodní rezervace Žofinka** a **Přírodní rezervace Trpnouzské blato**. Všechny tři jsou zachovalá rašeliniště přechodového typu porostlá blatkovými, rojovníkovými a borůvkovými bory, s typickou faunou rašelinišť. Tyto rezervace slouží zejména k ochraně přirozeného krajinného pokryvu (www.chko.cz).

Již několik let se velká pozornost soustřeďuje okolo návrhu, procesu schvalování a vyhlášení **Chráněné krajinné oblasti (CHKO) Novohradské hory**. Jejím posláním má být zachování zdejší kulturní krajiny a přírodních prvků zvláště v horské části, kde se vyskytují roztroušené zbytky původních listnatých lesů a rašeliniště. První návrhy týkající se vyhlášení CHKO jsou datovány již do 60. let 20. století. Ministerstvo

životního prostředí České republiky roku 2002 oficiálně zveřejnilo svůj záměr na uzákonění statutu CHKO pro oblast v hranicích přibližně dnešního Přírodního parku Novohradské hory, ale dosud tento záměr nebyl uskutečněn, (Kosička, 2006). Kromě CHKO Novohradské hory by měla vzniknout i nová **Přírodní rezervace Lužnice – pod Myslivnou**. Už zde došlo k posouzení lesních porostů, ale aby došlo ke vzniku přírodní rezervace je ještě potřeba prozkoumat přírodní podmínky celé oblasti v návaznosti na její historický vývoj. Další v návrhu je i **Přírodní památka Horní Malše**.

2. 3. Sociálně-geografická charakteristika

2.3.1. Obyvatelstvo a osídlení

Text o vývoji sídel a osidlování oblasti vznikl na základě informací dle Polák (ed.) (1983), Koblasa (1997), Mičková (2001), Albrecht a kol. (2003), Carva (2006), Kosička (2006).

Text týkající se vývoje počtu obyvatel byl zpracován na základě informací dle Šulová (2005), Binková (2006), Holubová (2006), Mičková (2006a).

Oblast Novohradských hor zpočátku nebyla dlouho osídlena kvůli své nepřístupnosti a k poměrně drsným klimatickým podmínkám. V minulosti se na tomto území nacházel nepropustný pohraniční les zvaný Silva nortica nebo též Silva bohemica. Z důvodu odlehlosti území nebyl zájem o osidlování vrcholových partií a první obyvatelstvo se soustřeďovalo do nižšího podhůří Novohradských hor, kam pronikalo podél vodních toků. Pravěké doklady o osídlení jsou velmi sporé. Některé archeologické nálezy nástrojů a různých úlomků se datují do starší doby kamenné, z doby bronzové a ze starší doby železné pak pocházejí mohyly a hradiště na Hradištském vrchu u Kaplice. Asi v 6. století na jih Čech přišlo slovanské obyvatelstvo a usadilo se v oblasti Doudleb, která si dodnes zachovala svůj tradiční folklór odlišný od sousedního Blatska a Vitorazska. Slovanské kmeny se z Doudlebska dostaly proti proudu řeky Stropnice do řešeného území. Tento typ osídlení se vyskytl na Žársku, Hornostropnicku, ale i Štiptoň a Byňov byly slovanskými osadami. Podél obchodních stezek vznikaly první stálejší osady. Obchodní stezky protínaly řešené území ve směru z Rakouska do českého vnitrozemí, (Carva, 2006).

V průběhu 9. a 10. století docházelo k první kolonizační vlně, která však nebyla nějak významná. Ve 12. století, kdy oblast náležela k území Vitorazskému, začíná fungovat tzv. cetvinská solná stezka, která původně vedla z rakouského Freistadtu přes

Lichtenau do Cetvin a dále přes Bělou, Malonty, Benešov nad Černou, Rychnov u Nových Hradů, Horní Stropnice a Šejby (od 13. století i přes Nové Hrady) do rakouské Weitry. Při této trase začaly vznikat první sídelní útvary např. Velký Jindřichov. Postupně byly zakládány další osady i ve větší vzdálenosti od stezky jako například Chlupatá Ves, Lužnice, Radčice. Hlavní kolonizace území nastala ve 13. století a ve druhé polovině 14. století díky kolonizátorům, které představovaly církevní řády, a to hlavně cisterciáci z kláštera ve Světlé (dnes Zwettl v Rakousku). Důležitý podíl na kolonizaci měly i Vítkovci, kteří ve 13. století vlastnili panství a do jisté míry kolonizaci řídili. Založili Nové Hrady (roku 1276) a několik dalších osad (Polák (ed.), 1983), (Mičková, 2001).

Od druhé poloviny 14. století (od roku 1378) dominují na panství Nové Hrady pokračovatelé Vítkovců, Rožmberkové, kteří ho vlastnili až do roku 1611 (rok úmrtí Petra Voka, posledního z rodu Rožmberků). Rožmberkové se proslavili nejen zakládáním rybníčních soustav, ale své hospodářství opírali i o pivovarnictví, sklářství, lesnictví, zakládali nové mlýny, pily, hamry a ovčiny. Ve druhé polovině 14. století vrcholil německý kolonizační proud. Dochází k založení mnoha německých osad Bedřichov u Horní Stropnice, Hartunkov, Kamenná u Trhových Svinů, Kuří, Malonty, Rapotice, Rychnov, Šejby, Valtěrov, Žumberk, které převažovaly nad českými osadami, i když ty byly také zastoupeny – Bělá, Velký Jindřichov, Veveří u Nových Hradů, (Mičková, 2001).

Během 15. a 16. století již bylo založeno méně nových osad. Když už byly založeny, tak šlo většinou o české osady – Meziříčí u Malont, Svěbohy, Pivonice u Pohorské Vsi. V tomtéž roce byly založeny i tzv. Vilémovy lázně, dnes Hojná Voda (Polák(ed.), 1983).

Od roku 1620 až do roku 1945, kdy jim byl majetek podle dekretů prezidenta Beneše zkonfiskován, vlastnili novohradské panství Buquoyové (Princová, 2000). Za jejich vlády byla celá oblast řešeného území intenzivně osidlována a zaznamenala i značný průmyslový rozmach (Kosička, 2006). Buquoyové se kromě hospodářských staveb zajímali i o výstavbu honosných církevních staveb, zasloužili se o přestavbu starších kostelů do barokní podoby. Bylo vybudováno mnoho nových silnic a celkově se měnil obraz krajiny. S rodem Buquoyů jsou spojeny i další velké činy: vybudování plavební soustavy pro dopravování dřeva z Novohradských hor, důmyslného systému splavnění říčky Černé, Pohořského potoka a jejich přítoků a zbudování retenčních nádrží (klauzur) na těchto tocích. Od počátku 18. století byly kolonizovány zejména

přístupnější oblasti podél větších toků a v nižších nadmořských výškách. Hlavní osidlování nepřístupných pohraničních lesů souvisí s počátky sklářské výroby, narůstající těžby dřeva a ve výjimečném případě, což se týká Dobré a Hojné Vody, nese podíl na vzniku a rozvoji sídla také objevení léčivých pramenů (Koblasa, 1997). Sklářství přineslo do dané oblasti velký rozkvět, byly zakládány četné sklárny – např. hut' v Šancích, na Stříbrném Vrchu, na Mlýnském Vrchu, u Pohoří na Šumavě, které prosluly výrobou celé řady netradičních skel (např. vyhlášený hyalit) (Koblasa, 1997). Sklářské podniky se v řešeném území dlouho neudržely a postupně zanikaly i s přílehlou osadou. Příčin k zániku sklárny bylo několik. Když byl vykácen les v okolí sklárny, podnik ukončil svou činnost pro nedostatek dřeva. Dřevo též bylo stále více prodáváno mimo oblast, což bylo finančně výhodnější než jeho využívání jako paliva k vytápění sklářských pecí. Dále k zániku přispěla i odlehlost od odbytišť a obtížná dostupnost trhů, tedy špatná doprava skla z hutí k jeho odběratelům (Koblasa, 1997). V neposlední řadě to byla i neschopnost konkurovat velkým sklárnám v severních Čechách (Princová, 2000). Zánik hutí přinesl celkový úpadek přílehlé osady a její obyvatelé přišli o práci a často jediný jejich zdroj obživy (Koblasa, 1997). Další početnou skupinu obyvatel tvořili lidé živící se těžbou. Kromě tzv. sklářských osad byly zakládány i stálé osady pro dřevorubce, voraře a jejich rodiny – např. Černé Údolí, Jiřice, Jitronice, Leopoldov, Starý Holand nebo Zlatá Ktiš (dnes již zaniklá sídla). Jak už bylo zmíněno, těžba dřeva a jeho doprava byla umožněna splavněním Malše, Černé a Pohořského potoka a vznikem tzv. klauzur na těchto tocích. Plavení dřeva trvalo až do roku 1946 (Kosička, 2006). Sídla v Třeboňské pánvi – Blata, Hořejší Chalupy, Hranice – vznikly až na konci 18. století a v 19. století, a to po vysušení rozsáhlých rašelinišť. Jejich výstavba a bohužel i postupný následný zánik souvisel s těžbou rašeliny a s výrobou rašelinných borků na pálení.

Koncem 19. století již byla celá oblast vcelku hustě osídlena, přičemž převažovalo německy mluvící obyvatelstvo (Polák (ed.), 1983). Česky mluvící obyvatelstvo převládalo ve městě Nově Hrady, v Hranicích a v pár osadách v jejich okolí. Do 20. století vstoupilo řešené území jako typická venkovská oblast, kde do podhorské a pánevní oblasti bylo soustředěno zemědělství, sklářství, těžba, zpracování a doprava dřeva. Do větších osad byly soustředěny živnosti zajišťující služby pro lesnictví a zemědělství, např. prodej dobytka, mlynářství, kovářství, drátenictví, někde i pohostinství, trafika, smíšené zboží. Jen v několika populačně největších sídlech vznikly záložny a spořitelny i různé jiné služby pro obyvatele – holičství, fotoateliér,

obuvnictví, působili zde i lékaři, fungovaly školy atd. Proslulé bylo i malování na sklo nebo výroba nití a nitěných knoflíků.

Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 se situace v pohraničí začala měnit. Vznikem státní hranice mezi ČSR a Rakouskem bylo Novohradsko odděleno od svého tradičního zázemí, jímž bylo Podunají a Vídeň, čímž se omezily obchodní kontakty se sousedními rakouskými zeměmi a region začal hospodářsky upadat (Koblasa, 1997).

V říjnu 1938 byla část pohraničí přičleněna k Hitlerově „Třetí říši“. Na základě Benešových dekretů z roku 1946 (rok po obnovení československé svrchovanosti) bylo odsunuto zdejší německy mluvící obyvatelstvo (více k problematice odsunu Němců z pohraničí viz např. Kučera (1992), Zich a kol. (1996)), (Kosička, 2006). Noví osadníci přicházeli nejen z českého vnitrozemí, ale i ze Slovenska, Maďarska a Rumunska, přesto dosídlení nebylo dostačující. Po zřízení tzv. zakázaného pásma a pohraničního pásma v 50. letech 20. století muselo i nové obyvatelstvo z pohraničí odejít. Prázdné vesnice a osady byly zbourány nebo postupně zanikly. V řešeném území to byly např. Cetviny, Dolní Příbraní, Lukov, Mikulov, Polov, Terčí Huť atd. (Mičková, 2001). Ne všechna sídla zůstala dodnes a ne všechna sídla zanikla až po roce 1945, což by se dalo předpokládat vzhledem k politické situaci po druhé světové válce a poloze řešeného území při státní hranici s Rakouskem. Malé osady, které byly vázané na průmyslovou výrobu (sklářství), těžbu a dopravu surovin (dřevo, rašelina, železná ruda) zanikly například z nedostatku surovin v okolí podniku, nebo nemožností konkurovat velkým podnikům ve vnitrozemí z důvodu vysokých dopravních nákladů a velké vzdálenosti na trhy, k odběratelům. V případě dřeva a rašeliny se jednalo o nahrazení těchto surovin dlouho používaných jako palivo, uhlím. Zániku byla ušetřena pouze ta sídla, která byla programově určena za rekreační Dobrá Voda, Dlouhá Stropnice, Horní Stropnice, Nakolice. Nové Hrady a Žár byla určena jako středisková sídla, do nichž byla soustředěna většina obyvatelstva a byly zde zřízeny provozovny základních služeb pro občany.

Po roce 1989 došlo k suburbanizaci, tzn. k postupnému návratu obyvatel do menších sídel. Dodnes se ale tyto sídla vyznačují špatnou dopravní infrastrukturou a chátráním velkým budov, které jsou pozůstatkem bývalých JZD, (Zejda, 2006).

Dle databáze Kubeš, Šulová (2004) žilo v roce 1869 v řešeném území 44 248 obyvatel. S postupující kolonizací a rozvojem hospodářství se počet obyvatel zde žijících zvyšoval. Ze statistického sčítání (1869 až 2001) je patrné, že nejvíce

obyvatel zde žilo v roce 1880, poté obyvatel ubývalo a propad obyvatel je zaznamenán mezi roky 1900 a 1910. Pokles obyvatel souvisí s migrací obyvatelstva do hospodářských center, které nabízely více pracovních příležitostí. V letech 1890 - 1910 došlo k výrazné emigraci, při které vystěhovalci směřovali do Vídně, Prahy nebo do měst v severních Čechách. Počet obyvatel ovšem v řešeném území neklesal, neboť přirozený přírůstek obyvatel stačil dorovnávat migrační úbytky. Výrazný pokles počtu obyvatel zaznamenáváme až po 2. světové válce, kdy došlo k odsunu německého obyvatelstva. V 80. letech 20. století dochází k mírnému nárůstu obyvatel, ale setkáváme se zde s výrazným snížením porodnosti.

Dnes je řešené území trvale osídleno 24 676 obyvateli (r. 2001), z toho 43 sídel nemá žádné trvale bydlící obyvatele (např. Benčice, Dochov). Do třech významných sídel je soustředěna více než polovina obyvatel - Kaplice (6 495 obyvatel), Trhové Sviny (3 654 obyvatel) a Nové Hrady (2 208 obyvatel). Více jak 500 obyvatel je soustředěno ve střediskových sídlech jako jsou Benešov nad Černou, Besednice, Dolní Dvořiště, Horní Stropnice, Malonty a Olešnice. V sídlech malých žije jen velice málo obyvatel, většina těchto sídel je vylidněná a zdejší objekty v lepším případě slouží pro rekreaci (chaty, chalupy), v horším případě jsou opuštěné a chátrají či jsou srovnány se zemí, (Koblasa, 1997; Mičková, 2004).

V sídlech, kde převažuje rekreační funkce se v posledních pěti letech začínají objevovat rodinné domky na základech starých budov. Většina chalupářů se v sídlech usazuje buď natrvalo nebo zde pobývá větší část roku.

2.3.2. Hospodářství

Text charakterizující hospodářství je sestaven na základě informací čerpaných dle Mičková (2001), Pavlíček (2004), Carva (2006), Holubová (2006), Kosička (2006), Zejda (2006), Mičková (2006a).

Zemědělství, lesnictví a rybářství

Největší podíl na zaměstnanosti obyvatel zde žijících má **zemědělství a lesnictví** (Mičková, 2001). Řešené území bylo vždy hlavně zemědělskou oblastí, přestože klimatické a půdní podmínky nejsou všude pro zemědělskou produkci zcela příznivé a neumožňují pěstovat náročné plodiny. Dříve zemědělská činnost probíhala

i ve vrcholových partiích (např. ve výšce 900 m n. m.), dnes se uplatňuje především v podhorské a pánevní oblasti, Mičková (2006a).

Po 2. světové válce bylo opuštěno od tradiční formy hospodaření na rodinných statcích a farmách ve vlastnictví soukromých rolníků. Byly provedeny intenzifikační zásahy do půdy (odvodňování, scelování pozemků, vytváření velkoplošných pastevních areálů, meliorační práce v podhůří a na zamokřených pozemcích okolo vodních toků). Ve vyšších polohách byly pozemky neobhospodařované, (Kosička, 2006).

Po roce 1989 se zemědělství značně extenzifikovalo (rozpad státních statků, velké zmenšení počtů EAZ, opouštění zemědělské půdy, zalesňování příhraniční zóny). Po roce 1989 až do současnosti zaznamenáváme na tomto území stagnaci a úpadek zemědělské výroby, než její restrukturalizaci. Zlepšení by mohlo přinést rozvinutí ze systému dotací z fondů EU do zemědělské výroby v méně příhodných oblastech (LFA), (Kosička, 2006).

Z pěstovaných plodin převládají obiloviny (hlavně pšenice a kukuřice), v menší míře se uplatňují i olejniny a píce, ovoce a zelenina. V živočišné výrobě převládá chov skotu extenzivní formou, a to hlavně v podhorských a horských oblastech, kde se navíc uplatňuje chov mladého dobytka a chov plemen bez produkce mléka (Zejda, 2006). Dále je zastoupen i chov prasat, někteří soukromí zemědělci chovají koně, ovce a kozy, setkáme se i s chovem drůbeže.

V současnosti na většině zemědělské půdy hospodaří několik společností, mezi nejvýznamnější patří - 1. Jihočeská zemědělská a.s. Nové Hrady, Novohradské hory s.r.o. či Statek Nové Hrady s.p., Agrobeta Rychnov nad Malší, BEMARGO a.s. (provoz Malonty a Benešov nad Černou), SOHORS s.r.o. (Žár), Agroslužby Kaplice, Statek Malonty, ZD Netřebice, ZD Nové Hrady, ZD Kamenná (Mičková, 2001; Carva, 2006; Kosička, 2006). Na menší ploše jsou zastoupeni samostatně hospodařící rolníci, se kterými se setkáváme i v horské části řešeného území. Většinou zaměstnávají členy vlastní rodiny a někteří mají malý počet sezónních zaměstnanců. V Malontech najdeme rolníka, zabývající se chovem koz a výrobou domácích kozích sýrů.

Druhým významným odvětvím řešeného území je **lesnictví**. Lesní hospodářství je zde na poměrně dobré úrovni. Rozsáhlé souvislé lesní komplexy se nacházejí v pohraniční oblasti, ve vlastních Novohradských horách a v jejím nejbližším podhůří. Na mnoha místech se jedná o uměle vysázené smrkové nebo borovicové monokultury, pouze místy jsou zachovány původní porosty, které jsou předmětem ochrany. Lesy jsou většinou ve vlastnictví státu, správu zajišťují Lesy České republiky a.s. (Polesí Hojná

Voda), Jihočeské lesy České Budějovice a některé obce, které vlastní určitou rozlohu lesů mají své lesní závody, Lesy Kaplice a.s., Lesy obcí Trhové Sviny a Besednice s.r.o.

Rybníkářství a rybářství je vyhlášeným a tradičním hospodářským odvětvím jižních Čech, hlavně Třeboňska. Do vymezeného regionu velké třeboňské rybníční soustavy nezasahují, přesto je zde množství menších i několik velkých chovných rybníků. Tyto chovné rybníky se nacházejí v okolí Nových Hradů, na linii přechodu Novohradského podhůří do Třeboňské pánve. Dříve mělo na starost zdejší chovné rybníky Státní rybářství, v současnosti jeho funkci přebrala společnost Rybníkářství Petrův zdar s.r.o, která má sídlo ve Štiptoni. Rybníkářství je především rozvinuto v okolí Nových Hradů, Byňova a Žáru u Nových Hradů. Kromě ryb se na některých rybnících chovají i kachny či husy (v Nových Hradech je šlechtitelská stanice hus), v okolí Kapinosu v Janovce je dokonce pštrosí farma.

Naleziště a těžba nerostných surovin

Z hlediska výskytu nerostných surovin, se v řešeném území nevyskytují žádná významná ložiska. V území se kdysi těžilo zlato, stříbro a byla zde i významná naleziště železné rudy, která se zpracovávala v hamrech, které byly zakládány podél vodních toků (Buškův hamr u Trhových Svin) (Carva, 2006). Ložiska rašeliny nemají pro průmyslovou těžbu žádný význam, protože se jedná o ložiska malé mocnosti a mnoho z nich je chráněno z důvodu výskytu vzácných rostlin a živočichů. V minulosti se používala rašelina jako palivo, větší naleziště a oblasti těžby se nacházely v Třeboňské pánvi. V řešeném území však působí (má sídlo) společnost vyrábějící rašelinné zahradnické substráty, ASB GRÜNLAND spol. s r.o., rašelinu dodává těžební společnost Rašelina a.s. (Soběslav), resp. její zdejší pobočka.

Současná těžba stavebních surovin, lomového kamene, drceného kameniva, šterku, písků a šterkopísků má jen místní význam. Těžbu kamene dnes připomínají jen opuštěné lomy na Besednicku a Trhosvinensku, v provozu jsou kamenolomy v Rejtech, Štiptoni, u Nových Hradů a u Kaplice. Spraše a hlíny vhodné pro cihlářskou výrobu se dobývaly v okolí Besednice. V poslední době je v řešeném území významný výskyt vltavínů, vyskytující se v lokalitách okolo Dobrkovské Lhotky, Besednice a Slavče, (Carva, 2006).

Průmysl

V řešeném území není s výjimkou měst průmyslová výroba výrazně rozvinutá, nevznikly zde žádné významné průmyslové závody. Oblast stála stranou zájmu továrníků již za průmyslové revoluce z důvodu nedostatečných surovinových zdrojů a podržela si tak svůj tradiční zemědělsko-lesnický charakter. Nevýhodou oblasti byla i nepřítomnost železničního spojení. Území leželo (a dosud leží) mimo hlavní železniční trasy. Se vznikem státní hranice mezi Rakouskem a Československem v roce 1918 se omezila výrazná hospodářská a obchodní orientace oblasti na Vídeň a region začal hospodářsky upadat. Svůj podíl si vybrala i hospodářská krize ve třicátých letech, druhá světová válka a odsun Němců. Ani v období socialistické industrializace se zde průmysl mnoho nerozvinul. Průmyslové podniky s větším počtem zaměstnanců se nacházejí pouze v Benešově nad Černou, Byňově, Kaplici, Nových Hradech a v Trhových Svinech.

V Kaplici vyrábí firma D+G Elektrik elektrokabely do vozidel, jejich další provozovna je v Malontech. Větším závodem v Kaplice je pobočka Velešínského Jihostroje a Oknotherm s.r.o.. V Trhových Svinech vyrábí firmy Gama, Greiner, Schmidt, Doppler CZ s.r.o., ale jde pouze o malé závody. Další podniky jsou v Nových Hradech MOTOR JIKOV a.s., BKV Kamenná, HCS Bohemia s.r.o., Novhradtex a Železniční průmyslová stavební výroba Nové Hradky (resp. v Jakuli). V Byňově působí firma HBSW a.s.. Firma LECOTEX a.s. Tábor, zaměřující se na kožedělnou a gumárenskou výrobu má svojí provozovnu v Benešově nad Černou, kde se taky nachází firma Bentex s.r.o. V Horní Stropnici najdeme podnik Euro-KOFI s.r.o., (Holubová, 2006). Někteří lidé dojíždějí za prací do Borovan, Českých Velenic, Velešína, ale i do vzdálenějších Českých Budějovic.

Doprava

Dopravní infrastruktura je v řešeném území zastoupena rozdílně. Poměrně dobré zastoupení má hlavně v oblasti velkých měst (Kaplice, Nové Hradky, Trhové Sviny), v oblasti pohraničí není infrastruktura dostatečně vyhovující.

Silniční síť je kromě významných komunikací řídká a nekvalitní, zvláště v pohraniční části. Silnice I. třídy je jen jedna a to silnice E 55, vedoucí z Českých Budějovic přes Netřebice, Kaplici, Skoronice do Dolního Dvořiště, která pak dále pokračuje do Rakouska. Silnice II. třídy spojují města mezi sebou a pokračují dále mimo řešené území např. směrem na České Budějovice, Český Krumlov, České

Velenice, Třeboň. Ostatní komunikace řadíme mezi silnice III. třídy, které spojují části obcí. Kvalita těchto silnic je závislá na tom, zda po nich je provozována veřejná autobusová doprava. Jinak území je protkáno sítí místních a účelových komunikací jako jsou lesní cesty, cesty sloužící dříve pohraniční strážní a nebo cesty vedoucí do zaniklých sídel, (Holubová, 2006). Mnohé z nich jsou upraveny bezprašným povrchem.

Co se týče železniční dopravy, tak řešeným územím procházejí dvě železniční tratě. Jedna vede z Českých Budějovic přes Výheň, Kaplici, Omlenici, Suchdol u Bujanova do Horního Dvořiště a dále pak do Rakouska. Druhá železniční trať vede z Českých Budějovic přes Petříkov, Jakuli, Vyšné do Českých Velenic a dále pak pokračuje do Rakouska, (Holubová, 2006).

Důležitým dopravním prostředkem dopravy osob je zde autobusová doprava, protože železniční doprava je nedostačující. Dobře je zajištěna doprava z Českých Budějovic do větších měst jako Kaplice, Nové Hrady a Trhové Sviny, které jsou významnými dopravními uzly. Dostatečný počet autobusových spojů dojíždí i do menších sídel jako jsou Benešov nad Černou, Besednice, Dolní Dvořiště, Horní Stropnice a Žár u Trhových Svinů. Menší sídla, která nejsou napojena periferně (neleží na významných komunikacích) nebo leží v blízkosti státních hranic, mnohdy nemají spoje žádné nebo pouze jednou až dvakrát denně. Autobusovou dopravu zajišťují dopravní společnosti ČSAD České Budějovice a.s., dopravní závod Kaplice a ČSAD Jihotrans a.s. České Budějovice.

Kromě železniční a silniční dopravy se s jinými druhy dopravy v oblasti nesetkáme, nejsou zde žádná letiště ani přístavy, nejsou tudy vedeny žádné důležité trasy plynovodů či ropovodů. Nacházejí se zde dva hraniční přechody – Dolní Dvořiště – Wulowitz a Nové Hrady – Pyhrabruck spojující Českou republiku a Rakousko. Ve vybraných dnech je otevřen pěší přechod Šejby-Harbach.

Služby a sociální infrastruktura

Vybavenost sídel službami je možné ohodnotit jako průměrnou, protože množství, kvalita a dostupnost služeb je individuální v každém sídle. Dostatečná vybavenost sídel je dobrá ve městech Kaplice, Nové Hrady a Trhové Sviny. Jsou zde zdravotnická zařízení, mateřské, základní a střední školy, bankovní či peněžní instituce, úřady, pošta a služebny policie. Nalezneme zde i větší prodejny smíšeného zboží (supermarkety), prodejny se zbožím časté potřeby, restaurace, kulturní domy a sportoviště. Nižší obslužná vybavenost je ve střediscích, která dříve byla určená jako

středisková – Besednice, Suchdol u Bujanova, Dolní Dvořiště, Horní Stropnice, Malonty, Olešnice, Žár u Trhových Svinů atd., kde jsou základní zdravotnická, školní a kulturní zařízení, pošty a malé prodejny potravinářského zboží. Pro obyvatele z odlehlejších sídel jsou zařízení služeb těžko dostupná. V těchto sídlech najdeme pouze hostinec nebo malou prodejnu se základními potravinami, tudíž zdejší obyvatelé jsou nuceni dojíždět do nejbližších středisek obslužné vybavenosti či měst. Přes různé snahy o rozvoj na základě žádosti o finanční dotace (např. Program obnovy venkova, PHARE) se oblast stále potýká s nedostatkem služeb a jejich pomalým rozvojem, což spolu s nekvalitní infrastrukturou brání většímu využití poměrně vysokého potenciálu řešeného území k rekreačním a turistickým účelům.

Technická infrastruktura

Stejně tak jako množství a kvalita služeb se i vybavenost sídel technickou infrastrukturou odvíjí od velikosti sídla a jeho vzdálenosti od spádového centra (obce, města). Výrobu a rozvod elektřiny, plynu a vody zajišťují různé subjekty. Elektřinu dodává ČEZ, jejím distributorem je E.ON (dříve Jihočeská energetika), spravující hustou rozvodnou síť vysokého i nízkého elektrického napětí. Většina hlavně menších sídel a jejich částí jsou bez připojení plynu. Na plyn jsou napojena pouze správní centra obcí. Vytápění tak probíhá hlavně na bázi lokálního spalování pevných paliv. V území jsou dvě hlavní skupiny vodotečí, vodovody vodárenské soustavy a vodovody místní, pomocí nichž je zajištěn rozvod vody ve městech a u větších center obcí. Většina malých sídel a samot je odkázána na vlastní zdroje vody (studny).

Odkanalizování je v odlehlých částech území problematické a je řešeno septiky, větší města mají kanalizaci a jsou napojena na čistírny odpadních vod. Technickou infrastrukturu doplňuje radiokomunikační síť, obce jsou napojené na telefon, k dispozici jsou i veřejné telefonní automaty. Svoz a skládkování komunálního odpadu zajišťují technické služby jednotlivých měst, někde je zajištěn i svoz tříděného odpadu (Nové Hrady, Žár u Trhových Svinů). Čerpací stanice nalezneme pouze u velkých sídel a hlavních komunikací, v horské části a nejbližším přilehlém podhůří se žádné čerpací stanice nenacházejí.

Cestovní ruch

Potenciál cestovního ruchu Novohradských hor, Novohradského podhůří a Třeboňské pánve není plně využit i když má vysoký přírodní potenciál a velmi

příznivé předpoklady pro jeho využívání na poli aktivit cestovního ruchu a rekreace. Obzvláště horská část popisovaného mikroregionu (vlastní Novohradské hory), která byla díky své poloze v pohraničním pásmu dlouhou dobu veřejnosti nepřístupná, je specificky zachovanou a turisty ze vzdálenějších míst republiky i z ciziny dosud málo poznanou přírodou a krajinou. Zařízeních ke stravování a ubytování je zde velmi málo a další služby jsou nevyhovující. Výjimkou jsou Nové Hrady, které se již pár let orientují na problematiku rozvoje cestovního ruchu. Ve městě se rozvíjí tzv. kongresová turistika v souvislosti se zřízením Konferenčního centra v rámci Akademického a univerzitního centra, Konferenční budova, historický buquoyský zámek. V Horní Stropnici vyrostla nová sportovní hala se zázemím pro sportovce. V poslední době dochází k rozvoji Malont a také vzrůstá význam Benešova nad Černou, jako přirozené brány vstupu do oblasti Novohradských hor. Oblíbenými návštěvnickými lokalitami s přírodními zajímavostmi jsou Terčino údolí u Nových Hradů, vrcholy Vysoké, Kuní hory, Kraví hory s rozhlednou a zajímavými formami mrazového zvětrávání (nejznámější je Napoleonova hlava pod Kraví horou), klauzury Mlýnský rybník a Zlatá Ktiš, Veverský a Přesličkový rybník či Hojnovodský prales. Mezi historické památky nejvíce navštěvované turisty patří hrad, klášter a náměstí s historickými domy v Nových Hradech, poutní kostel v Dobré Vodě nebo vodní tvrz Žumberk.

V zimním období v některých místech lze provozovat i zimní sporty, jako například běžkování (oblast Hojné Vody, Pohoří na Šumavě), kde jsou udržované běžecké trasy. Kromě běžkování je v okolí Hojné Vody i malý vlek, sloužící k lyžování. Mimo zimní období se zde poměrně úspěšně rozvíjí oblast pro pěší turistiku a cykloturistiku. V poslední době zde byla zřízena síť cyklostezek a cyklotras napojených na cyklostezky a cyklotrasy Třeboňska a Českokrumlovska. Kromě toho byly v regionu vybudovány naučné stezky přírodovědného i technického a historického zaměření.

Spolupráce obcí, sdružení a organizace

Další rozvoj doprovodné turistické infrastruktury spolu s podporou malého a středního podnikání a se zlepšením propagace oblasti je jednou z priorit obcí, které se mimo jiného za tímto účelem slučují v různých zájmových sdruženích.

Následující text je převzat z diplomové práce Kosička (2006). Dobře fungujícím mikroregionem, ve kterém jsou členy i obce řešeného mikroregionu kromě Hranic, je Sdružení Růže. *Sdružení Růže* vzniklo v roce 1999 a má sídlo v Trhových Svinech.

Dnes zahrnuje prakticky všechny obce a města v jižní části Českobudějovického okresu a východní část okresu Českokrumlovského (v řešeném území se jedná o obce Horní Stropnice, Malonty, Nové Hrady atd.). Toto sdružení funguje jako zájmové sdružení, řešící společné problémy týkající se dopravy, cestovního ruchu, hospodářství, regionálního i přeshraničního rozvoje na mikroregionální úrovni. Informace a zprávy o tomto sdružení jsou prezentovány na internetové stránce www.sdruzeniurze.cz.

Celá řešená oblast je též zahrnuta do *euoregionu Silva Nortica*, což umožňuje čerpání nejrůznějších dotací z fondů Evropské unie. K založení tohoto sdružení došlo v roce 2002, jeho sídlem je město Jindřichův Hradec. Zahrnuje území okresů České Budějovice, Jindřichův Hradec, Písek a Tábor. Cílem euoregionu je mj. reprezentace regionu, vzájemná výměna informací, strategie rozvoje a programy Evropské unie či koordinace přeshraniční spolupráce. Sdružení má vlastní stránky – www.ersn.cz.

V rámci euoregionu také funguje *přeshraniční impulsní centrum*, které organizuje přeshraniční aktivity a setkání, vyhledává potenciální partnery pro podnikání a zájmovou činnost (spolkové aktivity, sportovní utkání, kulturní představení) v Česku i Rakousku. První centra začala být zřizována v roce 2003 v Českých Velenicích, Nové Bystřici a v Nových Hradech.

Nelze opomenout aktivity *Novohradské občanské společnosti*, která v poslední době, mimo jiné činnosti přínosné pro region a jeho propagaci, vydala několik pěkných informačních brožur pro turisty o naučných stezkách a výletních cílech na Novohradsku, ve Vitorazsku a Slepčích horách. Předmětem činnosti spolku je systematické bádání o regionální historii a zviditelnění Novohradska, jeho uvedení do povědomí široké, nejen jihočeské veřejnosti.

Součástí mezinárodního sdružení českých, německých a rakouských obcí je *euoregion Šumava*, který vznikl v roce 1993. Česká část zahrnuje území okresů Český Krumlov, Domažlice, Klatovy a Prachatice. Jeho sídlem jsou Klatovy. Cílem je spolupráce mezi třemi sousedními regiony (Bavorskem, jihozápadními Čechami a Horním Rakouskem). Jde o snahu vytvořit společný program, hlavně pokud jde o hospodářství, kulturní rozvoj, infrastrukturu a ekologii. Podrobnější informace jsou na internetové stránce www.euroregio.cz.

Následující sdružení, *sdržení Pomalší* je dobrovolnou organizací sdružující města a obce, jejichž katastrální území náleží do povodí řeky Malše na území okresů České Budějovice a Český Krumlov. Cílem je hlavně řešení dopadů na hospodářství obcí a jejich obyvatele v oblasti ochrany životního prostředí a ochrany přírody, správy

školství, sociální péče, zdravotnictví a kultury. Toto sdružení vzniklo roku 1993, jeho sídlem se stal Římov. Od roku 2003 spolupracuje sdružení „Pomalší“ s regionem „Waldviertel Kernland“. Internetové stránky existují na adrese www.pomalsi.elsatnet.cz.

3. ROZBOR LITERATURY:

3. 1. Literatura charakterizující fyzickogeografické prostředí řešeného území

Katedra geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích v roce 2004 vydala publikaci „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny“ **Kubeš (ed.), (2004)**. Tato publikace se zabývá územím české části Novohradských hor a navazující části jejich podhůří. Jednotlivé kapitoly jsou věnované geologii **Pavlíček (2004)**, geomorfologii **Rypl (2004)**, pedologii **Šefrna (2004)**, klimatologii **Křivancová, Vavruška (2004)**, hydrologii **Lett (2004)**, biogeografii a ochraně přírody **Matoušková (2004)**, vývoji krajiny **Mičková (2004)**.

Podrobněji zaměřenými publikacemi jednotlivých složek krajiny jsou např. **Albrecht a kol. (2003)**, **Balatka (1995)**, **Culek (1995)**, **Demek (ed.) (1987)**, **Chábera (1972, 1998)**, **Mičková (2001)**, **Papáček (ed.) (2004)**, **Quitt (1971)**.

Na základě těchto a dalších publikací (citovaných viz kapitola 7.) vztahujících se a charakterizujících fyzickogeografické prostředí řešeného území jsem sestavila kapitolu 2.2 Fyzicko-geografická charakteristika řešeného území.

3. 2. Literatura charakterizující sociogeografické prostředí řešeného území

Sociogeografická složka na rozdíl od fyzickogeografické složky nemá žádnou ucelenou publikaci. Vycházela jsem jednak z diplomových prací zpracovaných na katedře geografie Pedagogické fakulty, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích **Broukal (2005)**, **Šulová (2005)**, **Binková (2006)**, **Carva (2006)**, **Holubová (2006)**, **Kosička (2006)** a také z publikací zabývajících se jednotlivými sociálněgeografickými složkami např. vývoj osídlení a obyvatelstva - **Dvořáková (1982)**, **Kolektiv (2003)**, **Čekal (2004)**, **Molcarová (2002)**, zemědělství, lesnictví, rybářství - **Bezpalec (1970)**, **Pospíšilová (1972)**, **Polák (ed.) (1983)**, **Kočárek, Kočárek jun. (1992)**, **Götz, Novotná, (1996)**, nerostné suroviny a průmysl - **Chábera a kol. (1972)**, **Hampl a kol. (1996)**, **Pavlíček (2004)**, doprava - **Vrtiška (2000)**.

Kromě těchto diplomových prací a publikací jsem k napsání kapitoly 2.3 Sociálně-geografická charakteristika použila i mapové podklady a také internetové odkazy obcí a zájmových sdružení vyskytujících se v řešeném území (citovaných viz kapitola 7.).

3. 3. Historie zkoumání o land use a land cover

Následující text vznikl na základě zpracovaného textu z diplomových prací **Zejda (2006)** a **Lidmilová (2007)**. Obě tyto diplomové práce řeší podobnou problematiku jako moje diplomová práce, proto jsou části následujícího textu z jejich prací převzaty a částečně upraveny. Podrobnější přehled a informace o jednotlivých autorech, člancích a publikacích, o kterých se dále v textu zmiňuji, je podán v práci Lidmilová (2007), na kterou tímto plně odkazuji.

Historie zkoumání land use a land cover

Aktuální stav a vývoj krajiny je dnes aktuálním tématem mnoha výzkumů nejen v oborech geografických, krajinně-ekologických, ale i v oborech zemědělských, geologických, technických (DPZ, GIS), historických aj. Základní složkou krajiny je půda, která je nenahraditelným přírodním zdrojem a její změny ve využívání a v krajinném pokryvu odrážejí nejenom vliv přírodních faktorů, ale i vliv společenského vývoje. Zkoumání proměn využívání půdy i metody výzkumu se během let měnily a dnes se v různých souvislostech zkoumají změny ve využití ploch (Land Use Changes) a změny krajinného pokryvu (Land Cover Changes), z čehož vznikla i mezinárodně používaná zkratka výzkumu LUCC (Land Use/Cover Changes), (Lidmilová, 2007).

Poprvé ve 30. letech 20. století byl pojem land use vnesen do odborné geografické terminologie L. D. Stampem ve Velké Británii (Lidmilová, 2007). Stamp se zabýval mapováním půdního fondu a vytvořil mapu land use, zachycující základní kategorie využití půdy na konkrétním území v daném čase. V roce 1948 byla založena mezinárodní komise pro land use při Mezinárodní geografické unii (IGU), ve které došlo ke zpracování a tvorbě map využití půdy malých měřítek pro celý svět. V čele jako prezident této mezinárodní komise stanul právě L. D. Stamp.

Po roce 1945 dochází k rozvoji land use především v Polsku, kde je hlavním představitelem J. Kostrowický. V Československu za průkopníky land use považujeme K. Ivaničku, F. Žigraie a V. Häuflera. V 60. a 70. letech 20. století Kolektiv (1969) zpracoval podrobné mapy využívání půdy na národních úrovních. Vznikla série map land use v měřítkách 1 : 1 000 000 – 1 : 5 000 000 pro World Atlas of Agriculture a taky série map v měřítkách 1 : 400 000 – 1 : 1 000 000 pro národní atlasy. První mapa využití půd pro celé území Československa byla zpracována v měřítku 1 : 1 000 000

a je zařazena do národního atlasu – Atlas Československé socialistické republiky (Götz (ed.), 1966), (Lidmilová, 2007).

Od 90. let 20. století do současnosti dochází k rozvoji nových metod DPZ a GIS, resp. nástup DPZ je považován za počátek vzniku metodiky land cover, tudíž je nutné kombinování těchto nových metod s již existujícími a musí docházet k jejich vzájemnému propojování. Staré mapy land use a taky historická data land use jsou cennými informacemi nezbytně nutnými pro přehled vývoje krajinných struktur vzhledem k časovému období. Dodnes neexistuje jednotnost v používané metodice, hlavně co do základního odlišení přístupů land use a land cover. Land use a land cover se oddělují na základě používaných zdrojových dat, pro land use jsou charakteristická katastrální data, pro land cover letecké snímky, mapy a satelitní snímky, (Lidmilová, 2007).

V roce 1996 byl založen pod patronací IGU společný projekt Land Use/Cover Changes (IGU LUCC). V tomto projektu došlo na základě dvou výzkumných programů ke sjednocení výzkumů a přístupů ke studiu struktury krajiny. Problematikou vzniku, vývoje, úkolů, cílů IGU LUCC a řešením projektů zaměřených na sledování land use a land cover pod záštitou IGU LUCC se podrobněji zabývá diplomová práce Mgr. Jany Lidmilové (2007), katedry geografie, Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Regionálním reprezentantem komise IGU LUCC pro Českou republiku je doc. RNDr. Ivan Bičík CSc. z Univerzity Karlovy v Praze, který je zároveň osobou zabývající se studiem land use v České republice. Další vědecká společnost zabývající se vývojem land use a land cover struktur je European Society for Environmental History (ESEH). Hlavním představitelem této společnosti pro Českou a Slovenskou republiku je RNDr. Leoš Jeleček, CSc. z Univerzity Karlovy v Praze. Tento muž je také hlavní osobou historické geografie a historicko-geografického přístupu ke studiu land use u nás. Další významnou asociací zajišťující krajinně ekologický a fyzickogeografický přístup ke studiu krajiny je International Association for Landscape Ecology (IALE). Představitelem CZ – IALE je doc. Ing. Antonín Buček z Mendlovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, místopředsdou je doc. RNDr. Zdeněk Lipský, CSc. z Univerzity Karlovy v Praze, (Lidmilová, 2007).

Kromě sborníků a příspěvků z různých konferencí existují i časopisy zabývající se problematikou land use a land cover. Jde o časopisy Land Use Policy, Landscape and Urban Planning, Landscape Ecology, Geografie – Sborník České geografické

společnosti, Geografický časopis aj. V současnosti nelze opomenout velice významnou publikaci s mezinárodním autorským kolektivem (Geist (ed.), 2006a, 2006b), zahrnující důležitá hesla týkající se nejen problematiky land use a land cover, ale i životního prostředí a krajiny, (Lidmilová, 2007).

3. 4. Literatura o land use a land cover

Literatura o land use a land cover vztahující se k území České republiky

Za průkopníka problematiky land use a land cover je považován již zmiňovaný **doc. RNDr. Ivan Bičík**, který již v 70. letech 20. století začal se systematickým sledováním land use na základě katastrální statistiky (Zejda, 2006). Okolo něj se vytvořil tým výzkumníků, jehož výsledkem bylo vytvoření databáze vycházející ze sumárních katastrálních dat pro roky 1845 (stabilní katastr), 1948, 1990 a 2000 (Zejda, 2006). V databázích jsou kromě základních dat zaneseny i podíly osmi základních kategorií využití pozemků pro tzv. „základní územní jednotky“ (katastrální území či sloučená katastrální území), které pokrývají celé území České republiky. Kromě dlouhodobých změn využívání krajiny a land use se Ivan Bičík zabývá i zemědělstvím a venkovem (Lidmilová, 2007). Je autorem či spoluautorem mnoha publikací, studií, článků, kapitol v monografiích.

Z článku **Bičík, (1991a)** zabývající se vývojem ploch na severu České republiky, tj. v okresech Liberec a Jablonec nad Nisou v časových horizontech 1845 - 1948 - 1987 vyplývá, že v podhorských oblastech sledovaných okresů se bude uplatňovat tendence směřující k opouštění neefektivně využívané orné půdy a že ve využití zemědělského půdního fondu ve svažitých a zalesněných oblastech vyšších poloh bude hrát roli i přesun těžiště obživy části obyvatel venkova na rekreačně obslužné funkce s pomocnou zemědělskou funkcí (Zejda, 2006). Na tento článek později navazuje článek **Bičík, Štěpánek (1994a)** popisující další změny land use ve zmiňovaných okresech a shrnuje zde výsledky výzkumu land use. V další spolupráci vyšel článek **Bičík, Štěpánek (1994b)** zabývající se změnami ve struktuře půdy po II. světové válce v oblasti pohraničí a v zázemí Prahy.

Články **Bičík, (1992)**, **Bičík, (1995a)** navazují na shora uvedenou problematiku Bičík (1991a), článek **Bičík, (1997)** kriticky rozebírá metodiku hodnocení vývoje land use v celé České republice (Lidmilová, 2007). **Bičík, (1998)** v tomto článku sleduje změny ve struktuře land use ve třech vybraných regionech: jižní Morava (mimo okresu Břeclav), východní Čechy a střední Čechy mezi roky 1845 až 1990 (Zejda, 2006).

Z výsledků vyplynulo, že na úrovni nejmenších sledovaných jednotek došlo k výraznějším změnám než na úrovni celé oblasti. Snažil se prokázat rozdíly ve struktuře land use ukazující rostoucí plochu lesních pozemků na straně jedné a úbytek zemědělské půdy na straně druhé. Ostatní kategorie týkající se dalších druhů pozemků pak hrají jen doplňkovou roli. Tento článek navazuje na článek autorského kol. z roku 1996 (viz dále).

Pod vedením Ivana Bičíka vznikl článek většího autorského kolektivu, který se zabývá vývojem land use v České republice. Jde o článek **Bičík, Götz, Jančák, Jeleček, Mejsnarová, Štěpánek (1996)**, ve kterém prezentují poznatky projektu „Dlouhodobé změny využití ploch v ČR“ (Zejsa, 2006). Modelovým územím je okres Semily. Došli k závěru, že k velkým změnám ve struktuře land use došlo v příhraničních okresech na západě a jihozápadě České republiky z důvodu vyšší nadmořské výšky, nepříhodným podmínkám pro zemědělství a společenským změnám v důsledku odsunu německy mluvícího obyvatelstva. K malým změnám došlo v oblastech, které byly dlouho ovlivňovány zemědělstvím (Zejsa, 2006).

Články např. **Bičík, Jeleček, Kupková, Perlín (2000, 2001)**, **Bičík, Jeleček, Štěpánek (2000, 2001)** upozorňují, že struktura ploch je výsledkem historických interakcí mezi společností a přírodou, a představují rozhodující společenské hybné síly změn v krajinné struktuře za období 1845 – 2000. Mezi tyto hybné síly patří např. následky I. a II. světové války (odsun Němců, zrušení tržní ekonomiky...), pozemková reforma po roce 1918, změny polohy Česka do roku 1948 a nástup kapitalismu po roce 1989, následky průmyslové a zemědělské revoluce v 19. století aj. (Lidmilová, 2007). Na tyto články navazují novější články **Jeleček (2002)** a **Bičík, Jeleček (2005)**, které se hlouběji zabývají touto problematikou.

Článek **Bičík, Kupková (2001)** se zabývá změnami zastoupení jednotlivých kategorií zemědělské půdy, výsledky ukázaly, že mezi lety 1948 – 1991 Česko přišlo o více než 20% zemědělské půdy. Úbytek je spjat s kopcovitými a horskými regiony hlavně v příhraničí s méně úrodnou půdou (Zejsa, 2006). Tento článek vychází z databáze o využití půdy **Bičík, Jeleček, Kupková, Winklerová, Chromý, Jančák, Štěpánek (2000)** a z výsledků pedologického mapování (mapa 1 : 5 000), které proběhlo v 70. letech 20. století. V tomto článku byla definována oficiální cena zemědělské půdy podle ekologické kvality (Lidmilová, 2007). Článek **Bičík, Kupková (2006)** ukazuje na změny land use v pražském regionu v letech 1845 – 2000 a jeho příčiny.

Druhým velice významným (též již shora zmiňovaným) představitelem školy land use a land cover je **RNDr. Leoš Jeleček, CSc.** Stejně tak jako Ivan Bičík má i tento muž okolo sebe skupinu lidí, s nimiž spolupracuje. Všichni vycházejí z předpokladu, že současný stav krajiny je výsledkem vztahů přírody a společnosti (Lidmilová, 2007). Ve člancích **Jeleček (1991)**, **Jeleček (1993)**, **Jeleček (1995a)** autor řeší problematiku vývoje zemědělské krajiny a zemědělství v Česku, změny využití půdního fondu v letech 1845 – 1995 (Lidmilová, 2007). Podrobněji na tuto problematiku pak autor navazuje ve článku **Jeleček (1997)**. V příspěvku **Jeleček (1999)** autor uvádí, že v období 1948 – 1989 na území Česka nastaly největší proměny krajiny a půdního fondu a to bez působení zákonitostí tržní ekonomiky. Během tohoto období došlo k velkému nárůstu lesních ploch a trvalých travních porostů a naopak k výraznému úbytku orné půdy, zejména v pohraničí (Lidmilová, 2007). Přehled hlavních historických (ekonomických, politických, sociálních) procesů a událostí v dějinném vývoji Česka, které základním způsobem ovlivňovaly LUCC v Česku během posledních dvou století se zabývá článek **Jeleček (2001)**. **Jeleček (2006)** navazuje na již shora zmiňované články **Bičík, Jeleček, Štěpánek (2000, 2001)**, **Jeleček (2002)**, **Bičík, Jeleček (2005)** a podrobněji zde charakterizuje měnící se „historicko-geografickou“ váhu tzv. společenských hybných sil v jednotlivých fázích využití ploch v jejich interakci s přírodními hybnými silami.

Více historicky jsou zaměřeny články **Jeleček, Burda, Chromý (1999, 2002)**, určené hlavně pro historiky. Ve článku **Jeleček, Marada, Kabrda (2003)** autoři zkoumají vliv dopravy na změnu krajiny a zemědělskou výrobu v letech 1845 – 2000.

Na katedře fyzické geografie a geoekologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze působí **doc. RNDr. Zdeněk Lipský, CSc.**, který se též zabývá problematikou land use a land cover. Sjednocuje statistická data o land use a data z leteckých snímků a map o land cover. Je autorem i spoluautorem mnoha článků, ve kterých autor sděluje, že vývoj krajiny je aktuálním tématem nejen v oborech geografických, ale i v oborech ekologických **Lipský (1994)**, **Lipský (1996)** (Lidmilová, 2007). Autor zde zmiňuje, že vlivem socialistické kolektivizace dochází k výrazným změnám krajiny vlivem slučování pozemků, rozorávání mezí aj. a následkem toho bylo zvýšení půdní eroze a mizení stabilizačních prvků v krajině. Články **Lipský (1995a, 1995b)** poukazují na to, že znalost historického vývoje krajiny a jejích jednotlivých segmentů má velký vliv na současnou i budoucí ekologickou stabilitu (Lidmilová, 2007). V článku **Lipský (2001)** autor uvádí, že land use je

formován a neustále měněn člověkem, jehož činnost vytváří v kulturní krajině sekundární krajinné struktury, a proto je odrazem vývoje a stavu společnosti. Pro sledování historického vývoje krajinné struktury je nutné využívání starých map, to zdůrazňuje článek **Lipský (2002)**, ve kterém pro vyhodnocení historického land use využívá záznamy berní ruly, tereziánského a stabilního katastru, map třech vojenských mapování a mapování pro stabilní katastr, letecké a družicové snímky (Lidmilová, 2007). Článek **Lipský (2005)** popisuje úbytek orné půdy a rok od roku přibývající nárůst neobdělávané zemědělské půdy. Článek **Lipský (2006)** se kromě pojmu kulturní krajina zabývá i terminologickými aspekty pojmu „nová divočina“ a snaží se o její typologii. Jako příklad nové divočiny v kulturní krajině poukazuje na údolí malých toků, které je útočištěm mnoha ohrožených druhů, které sem byly vytlačeny z intenzivně využívané zemědělské krajiny. Převládají v nich přírodě blízká společenstva, s minimálním zásahem člověka – křovinaté porosty, rákosiny, vrbiny aj. Tyto závěry vznikly na základě studií prováděných v údolích menších vodních toků ve středních Čechách (Liběchovka, Pšovka aj.).

Ve spolupráci s kolegy vyšel např. článek **Lipský, Kopecský, Kvapil (1999)**, v němž se snaží autoři popsat změny krajiny na šesti vybraných katastrálních územích, zastupujících různé typy kulturní krajiny Česka a zevšeobecnují závěry na celou republiku. Zrychlený úbytek a další zjištěné změny jsou podmíněny jednak fyzicko-geografickou a také i ekonomicko-sociálně-geografickou rozdílností katastrálních území, (Lidmilová, 2007). V následujícím článku **Lipský, Kopecský, Kvapil (2001)** je důraz kladen na vhodné využití GIS k registraci a analýzám změn krajiny (Lidmilová, 2007).

Níže uvedené publikace stejně tak jako i ty předchozí, se zaměřují na změny ve struktuře land use a land cover v České republice v různém časovém horizontu. Spíše jde o příspěvky zabývající se detailněji využíváním půdy v modelových regionech než na celorepublikové úrovni. Články vycházejí na základě podkladu statistických dat získaných z databáze **Bičík, Jeleček, Kupková, Winklerová, Chromý, Jančák, Štěpánek (2000)**. Fyzickogeografický přístup ke změnám využití půdy je publikován ve článku **Štych (2003)**, ve kterém autor dochází k závěru, že v polohách s vyšší nadmořskou výškou došlo k větší koncentraci zalesněných ploch, naopak růst rozlohy zastavěných ploch byl dynamičtější v nižších oblastech (Zejska, 2006).

Sociogeografický a politický přístup je využit např. ve člancích **Marada (2003)**, kde autor řeší problematiku dopravních sítí a jejich vztah ke změně využití ploch

a **Štych, Stránský (2005)**. V diplomové práci **Kabrda (2003)** se autor snažil spojit fyzickogeografický a sociogeografický přístup k odůvodnění změn land use v kraji Vysočina. Došel k závěru, že přírodní podmínky sami o sobě nejsou příčinou změn krajiny, ale hlavní aktérem změn je společnost (Zejska, 2006). Více metodicky a teoreticky jsou zaměřené články **Štěpánek (1996)**, **Kupková (2001a)**, historicko-geograficky zaměřeným článkem je **Chromý (2003)** (Lidmilová, 2007).

Následující příspěvky se věnují pohraničí, horským i podhorským regionům a jsou významnými příspěvky pro tuto diplomovou práci. Příspěvek **Štěpánek (2001)** poukazuje na změnu struktury land use v pohraničí vlivem přechodu na tržní ekonomiku po roce 1989. Došlo k úpadku zemědělské a průmyslové výroby a tudíž se tyto oblasti musely přeorientovat na nové ekonomicky významné aktivity. Článek **Chromý, Jančák, Marada, Pobuda (2001)** se zabývá změnami land use společně se změnami společenskými na územích při státní hranici (Moravské Kopanice, Rajchářov). Na vývoji land use se podílí mnoho změn a mj. i etnická struktura a vývoj obyvatelstva po druhé světové válce. V textu **Chromý (2003)** se autor zabývá vývojem krajiny v oblastech po odsunu německého obyvatelstva po druhé světové válce, modelovou oblastí je území České Kanady (Lidmilová, 2007). Stejnou problematiku akorát na česko-rakouském a česko-polském pomezí řeší autor v článku **Rašín, (2007)**. **Riezner (2003)** připisuje změnu krajiny v Jeseníkách do souvislosti se zemědělskou činností, na tento článek je navazující i novější příspěvek **Riezner (2006)**. Společenské události v souvislosti s historií, politikou od druhé světové války po současnost a jejich vliv na krajinu je řešen na několika modelových územích v příspěvku **Mareš, Štych, (2003)**. **Štych (2003)** dále zkoumá pomocí nadmořské výšky využití půdy. Ve vyšší nadmořské výšce je vyšší koncentrace zalesněných ploch, v nižší nadmořské výšce roste rozloha zastavěných ploch. Cílem novějšího článku **Štych (2006)** je zhodnocení závislosti sklonitosti terénu jako faktoru působícího na strukturu využití ploch Česka v letech 1845, 1948, 1990 a 2000. Výsledkem studie je, že oblasti s příznivými přírodními podmínkami (s nižší sklonitostí) si zachovaly vyšší podíl zemědělské a orné půdy a vzrostl zde podíl zastavěných ploch. V oblasti s vyšší sklonitostí došlo naopak k poklesu zemědělské půdy a k nárůstu lesní plochy.

Literatura o land use a land cover vztahující se k území jižních Čech s důrazem pak na řešené území

Vývojem land use v jižních Čechách se zabývají diplomové práce vzniklé na katedře geografie, Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Práce vzniklé v roce 1999 vycházejí z dat katastrálních úřadů a analyzují změny v krajině, resp. v katastrálních územích, za posledních padesát let v časových horizontech (1948, 1960, 1989 a 1997), každá v jiném okrese. Zároveň v těchto pracích došlo ke sledování změn na ekologickou stabilitu krajiny pomocí koeficientu ekologické stability, vycházejícího z poměru ploch relativně stabilních a ploch nestabilních. Práce **Pupík (1999)** řeší tuto problematiku v okrese Tábor a práce **Grauer (1999)** v okrese Písek. Obě dvě práce došly k závěru, že ve sledovaném období, hlavně v tom posledním vzrostl podíl lesa, vodních ploch, zahrad, luk a zastavěných ploch především na úkor orné půdy. Koeficient ekologické stability ukazuje, že do počátku 60. let 20. století rostla ekologická stabilita území, především v důsledku opouštění pozemků nevhodných pro velkoplošné socialistické hospodaření. Následná kolektivizace v zemědělství byla důvodem poklesu ekologické stability sledovaných území, projevila se snížením diverzity krajinné struktury i druhové skladby flóry a fauny, (Zejska, 2006).

Další literatura se bude zabývat problematikou land use a land cover vztahující se k oblasti Novohradských hor a Novohradskému podhůří, což je i území řešené touto diplomovou prací. Do této literatury především patří články, publikace, diplomové práce pracovníků a studentů vzniklé na katedře geografie, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Tato katedra řeší problematiku land use na území české i rakouské části Novohradských hor a Novohradského podhůří již delší dobu a je nezbytně nutná k tématu této diplomové práce. K prvním pracím zabývajících se touto problematikou jsou diplomové práce **Princová (2000)**, **Mičková (2001)**, **Houdková (2002)**. **Mgr. Karolína Mičková** se tématem land use a land cover zabývá a věnuje i nadále. Je vedoucí nejen mojí, ale i mnoha dalších ať už vzniklých nebo dále vznikajících diplomových prací. Je autorkou **Mičková (2003)**, **Mičková (2004a, 2004b)**, **Mičková (2005a, 2005b)** nebo spoluautorkou **Kubeš, Mičková (2002, 2002a, 2002b)**, **Kubeš, Mičková (2003)** různých článků nebo kapitol v monografiích **Mičková (2004)**. V roce 2006 vyšla kniha kolektivu autorů **Kolektiv (2006)**, která encyklopedicky shrnuje veškerá témata z přírody, života a historie regionu. V této knize se jedna z kapitol monografie **Mičková (2006)** věnuje vývoji krajiny.

Ostatní příspěvky týkající se land use a land cover v česko-rakouském pohraničí byly prezentovány na konferencích a byly vydány během loňského roku (Lidmilová, 2007). Ve spolupráci s **doc. RNDr. Janem Kubešem CSc.**, též působícím na katedře geografie, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích se Mgr. Karolína Mičková nadále zaměřuje na výzkum souvislostí vývoje krajiny, obyvatelstva a osídlení krajiny v modelovém, přeshraničním česko-rakouském regionu „Novohradské hory“. K této problematice bylo napsáno několik článků např. **Kubeš, Mičková (2005)** a předneseno několik referátů na různých konferencích.

V rámci tohoto výzkumu vznikly nebo ještě stále vznikají diplomové práce. V roce 2005 vznikly dvě diplomové práce **Broukal (2005)** a **Šulová (2005)**. O rok později byly zpracovány diplomové práce **Krumlová (2006)** a **Zejda (2006)** zabývající se problematikou současného stavu krajinných struktur – využívání území (land use) a krajinného krytu (land cover), jejich vývojem mezi lety 1955 a 2004 v katastrálních územích příslušejících významným povodím Novohradských hor a podhůří. Během sledování došlo ke snížení ploch orné půdy, zejména v oblastech výše položených. Na přechodu hor a podhůří, dále od státní hranice došlo k úbytku zemědělské půdy ve prospěch rozšíření pozemků lesa a zbývajících druhů pozemků (z nich nejvíce narostl podíl zastavěných ploch). Místy se zvýšila výměra trvalých travních porostů, jejich vývojový trend však během sledovaných let kolísal, (Lidmilová, 2007). **Kosička (2006)** a **Carva (2006)** zpracovaly rozsáhlé diplomové práce, respektive lexikony sídel horské a podhorské části Novohradských hor na české straně. U každého sídla zde najdeme jeho fyzickogeografickou polohu, administrativní příslušnost, vývoj počtu obyvatel, historický vývoj, hospodářství (průmysl, zemědělství atd.), účast v regionálních sdruženích a také možnosti jeho rozvoje. Práce **Binková (2006)**, **Holubová (2006)** sledovaly a porovnávaly strukturu osídlení a vývoj počtu obyvatel na české i rakouské straně Novohradských hor. Důraz byl kladen na vývoj počtu obyvatel a sídel po druhé světové válce na české straně v letech 1934 až 2001. Diplomová práce **Lidmilová (2007)** řeší problematiku vývoje horizontální struktury krajiny (využití země, land use) mezi lety 1938 – 1955 – 2002 v české i rakouské části regionu Novohradské hory, v jednotlivých vymezených regionech a subregionech. V české části vývoj struktury krajiny odpovídá celorepublikovým trendům, došlo ke snížení orné a zemědělské půdy ve prospěch rozšíření lesa a zbývajících druhů pozemků.

4. METODIKA PRÁCE

4.1. Získání a zpracování dat o druzích pozemků (land use)

v řešeném území

Česká republika může těžit z faktu, že byla součástí Rakousko-Uherska, na jehož území proběhlo za účelem zdanění nemovitostí v 1. polovině 19. století velice přesné katastrální šetření, jehož cílem bylo vytvoření systému evidence parcel, způsobu jejich využití a půdní bonity pro vcelku homogenní katastrální území. Ta jsou dodnes užívanými statistickými územími. Existují tak datové soubory, stále aktualizované, udávající výměry jednotlivých kategorií využití ploch (druhy pozemků) pro jednotlivá katastrální území. Před tímto tzv. stabilním katastrem, jehož výsledkem jsou vedle statistických soupisů (protokoly, ve kterých byl název trati, číslo parcely, jméno, stav, bydliště vlastníka, druh pozemku, plošná výměra, bonitní třída a roční výnos) i katastrální mapy 1 : 2 880, vznikaly i starší pozemkové katastry, a to již od poloviny 17. století (berní rula, tereziánský katastr, josefský katastr), (Zejska, 2006).

Vstupní data pro svojí diplomovou práci o zastoupení druhů pozemků za jednotlivá katastrálních území nacházející se v řešeném území jsem získala na základě již probíhajícího výzkumu katedry geografie, Pedagogické fakulty, Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Katedra geografie získala tyto data na základě jejich výzkumu, který se týká souvislostí mezi osídlením a krajinou Novohradských hor. Vstupní data obsahují údaje o rozlohách a zastoupeních druhů pozemků v jednotlivých katastrálních územích. Tyto tzv. úhrnné hodnoty druhů pozemků byly katedře geografie poskytnuty Katastrálním úřadem v Českých Budějovicích a v Českém Krumlově, Zeměměřickým a katastrálním inspektorátem v Českých Budějovicích a z databáze „LUCC PřF UK“ (Bičík a kol. 2000). Data byla dostupná v archivu úřadu pro roky 1938, 1945, 1955, 1989 a 2002. Data pro rok 1845 byla získána z již shora zmiňované databáze „LUCC PřF UK.“

Jako první vznikla základní tabulka týkající se zastoupení jednotlivých kategorií druhů pozemků v jednotlivých katastrálních územích. Do kategorií byla zahrnuta výměra těchto druhů pozemků - orná půda / trvalé travní porosty / zahrady, ovocné sady, chmelnice, vinice / lesní pozemky / vodní plochy / zastavěné plochy a nádvoří / ostatní plochy. Kromě sedmi kategorií druhů pozemků je zde uvedena ještě výměra a podíl zemědělské půdy a celková výměra k.ú. Všechny kategorie jsou uváděny v hektarech (ha) a přepočteny na procenta (%). Základní tabulka obsahovala velké

množství statistických dat a proto do tištěné verze diplomové práce nebyla zahrnuta celá. Z velkého množství statistických dat byly vybrány pouze ty hodnoty za jednotlivé kategorie druhů pozemků, které byly potřebné k později vypracované regionalizaci řešeného území a typologii katastrálních území (viz dále).

4. 2. Regionalizace řešeného území a typologie katastrálních území, získání a zpracování dat pro regionalizaci řešeného území

typologii katastrálních území

Pro další postup v práci bylo nutné vypracovat regionalizaci řešeného území a typologii katastrálních území. Při sestavování regionalizací a typologií byl kladen důraz jednak na to, aby zde byla zahrnuta složka jak fyzickogeografická, tak i složka socio-ekonomická a také na to, aby byla dostupná data. Do regionalizace bylo zahrnuto celé řešené území, velké spádové regiony, regiony sídel a regiony podle vzdálenosti od státní hranice. V typologii byly katastrální území rozděleny do typů podle průměrné nadmořské výšky k.ú.; podle struktury zastoupení druhů pozemků k.ú. v roce 2002; podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001; podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930; podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 – 2001. Podrobnější postupy při zpracování jsou u regionalizace uvedeny dohromady, u typologií uvedeny u každé typologie zvlášť (viz dále).

Regionalizace řešeného území:

R.1. Řešené území

R.2. Velké spádové regiony (VSR)

R.2.1. Kaplice

R.2.2. Trhové Sviny

R.3. Regiony sídel (RS)

R.3.1. Benešov nad Černou

R.3.2. Dolní Dvořiště

R.3.3. Kaplice

R.3.4. Malonty

R.3.5. Horní Stropnice

R.3.6. Nové Hrady

R.3.7. Trhové Sviny

R.4. Regiony podle vzdálenosti od státní hranice

R.4.1. region do 5,0 km od státní hranice

R.4.2. region od 5,1 km do 10,0 km od státní hranice

R.4.3. region od 10,1 km od státní hranice

Tabulka 1. obsahuje data o zastoupení druhů pozemků v letech 1845, 1938, 1945, 1955, 1989, 2002 v regionech řešeného území „Novohradské hory a jejich podhůří.“ Střední část Tabulky 1. obsahuje data vztahující se k regionům sídel (R.3.) a vznikla jako první. Z těchto statistických dat za regiony sídel prakticky vychází horní část Tabulky 1., která obsahuje také zastoupení jednotlivých kategorií druhů pozemků v daných letech a to ve velkých spádových regionech (R.2.) a v celém řešeném území dohromady (R.1.). Dolní část Tabulky 1. též zahrnuje data o zastoupení jednotlivých druhů pozemků v daných letech a to v regionech podle vzdálenosti od státní hranice (R.4.). Absolutní údaje jsou uváděny v hektarech (ha) a zaokrouhlené na čtyři desetinná místa. Relativní údaje jsou uváděny v procentech a zaokrouhlena na dvě desetinná místa. Podle platné legislativy (katastrálního zákona a vyhlášky) je kromě sedmi kategorií druhů pozemků (orná půda / trvale travní porosty / zahrady, ovocné sady, chmelnice, vinice / lesní pozemky / vodní plochy / zastavěné plochy a nádvoří / ostatní plochy) uvedena celková výměra v hektarech (ha), všechny číselné údaje výměry jsou zachyceny v m².

Na základě Tabulky 1. vznikla Tabulka 2., která obsahuje data o vývoji hlavních kategorií druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 v celém řešeném území (R.1.), ve velkých spádových regionech (R.2.), v regionech sídel (R.3.) a v regionech podle vzdálenosti od státní hranice (R.4.). V této tabulce jsou data sloučena do čtyř hlavních kategorií orná půda / trvale travní porosty / lesní pozemky / zbývající druhy pozemků. Přičemž kategorie zbývající druhy pozemků je pak tvořena součtem kategorií zahrady, ovocné sady, chmelnice, vinice / vodní plochy / zastavěné plochy a nádvoří / ostatní plochy. Změny zastoupení – tedy vývoj hlavních kategorií druhů pozemků je zachycen v procentních bodech (dále jen p.b.) mezi časovými řezy 1845/1938, 1938/1945, 1945/1955, 1955/1989, 1989/2002, 1845/2002. Jedná se o rozdíl mezi

relativními údaji pro daný druh pozemku za daný časový řez. Procentní body jsou zaokrouhleny na dvě desetinná místa.

Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 ve všech regionech je též zpracován a zachycen v Grafu 1. až Grafu 13..

TYOLOGIE KATASTRÁLNÍCH ÚZEMÍ:

K.1. Typologie podle průměrné nadmořské výšky k. ú.

- K.1.1. typ horský vyšší (901 m a výše)
- K.1.2. typ horský nižší (801 m až 900 m)
- K.1.3. typ vrchovinný vyšší (701 m až 800 m)
- K.1.4. typ vrchovinný nižší (601 m až 700 m)
- K.1.5. typ pahorkatinný vyšší (501 m až 600 m)
- K 1.6. typ pahorkatinný nižší (500 m a méně)

První typologie rozděluje katastrální území do typů podle jejich průměrné nadmořské výšky. DP Holubová a DP Binková zpracovaly průměrnou nadmořskou výšku sídel, já se věnuji průměrné nadmořské výšce jednotlivých katastrálních území. Pro určení existují náročné geomorfologické metody, já si problém zjednodušila tím, že jsem v každém katastrálním území stanovila podle vrstevnic na mapě 1 : 50 000 nejvyšší a nejnižší nadmořskou výšku. K určení nejvyšší nadmořské výšky mi pomohly některé vrcholy, nacházející se v daném katastrálním území. Z nejvyšší a nejnižší nalezené nadmořské výšky v katastrálním území jsem stanovila průměrnou nadmořskou výšku celého katastrálního území. V závěru jsem výslednou nadmořskou výšku katastrálního území přiřadila k předem stanovenému typu a sestavila mapu v podobě kartogramů za jednotlivá katastrální území (viz Obrázek 2.).

Na základě Obrázku 2. vznikla Tabulka 3. V Tabulce 3. jsou obsažena data o zastoupení druhů pozemků v typech k.ú. podle průměrné nadmořské výšky k.ú. v řešeném území. Absolutní údaje jsou uváděny v hektarech (ha) a zaokrouhlené na čtyři desetinná místa. Relativní údaje jsou uváděny v procentech (%) a zaokrouhlena na dvě desetinná místa.

Z Tabulky 3. prakticky vychází Tabulka 4. a obsahuje vývoj hlavních kategorií druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 v typech k.ú. podle průměrné nadmořské výšky k.ú. v řešeném území. V této tabulce jsou data sloučena do čtyř hlavních kategorií orná půda / trvale travní porosty / lesní pozemky / zbývající druhy pozemků. Přičemž

kategorie zbývající druhy pozemků je pak tvořena součtem kategorií zahrady, ovocné sady, chmelnice, vinice / vodní plochy / zastavěné plochy a nádvoří / ostatní plochy. Vývoj je zachycen v procentních bodech mezi časovými řezy 1845/1938, 1938/1945, 1945/1955, 1955/1989, 1989/2002, 1845/2002. Jedná se o rozdíl mezi relativními údaji pro daný druh pozemku za daný časový řez. Procentní body jsou zaokrouhleny na dvě desetinná místa.

Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle průměrné nadmořské výšky k.ú. je zachycen v Grafu 14. až Grafu 19..

K.2. Typologie podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002

- K.2.1. typ výrazně lesní (75,1 % a více lesních pozemků)
- K.2.2. typ výrazně zorněný (75,1 % a více pozemků orné půdy)
- K.2.3. typ výrazně luční a pastvinný (75,1 % a více pozemků trvalých travních porostů)
- K.2.4. typ výrazně zemědělský (75,1 % a více zemědělských pozemků, pokud nejsou splněny podmínky pro typ K.2.2. nebo K.2.3.)
- K.2.5. typ výrazně urbanizovaný (75,1 % a více pozemků zastavěných ploch a nádvoří, ostatních a manipulačních ploch)
- K.2.6. typ lesní (50,1 % až 75,0 % lesních pozemků)
- K.2.7. typ zorněný (50,1 % až 75,0 % pozemků orné půdy)
- K.2.8. typ luční a pastvinný (50,1 % až 75,0 % pozemků trvalých travních porostů)
- K.2.9. typ zemědělský (50,1 % až 75,0 % zemědělských pozemků, pokud nejsou splněny podmínky pro typ K.2.7. nebo K.2.8.)
- K.2.10. typ urbanizovaný (50,1 % až 75,0 % pozemků zastavěných ploch a nádvoří, ostatních a manipulačních ploch)
- K.2.11. typ jiný (výše nezařazeno)

Typologie druhá rozděluje katastrální území do typů podle struktury zastoupení druhů pozemků v jednotlivých katastrálních územích v roce 2002. Z již sestavené základní tabulky (shora zmiňované) za jednotlivá katastrální území obsahující zastoupení jednotlivých kategorií druhů pozemků jsem rozdělila katastrální území podle procentuelního zastoupení do předem stanovených typů a zakreslila v podobě

kartogramů do mapy (viz Obrázek 3.). Ne všechny stanovené typy měly zastoupení katastrálních území. Z jedenácti typů své zastoupení našlo sedm z nich, ostatní čtyři typy zůstaly bez zastoupení katastrálních území, tudíž se na Obrázku 3., v Tabulce 5. a v Tabulce 6. tyto typy vůbec nevyskytují.

Na základě Obrázku 3. vznikla Tabulka 5. V Tabulce 5. jsou obsažena data zastoupení druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 v typech k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002 v řešeném území. Absolutní údaje jsou uváděny v hektarech (ha) a zaokrouhlené na čtyři desetinná místa. Relativní údaje jsou uváděny v procentech (%) a zaokrouhlena na dvě desetinná místa.

Z Tabulky 5. vznikla Tabulka 6., obsahující vývoj hlavních kategorií druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 v typech k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002. V této tabulce jsou data sloučena do kategorií stejně jako u Tabulky 4. Vývoj je zachycen v procentních bodech mezi časovými řezy 1845/1938, 1938/1945, 1945/1955, 1955/1989, 1989/2002, 1845/2002. Jedná se o rozdíl mezi relativními údaji pro daný druh pozemku za daný časový řez. Procentní body jsou zaokrouhleny na dvě desetinná místa.

Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002 v řešeném území je též zachycen a zobrazen v Grafu 20. až Grafu 26..

K.3. Typologie podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001

- K.3.1. typ s 0 – 49 obyvateli
- K.3.2. typ s 50 – 99 obyvateli
- K.3.3. typ se 100 – 199 obyvateli
- K.3.4. typ s 200 – 499 obyvateli
- K.3.5. typ s 500 – 999 obyvateli
- K.3.6. typ s 1 000 – 2 499 obyvateli
- K.3.7. typ s 2 500 – 4 999 obyvateli
- K.3.8. typ s 5 000 – 10 000 obyvateli

Třetí typologie se zabývá rozdělením katastrálních území do typů podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001. K této typologii jsem využila dat z databáze DP Holubová a DP Binková. Nejprve jsem si zjistila počet obyvatel v roce 2001 za jednotlivá sídla, která se v jednotlivých katastrálních územích nachází, poté je sečetla a dostala jsem

celkový počet obyvatel v roce 2001 za jednotlivá katastrální území. Tento celkový počet obyvatel jsem přiřadila k odpovídajícímu již předem připravenému typu a zakreslila do mapy (viz Obrázek 4.).

Z Obrázku 4. vznikla Tabulka 7. Tabulka 7. obsahuje data o zastoupení jednotlivých druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001. Absolutní údaje jsou uváděny v hektarech (ha) a zaokrouhlené na čtyři desetinná místa. Relativní údaje jsou uváděny v procentech (%) a zaokrouhlena na dvě desetinná místa.

Z Tabulky 7. vychází Tabulka 8., která obsahuje vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v typech k.ú. podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001. Data jsou sloučena do kategorií stejně jako v Tabulce 4. Vývoj je zachycen v procentních bodech mezi časovými řezy 1845/1938, 1938/1945, 1945/1955, 1955/1989, 1989/2002, 1845/2002. Jedná se o rozdíl mezi relativními údaji pro daný druh pozemku za daný časový řez. Procentní body jsou zaokrouhleny na dvě desetinná místa.

Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001 je znázorněn v Grafu 27. až Grafu 34. v příloze práce.

K.4. Typologie podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930

- K.4.1. typ s dominující českou národností (90,1 % a více české národnosti)
- K.4.2. typ s dominující německou národností (90,1 % a více německé národnosti)
- K.4.3. typ se značně převažují českou národností (70,1 % až 90,0 % české
- K.4.4. typ se značně převažující německou národností (70,1 % až 90,0 % německé národnosti)
- K.4.5. typ s mírně převažující českou národností (50,1 % až 70,0 % české národnosti)
- K.4.6. typ s mírně převažující německou národností (50,1 % až 70,0 % německé národnosti)

Čtvrtá typologie se zabývá rozdělením k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel k.ú. v roce 1930. Na základě dat o národnostní příslušnosti za rok 1930 z databáze DP Holubová a DP Binková, jsem nejprve získala data za jednotlivá sídla příslušející do katastrálních území, poté je zjednodušila, dohledala a dopočítala celkově

za celé katastrální území V závěru jsem katastrální území rozdělila k příslušným typům a sestavila mapu v podobě kartogramů (viz Obrázek 5.).

Na základě Obrázku 5. byla sestavena Tabulka 9. V Tabulce 9. nalezneme data o zastoupení druhů pozemků v typech k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930. Absolutní údaje jsou uváděny v hektarech (ha) a zaokrouhlené na čtyři desetinná místa. Relativní údaje jsou uváděny v procentech (%) a zaokrouhlena na dvě desetinná místa.

Tabulka 10. vychází ze statistických dat z Tabulky 9. V Tabulce 10. najdeme vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v typech k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930. Data jsou sloučena do kategorií viz Tabulka 4. Vývoj je zachycen v procentních bodech mezi časovými řezy 1845/1938, 1938/1945, 1945/1955, 1955/1989, 1989/2002, 1845/2002. Jedná se o rozdíl mezi relativními údaji pro daný druh pozemku za daný časový řez. Procentní body jsou zaokrouhleny na dvě desetinná místa.

Vývoj a zastoupení hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930 je též zachycen a zobrazen v Grafu 35. – Grafu 40. v příloze diplomové práce.

K.5. Typologie podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930/2002

- K.8.1. typ s populační ztrátou 90,1 % až 100,0 %
- K.8.2. typ s populační ztrátou 70,1 % až 90,0 %
- K.8.3. typ s populační ztrátou 50,1 % až 70,0 %
- K.8.4. typ s populační ztrátou 30,1 % až 50,0 %
- K.8.5. typ s populační ztrátou 10,1 % až 30,0 %
- K.8.6. typ populačně stabilní (ztráta nebo zisk do 10,0 %)
- K.8.7. typ s populačním růstem 10,1 % až 30,0 %
- K.8.8. typ s populačním růstem 30,1 % až 50,0 %
- K.8.9. typ s populačním růstem 50,1 % až 70,0 %
- K.8.10. typ s populačním růstem 70,1 % až 90,0 %
- K.8.11. typ s populačním růstem 90,0 % až 100,0 %
- K.8.12. typ s populační ztrátou 100,1 % a více

Poslední, pátá typologie rozděluje jednotlivá katastrální území podle vývoje počtu obyvatel mezi lety 1930 a 2001. Z dat získaných opět z databáze DP Holubová

a DP Binková jsem nejprve zjistila počet obyvatel v letech 1930 a 2001 za jednotlivá sídla, která přísluší k jednotlivým katastrálním územím a poté jsem tyto údaje za jednotlivá sídla sečetla a dostala celkový počet obyvatel v katastrálních územích v letech 1930 a 2001. Rok 1930 byl pro mě rokem počátečním, tudíž v trojčlence počet obyvatel za katastrální území zastoupen jako 100 %. Rok 2001 byl rokem výchozím a v trojčlence počet obyvatel za katastrální území zastoupen jako neznámá, kterou jsem právě pomocí trojčlenky musela dopočítat. Výsledkem trojčlenky byl buď přírůstek nebo úbytek počtu obyvatel, vypočítaný v procentech za jednotlivá k.ú., který jsem následně rozdělila do předem stanovených typů a zakreslila do mapy v podobě kartogramů (viz Obrázek 6).

Z Obrázku 6. vznikla Tabulka 11. Tabulka 11. obsahuje data o zastoupení druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 – 2001. Absolutní údaje jsou uváděny v hektarech (ha) a zaokrouhlené na čtyři desetinná místa. Relativní údaje jsou uváděny v procentech (%) a zaokrouhlena na dvě desetinná místa.

Z Tabulky 11. vychází Tabulka 12., která obsahuje vývoj hlavních kategorií druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 v typech k. ú. podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 - 2001. V této tabulce jsou data sloučena do čtyř hlavních kategorií orná půda / trvale travní porosty / lesní pozemky / zbývající druhy pozemků. Přičemž kategorie zbývající druhy pozemků je pak tvořena součtem kategorií zahrady, ovocné sady, chmelnice, vinice / vodní plochy / zastavěné plochy a nádvoří / ostatní plochy. Vývoj je zachycen v procentních bodech mezi časovými řezy 1845/1938, 1938/1945, 1945/1955, 1955/1989, 1989/2002, 1845/2002. Jedná se o rozdíl mezi relativními údaji pro daný druh pozemku za daný časový řez. Procentní body jsou zaokrouhleny na dvě desetinná místa.

Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 – 2001 v řešeném území je znázorněn v příloze práce v Grafu 41. – Grafu 49..

5. VÝSLEDKY

Zastoupení současné struktury druhů pozemků orná půda / trvale travní porosty / zahrady, sady, chmelnice, vinice / lesní pozemky / vodní plochy / zastavěné plochy a nádvoří / ostatní plochy a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků rozdělených do kategorií orná půda / trvale travní porosty / lesní pozemky / zbývající druhy pozemků dle vypracované regionalizace a typologie mezi lety 1845 – 2002, resp. mezi lety 1845 – 1938 - 1945 – 1955 – 1989 – 2002 zachycuje Tabulka 1. až Tabulka 12., Obrázek 1. až Obrázek 6. a Graf 1. až Graf 49. v přílohách diplomové práce. V následujícím textu se zaměřuji na stručné shrnutí zastoupení současné struktury druhů pozemků, na vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v řešeném území, v regionech a typech k.ú. mezi sledovanými lety.

5. 1. Hodnocení vývoje a současné zastoupení druhů pozemků

v řešeném území jako celku

Současné zastoupení druhů pozemků řešeného území „Novohradské hory a jejich podhůří“ vychází z dlouhodobého vývoje krajiny, kdy toto pohraniční, horské a podhorské území zemědělsko-lesnického charakteru prošlo od druhé světové války výraznými kulturními, ekonomickými a jinými změnami. Mezi tyto změny můžeme zařadit jednak změny osídlení a obyvatelstva (odsun původního německy mluvícího obyvatelstva z pohraničí, zřízení zakázaného pásma podél státní hranice, zánik či zrušení některých sídel, soustředování obyvatel do střediskových sídel) a poté změny ve způsobu a intenzitě obhospodařování krajiny (zalesňování příhraniční zóny a ponechávání dříve zemědělsky využívaných pozemků ladem vznik plošně rozsáhlých polí, opouštění velkovýrobně neobdělávaných pozemků).

Zastoupení druhů pozemků je v současnosti (rok 2002) tvořeno 23,56 % ornou půdou, 17,29 % trvale travními porosty (louky a pastviny). Tato zemědělsky využívaná krajina je typická pro zázemí větších sídel jako např. oblast mezi Dolním Dvořištěm a Tichou, okolí Trhových Svinů. Jde především o větší sídla ležící v Novohradském podhůří. Lesní pozemky zaujímají v řešeném území 47,71 %. Největší zalesnění je v horské části řešeného území, podél státní hranice s Rakouskem. Méně rozsáhlé lesní komplexy jsou na rozhraní Novohradského podhůří a Třeboňské pánve a v okolí Besednice. Zbývající druhy pozemků (zahrady, sady, chmelnice, vinice / vodní plochy /

zastavěné plochy a nádvoří / ostatní plochy) jsou zastoupeny 11,44 %, přičemž největší podíl v této kategorii mají ostatní plochy 6,85 % a vodní plochy 3,32 %.

Vývoj druhů pozemků v řešeném území je ovlivněn shora uvedenými změnami a zvláště nepříznivou geografickou polohou území. V řešeném území jako celku mezi lety 1845 – 2002 došlo k výraznému úbytku orné půdy a trvale travních porostů na úkor lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků. Výrazný úbytek orné půdy, a to z původních 35,00 % (rok 1845) na 23,56 % (rok 2002), tzn. o (-11,44 p. b.) a trvale travních porostů z původních 25,31 % (rok 1845) na současných 17,29 % (rok 2002), tzn. úbytek o (-8,02 p. b.). V případě lesních pozemků je zaznamenán nárůst o (+12,40 p. b.). Tento nárůst je zaznamenán pouze do roku 1989. Od tohoto roku je zvyšování rozlohy lesa minimální. Kategorie zbývajících druhů pozemků stejně tak jako lesní pozemky vykazuje nárůst o (+7,06 p. b.). Největší úbytek je stejně jako u lesních pozemků do roku 1989, po tomto roce už je úbytek zbývajících druhů pozemků nepatrný.

Z výsledků analýzy o současném zastoupení a vývoji struktury krajiny (využívání krajiny) mezi lety 1845 – 2002 je patrné, že se i zde potvrzují celorepublikové trendy, spočívající ve snižování rozlohy orné půdy a trvale travních porostů na straně jedné a v nárůstu lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků na straně druhé. Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v řešeném území je zaznamenán v Tabulce 1. a Tabulce 2., znázorněn v Grafu 1. v příloze práce.

5. 2. Hodnocení vývoje a současné struktury krajiny (využívání území) v regionech řešeného území

Velké spádové regiony (VSR)

Velký spádový region Kaplice leží na východě řešeného území a v současnosti (rok 2002) je zastoupen 19,82 % ornou půdou, 19,88 % trvale travními porosty. Zemědělsky využívaná krajina se rozkládá mezi Netřebicemi, Kaplicí a Malontami, dále pak mezi Dolním Dvořištěm a Tichou. Lesní pozemky zastupují 49,97 %. Nejvíce zalesněn je pás okolo státní hranice (Dolní Příbraní, Pohoří na Šumavě, Pivonice u Pohorské Vsi), méně rozsáhle lesní komplexy se nacházejí na severu velkého spádového regionu (Besednice, Soběnov). 10,33 % zaujímají zbývajících druhů pozemků, nejvyšší podíl v této kategorii mají ostatní plochy 7,81 %. Vývoj hlavních kategorií

druhů pozemků odpovídá celorepublikových trendům, tzn. úbytku orné půdy mezi lety 1845 – 2002 (-14,24 p. b.) a trvale travních porostů (-6,52 p. b.) ve prospěch lesních pozemků (+13,60 p. b.) a zbývajících druhů pozemků (+7,16 p. b.). Nejvýraznější změny ve vývoji se odehrávají v letech 1955/1989.

Velký spádový region Trhové Sviny se nachází na západě řešeného území. Tomuto regionu náleží v současnosti (rok 2002) 28,31 % orné půdy, 13,99 % trvale travních porostů. Krajina zemědělsky využívaná v tomto regionu se nachází v oblasti mezi Novými Hrady, Dolní a Horní Stropnicí, v okolí Trhových Svinů. Lesní pozemky představují 44,85 % a nachází se jednak v pohraničních oblastech (Staré Hutě, Hojná Voda) a také na severovýchodě regionu (Těšínov, Byňov, Obora u Vyšného, Vyšné). Zbývajících druhů pozemků zaujímají 12,85 % velkého spádového regionu. Ve vývoji mezi lety 1845 – 2002 opět došlo k úbytku orné půdy (-7,85 p. b.) a trvale travních porostů (-9,96 p. b.) a k nárůstu lesních pozemků (+10,86 p. b.) a zbývajících druhů pozemků (+6,95 p. b.).

Ve srovnání velkých spádových regionů Kaplice a Trhové Sviny má VSR Trhové Sviny větší zastoupení orné půdy a méně trvalých porostů než VSR Kaplice. Naopak lesní pozemky převládají ve VSR Kaplice. Větší úbytek orné půdy mezi lety 1845 - 2002 se projevil ve velkém spádovém regionu Kaplice, naopak úbytek trvale travních porostů je větší ve velkém spádovém regionu Trhové Sviny. Stejně tomu je i v případě lesních pozemků, větší přírůstek je ve VSR Kaplice. U zbývajících druhů pozemků je větší přírůstek ve VSR Trhové Sviny. Výrazné změny se v obou VSR projeví v delším časovém sledu, tj. mezi lety 1955/1989.

Regiony sídel

Region sídla Benešov nad Černou se nachází ve středu řešeného území, na východě VSR Kaplice. Region zahrnuje 10 k.ú. a je zastoupen 20,31 % ornou půdou, 20,70 % trvale travními porosty, 46,28 % lesními pozemky a 12,71 % zbývajících druhů pozemků. Mezi lety 1845 – 1955 vývoj hlavních kategorií byl pozvolný, k výrazným změnám ve vývoji došlo až mezi lety 1955/1989.

Region sídla Dolní Dvořiště leží na jihozápadě VSR Kaplice a zahrnuje stejně tak jako předešlý region 10 k.ú. 19,65 % zabírá orná půda, 30,87 % zaujímají trvale travní porosty, 38,23 % lesní pozemky a 11,23 % zbývajících druhů pozemků. Ve vývoji dominuje pokles orné půdy z původních 44,96 % (rok 1845) na 19,65 % (rok 2002)

a také zde dochází k nárůstu trvale travních porostů (+0,29 p. b.). Mezi lety 1989/2002 došlo k nejvýraznějšímu nárůstu trvale travních porostů.

Region sídla Kaplice zaujímá severozápad VSR Kaplice a zahrnuje 14 k.ú. V současnosti (2002) je tvořen 33,49 % ornou půdou, 15,47 % trvale travními porosty, 36,83 % lesními pozemky a 14,21 % zbývajících druhů pozemků. Zemědělsky využívaná krajina se nachází mezi Netřebicemi a Kaplicí. Vývoj je stejný jako předešlé regiony, tzn. dochází k úbytku orné půdy a trvale travních porostů ve prospěch lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků. Razantní změna ve vývoji proběhla mezi lety 1955/1989.

Region sídla Malonty se rozprostírá na jihozápadě VSR Kaplice a je tvořen ze 12-ti k.ú. Tento region je převážně tvořen lesními pozemky, které zaujímají 67,75%. Zbytek je zastoupen z 9,66% ornou půdou, což je nejméně z VSR Kaplice, 16,67 % tvoří trvale travní porosty a 5,92 % zbývajících druhů pozemků. Ve vývoji se opět projevují celorepublikové trendy a nejvýraznější změny proběhly v letech 1955/1989.

Na jihu VSR Trhové Sviny leží **region sídla Horní Stropnice**, který je složen z nejvíce katastrálních území – sedmnácti. 32,06 % rozlohy zaujímá orná, 14,59 % trvale travní porosty. Tato zemědělská krajina se především nachází v oblasti mezi Dolní a Horní Stropnicí. Při státní hranici najdeme spíše lesní pozemky, které zaujímají 42,93%. Zbývajících druhů pozemků zaujímají 10,42 %. Nejvýraznější změny ve vývoji jsou znovu mezi lety 1955/1989. Výjimku tvoří orná půda mezi lety 1955/1989 u ní došlo místo úbytku k nárůstu orné půdy (+4,86 p. b.).

Region sídla Nové Hrady se rozkládá na východě VSR Trhové Sviny a je složen z 10-ti k.ú. Orná půda zde zabírá pouze 16,21 % celkové rozlohy, trvale travní porosty 12,87 %. Hojně jsou zde zastoupeny lesní pozemky 56,96 %. Zbývajících druhů pozemků zaujímají 13,96 %. Kromě orné půdy a zbývajících druhů pozemků došlo ve zbývajících dvou kategoriích k razantnějším změnám v letech 1955/1989. U orné půdy a zbývajících druhů pozemků tomu bylo v letech 1945/1955.

Na severu VSR Trhové Sviny se rozkládá i stejnojmenný region sídla. **Region sídla Trhové Sviny** je složen z 15-ti k.ú a zastoupen z 34,52 % ornou půdou, 14,32 % trvale travními pozemky, 36,72 % lesními pozemky a 14,44 % zbývajících druhů pozemků. Kromě orné půdy ve vývoji došlo ke změnám mezi lety 1955/1989, u orné půdy to bylo mezi lety 1945/1955.

Vývoj a zastoupení hlavních kategorií druhů pozemků ve sledovaných letech ve velkých spádových regionech a regionech sídel je zachycen v Tabulce 1. a Tabulce 2. a zobrazen v Grafu 2. až Grafu 13.

Orná půda

V zastoupení 34,52 % orná půda převažuje v regionu sídla Trhové Sviny nad ostatními regiony sídel. Naopak nejnižší zastoupení 9,66 % má orná půda v regionu sídla Malonty. Největší úbytek v regionech sídel mezi lety 1845 – 2002 byl zaznamenán v regionu sídla Dolní Dvořiště (-25,31 p. b.), poté v regionu sídla Benešov nad Černou (-17,20 p. b.). Nejmenší úbytek v regionu sídla Trhové Sviny (-4,68 p. b.) a v regionu sídla Horní Stropnice (-6,99 p. b.). Nejvýraznější změny v úbytku orné půdy jsou u dvou regionů (Nové Hrady, Trhové Sviny) zaznamenány mezi lety 1945/1955 a v ostatních regionech sídel mezi lety 1955/1989.

Rok 1955 představuje počátek socialistického hospodaření v krajině, kdy bylo řešené území poznamenáno vysídlením původního německého obyvatelstva, zpětným nedosídlením a zánikem některých sídel v regionech blízko státní hranice. Opuštěná zemědělská půda nezačala být využívána a přirozenou sukcesí se měnila na stádia společenstev luk a pastvin a bylinných lad (dále pak na lesní společenstva). Naopak orná půda v zázemí větších venkovských sídel, v k.ú. s lepšími fyzickogeografickými podmínkami pro zemědělství byla intenzivně velkoplošně obdělávána.

Po roce 1989, který představuje stav využívání krajiny na konci socialistického období, byla neefektivně využívaná orná půda opouštěna, v souvislosti s transformačními procesy v zemědělství (zánik jednotných zemědělských družstev, vznik nových společností, nedostatek financí pro hospodaření, atp.) nebyla krajina tak intenzivně obhospodařována, některé plochy byly díky dotacím do zemědělství uměle zatravňovány.

Trvale travní porosty

V regionu sídla Dolní Dvořiště převažuje svými 30,87 % zastoupení trvale travních porostů nad ostatními regiony sídel. Naopak region sídla Nové Hrady má trvale travní porosty zastoupeny pouhými 12,87 %. Kromě regionu sídla Dolní Dvořiště došlo ve všech regionech mezi sledovanými lety 1845 – 2002 k úbytku trvale travních porostů. V regionech sídel Horní Stropnice (-11,53 p. b.) a Kaplice (-10,90 p. b.) je zaznamenán

největší úbytek trvale travních porostů, nejnižší úbytek byl zaznamenán v regionech sídel Malonty (-6,34 p. b.) a Trhové Sviny (-7,96 p. b.).

Velké úbytky trvale travních porostů v některých regionech zejména mezi lety 1955/1989 mohou jednak souviset s nárůstem kategorie lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků (viz dále), a to v důsledku organizovaného zalesňování či přirozenou sukcesí lesa na neobhospodařované pozemky, dále pak rozsáhlejší výstavbou domů, hospodářských budov a technické infrastruktury v okolí větších sídel. Dále se zde projevil celorepublikový trend nárůstu travních porostů v důsledku zatravnění (dotace) svažitéch a povrchovou erozí ohrožených pozemků v horských a podhorských oblastech. Také docházelo ke změně z intenzivního způsobu hospodaření v takových oblastech na formy extenzivního chovu dobytka (pastvinářství). V souvislosti s problémy agrárního sektoru v transformačním období (např. odliv pracovníků z primárního sektoru) se v nárůstu luk a pastvin odráží i ekonomická stránka, kdy tyto plochy jsou časově i finančně mnohem méně náročné na obhospodařování. Z lokálních faktorů na mikroregionální úrovni se může do nárůstu zatravněných ploch promítnout i vyhlášení oblastí ochrany přírody, ve kterých je samozřejmě zpřísněn režim hospodaření.

Lesní pozemky

Nejhojnější zastoupení lesních pozemků v současnosti (2002) je v regionu sídla Malonty 67,75 %. Nejmenší pokrytí lesními pozemky má region sídla Trhové Sviny 36,72 %. Největší nárůst lesních pozemků během sledovaného období 1848 – 2002 se projevil především v těch regionech, kde došlo k velkému úbytku orné půdy a trvale travních porostů (viz výše). Výraznější nárůst lesních pozemků se projevil u velkého spádového regionu Kaplice (+13,60 p. b.), resp. v regionech sídel Dolní Dvořiště (+17,09 p. b.) a Benešov nad Černou (+17,01 p. b.), naopak nejnižší přírůstek lesních pozemků je v regionech sídel Trhové Sviny (+5,62 p. b.) a Kaplice (+8,66 p. b.).

K největšímu nárůstu lesních pozemků došlo v letech 1955/1989, tzn. v období, kdy došlo k úbytku především orné půdy a trvale travních porostů. Jedná se o pás podél hranice Novohradských hor a jejich podhůří. V minulosti zde byly sídla s převažujícím německy mluvícím obyvatelstvem. Po jejich odsunu nedošlo k dostatečnému znovuosídlení a tyto sídla postupně zanikla nebo dnes nemají trvale bydlící obyvatelstvo a slouží jako rekreační. Tyto dříve průměrně zalesněné regiony byly řízeně zalesňovány. Také malé plošky zemědělské půdy na okrajích lesů se postupnou sukcesí staly

součástí lesa. Nárůst lesních pozemků se zastavil v roce 1989 a předpokládám, že se v dalším časovém období nebude rapidně zvyšovat plocha lesa v řešeném území.

Zbývající druhy pozemků

Stejně tak jako u lesních pozemků dochází za sledované období u všech regionů sídel k nárůstu zbývajících druhů pozemků. Nejvýraznější nárůst zbývajících druhů pozemků je u regionů sídel Kaplice (+10,18 p. b.) a Benešov nad Černou (+8,66 p. b.). Naopak u regionů sídel Horní Stropnice (+5,53 p. b.) a Malonty (+3,87 p. b.) došlo k nejnižšímu nárůstu.

Největší nárůst ploch byl zaregistrován v regionu sídla Kaplice z důvodu rozšiřování zástavby v sídle. Poměrně velké přírůstky jsou pak vysledovány v zázemí města Kaplice. Trendy ve vývoji této kategorie druhů pozemků není možné přesně odůvodnit, protože mohou být velice různorodé. Navíc se jedná o kategorii vytvořenou pro práci s daty v této diplomové práci a spadá do ní více statisticky samostatně evidovaných druhů pozemků. V některých regionech sídel se tedy jedná o nárůst zastavěných ploch, jinde to mohou být zahrady, vodní plochy nebo ostatní plochy.

Regiony podle vzdálenosti od státní hranice

Region do 5,0 km od státní hranice je zastoupen z 12,49 % ornou půdou, z 17,19 % trvale travními porosty, z 61,66 % lesními pozemky a z 8,66 % zbývajících druhy pozemků. Ve vývoji došlo kromě orné půdy k větším změnám během let 1955/1989, u orné půdy to bylo mezi lety 1945/1955. Stejně tak jako u předešlých regionů došlo k úbytku orné půdy a trvale travních porostů a k nárůstu lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků.

Region od 5,1 km do 10,0 km od státní hranice je tvořen ornou půdou 25,16 %, trvale travními porosty 18,17 %, což je více než u předešlého regionu. Les zaujímá rozlohu 45,41 % z celkové rozlohy a zbývajících druhy pozemků 11,26 %. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků je stejný jako u předešlého typu.

V **regionu od 10,1 km od státní hranice** je zastoupení následující: 34,13 % orné půdy, 16,18 % trvale travních porostů, 35,03 % lesních pozemků a 14,46 % zbývajících druhů pozemků. Vývoj je stejný jako u předešlých dvou regionů.

Změny úbytku orné půdy se projeví více v regionech ležících blíže ke státní hranice, tj. do 5,0 km, než v regionech vzdálenějších od státní hranice, tj. od 5,0 km do

10,0 km (-10,75 p. b.), a 10,0 km a více (-9,05 p. b.). Výrazný úbytek trvale travních porostů je u regionů, které leží dál od státní hranice, tj. od 10,1 a více km (-9,94 p. b.) než u regionů, které leží blíže u státní hranice, tj. do 5,0 km od státní hranice (-5,82 p. b.). Přírůstek lesních pozemků je výraznější u regionů, které leží blíže ke státní hranici, tzn. do 5,0 km od státní hranice (+14,03 p. b.), v tzv. pohraničním pásu. Dále od státní hranice se nárůst lesních pozemků snižuje, nejnižší nárůst je od 10,0 a více km od státní hranice (+9,60 p. b.). V regionu u státní hranice je nárůst zbývajících druhů pozemků nižší (+5,59 p. b.) než u regionů ležících dál od státní hranice. Zde dochází k výraznějšímu nárůstu zbývajících druhů pozemků.

5. 3. Hodnocení vývoje a současné struktury (využívání země) v typech katastrálních území

Typy k.ú. podle průměrné nadmořské výšky k.ú. Pás podél státní hranice lemují dva typy. Ve výšce 901 m a výše je *typ horský vyšší*, ve výšce 801 m – 900 m *typ horský nižší*. Oba typy zahrnují celkem 7 k.ú. Vzhledem k poloze k.ú. a nejvyšší nadmořské výšce v celém řešeném území je pro typ charakteristické největší zastoupení lesních pozemků a naopak nejnižší zastoupení orné půdy. Lesní pozemky v typu horském vyšším jsou zastoupeny 86,72 %, v typu horském nižším 80,05 %. Orná půda představuje v typu horském vyšším 0,06 %, v horském nižším 2,66 %. Výška 701 m – 800 m je charakteristická pro *typ vrchovinný vyšší*. V tomto typu dochází už k nepatrnému nárůstu orné půdy 13,99 % a trvale travních porostů 23,88 %. Lesních pozemků na rozdíl od předchozích dvou typů ubylo na 51,85 %. Zbývajících druhů pozemků jsou zastoupeny 10,28 %. Ve vývoji došlo mezi lety 1845 – 2002 k největšímu úbytku orné půdy (-19,12 p. b.) a největšímu nárůstu lesních pozemků (+17,76 p. b.). Tyto změny jsou v obou kategoriích největší ze všech typů podle průměrné nadmořské výšky. V nadmořské výšce 601 m – 700 m je *typ vrchovinný nižší*. Tento typ zahrnuje nejvíce k.ú. Zastoupení orné půdy je 26,14 %, trvale travních porostů 21,29 %, lesních pozemků 41,32 % a zbývajících druhů pozemků 11,25 %. K výrazným změnám ve vývoji došlo mezi lety 1955/1989 a stejně jako u předchozích typů dochází k úbytkům orné půdy a trvale travních porostů na úkor lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků. Úbytek orné půdy a nárůst lesní půdy je po typu vrchovinný vyšší, nejvyšší. V nižších nadmořských výškách se nacházejí dva typy. *Typ pahorkatinný vyšší* leží v nadmořské výšce 551 m – 600 m a zahrnuje 14 k.ú. V tomto typu je zastoupení kategorií druhů pozemků následující: 36,08 % orná půda, 13,49 % trvale travních

porostů, 36,49 % lesních pozemků a 13,94 % zbývajících druhů pozemků. Mezi lety 1845 – 2002 došlo k většímu nárůstu lesních pozemků (+11,00 p. b.) než k úbytku orné půdy (-8,20 p. b.). Naopak u tohoto typu došlo k výraznému úbytku trvale travních porostů (-12,07 p. b.). V nadmořské výšce 550 m a méně se nachází *typ pahorkatinný nižší*. Tento typ převažuje na severu řešeného území, převážně ve VSR Trhové Sviny. 30,27 % z celkové rozlohy zaujímá orná půda, 14,89 % trvale travní porosty, 39,75 % lesní pozemky a 15,09 % zbývajících druhů pozemků. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 je u tohoto typu nejméně výrazný. Kromě orné půdy k největším změnám u ostatních kategorií došlo mezi lety 1955/1989.

Směrem od státní hranice, tzn. z výše položených k.ú. směrem k níže položeným k.ú. dochází k úbytkům v zastoupení lesních pozemků a k nárůstu v zastoupení orné půdy a zbývajících druhů pozemků, trvale travní porosty zůstávají v zastoupení přibližně stejné. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků odpovídá celorepublikovým trendům, dochází k razantnímu úbytku orné půdy a trvale travních porostů na úkor lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků. Zastoupení a vývoj podle průměrné nadmořské výšce k.ú. mezi lety 1845 - 2002 je zaznamenán v Tabulce 3., Tabulce 4. a zobrazen v Grafu 14. až Grafu 19..

Typy k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002.

Typ výrazně lesní (75,1 % a více lesních pozemků) představuje k.ú. (celkem 7). Tento typ převažuje podél státní hranice s Rakouskem a v k. ú. Byňov. Pro tento typ je tedy charakteristické velké zastoupení lesních pozemků 83,45 % (největší ze všech typů) a velmi nízké zastoupení orné půdy 1,07 % (nejnižší ze všech typů). 10,95 % zaujímají trvale travní porosty a 4,53 % zbývajících druhů pozemků, přičemž v nich převažují ostatní plochy 2,67 %. Ve vývoji převažuje nárůst lesních pozemků (+12,90 p. b.), nad úbytkem orné půdy (-9,47 p. b.). *Typ lesní* (50,1 % až 75 % lesních pozemků) najdeme v 18 ti k.ú. Podél státní hranice typ lesní lemuje typ výrazně lesní. Kromě toho se taky nachází v okolí Besednice, v k.ú. Vyšné, Těšínov a u Údolí u Nových Hradů. Zastoupení orné půdy v tomto typu je 13,93 %, trvale travních porostů 15,57 %, lesních pozemků 61,87 % a zbývajících druhů pozemků 8,63 %. Ve vývoji dominuje nárůst lesních pozemků (+21,02 p. b.). *Typ výrazně zemědělský* (75,1 % a více zemědělských pozemků) se nachází pouze ve dvou k.ú. (Bedřichov, Horní Stropnice). Pro tento typ je charakteristické velké zastoupení orné půdy 62,18 % (nejvíce ze všech typů) a nízké zastoupení lesních pozemků 5,54 %. Malé enklávy lesa se souvisleji vyskytují pouze

podél toku řeky Stropnice a v Terezíně údolí. V roce 1955 došlo k velkému nárůstu trvale travních porostů a snížení orné půdy. Ve vývoji orné půdy a lesních pozemků došlo k nepatrným změnám, které jsou nejnižší ze všech typů. Naopak nárůst zbývajících druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 (+10,22 p. b.) je největší ze všech typů (okolí Horní Stropnice). *Typ zorněný* (50,1 % až 75,0 % pozemků orné půdy) je zastoupen ve čtyřech k.ú. Pro typ zorněný je charakteristické menší zastoupení orné půdy než u typu výrazně zemědělského 52,09 % a větší zastoupení lesních pozemků než u typu výrazně zemědělského 24,24 %. Ve vývoji došlo k velkému úbytku trvale travních porostů (-14,38 p. b.) mezi lety 1845 – 2002 a zajímavý je tady nárůst orné půdy (+2,76 p. b.). To je jediný nárůst orné půdy ze všech typů, v ostatních typech totiž dochází pouze k úbytkům orné půdy. *Typ luční a pastvinný* (50,1 % až 75,0 % pozemků trvale travních porostů) se vyskytuje pouze v k.ú. Cetviny. Zde výrazně převažuje zastoupení trvale travních porostů 53,87 % nad ornou půdou 1,18 %. Lesní pozemky jsou zastoupeny 32,34%. Ve vývoji došlo k razantnímu úbytku orné půdy (-52,47 p. b.) a k velkému nárůstu trvale travních porostů (+25,94 p. b.). Lesní pozemky vzrostly o (+18,28 p. b.) a zbývajících druhy pozemků o (+8,25 p. b.). *Typ zemědělský* (50,1 % až 75,0 % zemědělských pozemků) převažuje v k.ú. ležících na západě VSR Kaplice a na západě VSR Trhové Sviny. Typ zemědělský je zastoupen: 37,97 % orná půda, 19,25 % trvale travní porosty, 28,18 % lesní pozemky a 14,60 % zbývajících druhy pozemků. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků odpovídá celorepublikových trendům. Pro poslední typ, *typ jiný* zahrnuje k.ú., která nebylo možné zařadit do předchozích výše uvedených typů, protože nesplňovala kritéria. Většinou podíly hlavních kategorií druhů pozemků jsou vyrovnané (např. Svěbohy). Zastoupení kategorií druhů pozemků je následující: 24,88 % orná půda, 19,67 % trvale travní porosty, 40,98 % lesní pozemky a 11,47 % zbývajících druhy pozemků. Ve vývoji je patrný úbytek orné půdy (-12,06 p. b.) a trvale travních porostů (-7,81 p. b.), na úkor lesních pozemků (+10,66 p. b.) a zbývajících druhů pozemků (+9,21 p. b.).

Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. je zachyceno v Tabulce 5., Tabulce 6. a znázorněno v Grafu 20. – Grafu 26.

Typy k.ú. podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001. Pro typy s nižším počtem obyvatel (tj. od 0 do 999, rozdělených do typů s 0 – 49 obyvateli, s 50 – 99 obyvateli, s 100 – 199 obyvateli, s 200 – 499 obyvateli, s 500 – 999 obyvateli) jsou typické

ve vývoji hlavních kategorií druhů pozemků menší změny než u typů s větším počtem obyvatel. Zastoupení orné půdy v současnosti (rok 2002) se u typů s nižším počtem obyvatel (tj. od 0 – 999) pohybuje od 14,74 % (typ s 0 – 49 obyvateli) do 34,37 % (typ s 500 – 999 obyvateli). Trvale travní porosty rostou od 14,99 % (typ s 500 – 999 obyvateli) do 17,93 % (typ s 0 – 49 obyvateli). Lesní pozemky jsou zastoupeny od 59,09 % (typ s 0 – 49 obyvateli) do 35,84 % (typ s 100 – 199 obyvateli). Zastoupení zbývajících druhů pozemků je od 8,24 % (typ s 0 – 49 obyvateli) do 14,74 % (typ s 500 – 999 obyvateli). Ve vývoji hlavních kategorií druhů pozemků v orné půdě převládá úbytek v typu s 0 – 49 obyvateli (-14,90 p. b.), v trvale travních porostů typ s 50 – 99 obyvateli (-11,51 p. b.), v lesních pozemcích typ s 0 – 49 obyvateli (+17,82 p. b.) a ve zbývajících druzích pozemků typ s 500 – 999 obyvateli (+7,67 p. b.). K mnohem větším změnám došlo u typů s větším počtem obyvatel (tj. od 1 000 do 10 000 obyvatel, rozdělených do typů s 1 000 – 2 499 obyvateli, s 2 500 – 4 999 obyvateli, s 5 000 – 10 000 obyvateli). Ve všech typech došlo ve vývoji hlavních kategorií druhů pozemků k velkému úbytku orné půdy, nejvíce tomu bylo v typu s 1 000 – 2 499 obyvateli (-47,13 p. b.). Kromě typu s 1 000 – 2 499 obyvateli, kde došlo k velkému nárůstu trvale travních porostů (+17,90 p. b.), v ostatních dvou typech se trvale travní porosty snížily. Ve všech třech typech byl zaznamenán nárůst lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků. Největší nárůst zbývajících druhů pozemků je v typu s 5 000 – 10 000 obyvateli (+29,22 p. b.) v důsledku stěhování obyvatel do střediskových sídel a zvětšování okolní zástavby.

V k.ú. s větším počtem obyvatel došlo k výraznějším změnám ve vývoji hlavních kategorií druhů pozemků než v k.ú. s menším počtem obyvatel. Nižší počet obyvatel žije v oblasti Novohradských horách. Větší počet obyvatel je soustředěn do větších sídel nebo jejich zázemí, tudíž zde klesl podíl lesních pozemků, orné půdy a trvale travních porostů a zvýšil se podíl zbývajících druhů pozemků, zejména ostatních ploch. Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v typech k.ú. podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001 je zaznamenán v Tabulce 7., Tabulce 8. a v Grafu 27. – Grafu 34..

Typy k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930.
V převážné většině řešeného území v roce 1930 převažovalo německy mluvící obyvatelstvo. Podél státní hranice je velmi silně zastoupen *typ s dominující německou národností* (90,1 % a více německé národnosti). Okolo typu s dominující německou

národností se hned vyskytuje *typ se značně převažující německou národností* (70,1 % až 90,0 % německé národnosti). *Typ s mírně převažující německou národností* (50,1 % až 70,0 % německé národnosti) se vyskytuje pouze v 5-ti k.ú, přičemž čtyři z nich se nacházejí v nejvýchodnějším cípu řešeného území. V typu s dominující německou národností a v typu s mírně převažující německou národností je podíl zastoupení všech kategorií druhů pozemků a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků téměř stejný. V obou případech dochází k úbytku orné půdy a trvale travních porostů na úkor lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků. U typu se značně převažující německou národností je zastoupení orné půdy a lesních pozemků v rovnováze, u zbývajících druhů pozemků došlo k nárůstu ostatních ploch. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků je stejný jako u předešlých dvou typů. Na severu řešeného území v roce 1930 převažovalo česky mluvící obyvatelstvo. Ve dvou k.ú. (Děkanské Skaliny, Čížkrajice) je zastoupen *typ s mírně převažující českou národností* (50,1 % až 70,0 % české národnosti), v k.ú. Hranice je zastoupen *typ se značně převažující českou národností* (70,1 % až 90,0 % české národnosti). V ostatních k.ú. na severu řešeného území je *typ s dominující českou národností* (90,1 % a více české národnosti). Největší zastoupení orné půdy v typech s českou národností má typ s mírně převažující českou národností 32,96 %, trvale travních porostů 25,75 % má stejný typ (typ s mírně převažující č. n.), lesních pozemků 45,21 % je u typu se značně převažující českou národností, zbývajících druhů pozemků 13,21 % je u typu s dominující českou národností. Ve vývoji k největšímu úbytku orné půdy došlo v typu s mírně převažující českou národností (-14,22 p. b.), trvale travních porostů u typu se značně převažující českou národností (-11,24 p. b.). K nárůstu lesních pozemků nejvíce došlo u typu s mírně převažující českou národností, k nárůstu zbývajících druhů pozemků u typu se značně převažující českou národností.

Německy mluvící obyvatelstvo žilo převážně v pohraničním pásu, při státní hranice. Směrem od státní hranice, převážně v pásmu 10, 1 km a více už bylo soustředěno česky mluvící obyvatelstvo. Po roce 1945 došlo k odsunu německy mluvícího obyvatelstva, tudíž po tomto roce došlo i k výrazným změnám v zastoupení a vývoji hlavních kategorií druhů pozemků. Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků mezi lety 1845 – 2002 v k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930 je v Tabulce 9., Tabulce 10., v Grafu 35. až Grafu 40..

Typy k.ú. podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 – 2001. Kromě 10 ti k.ú. se v ostatních k. ú. snížil počet obyvatel, tzn. došlo k populačním ztrátám.

Velký vliv na snížení počtu obyvatel mělo období po II. světové válce, kdy z pohraničí bylo vystěhováno německy mluvící obyvatelstvo. V dalších obdobích už tyto oblasti nebyly dostatečně doosídleny a mnohé z těchto sídel zanikly. V další etapách došlo k vystěhování většího počtu obyvatel z menších sídel do střediskových sídel. Typy s velkou populační ztrátou, tj. *typ s populační ztrátou 90,1 % - 100 %*, *typ s populační ztrátou 70,1 % - 90,0 %*, *typ s populační ztrátou 50,1 % - 70,0 %*, mají ve všech kategoriích skoro stejné zastoupení. U všech typů s velkou populační ztrátou (viz výše) také došlo k nepatrným úbytkům orné půdy, k větším úbytkům trvale travních porostů a k většímu nárůstu lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků. V typech: *typ s populační ztrátou 10,1 % - 30,0 %*, *typ populačně stabilní (ztráta nebo zisk do 10,0 %)* je zastoupení orné půdy a trvale travních porostů větší než u typů s velkou populační ztrátou. Naopak se snížil podíl zastoupení lesních pozemků. Ve vývoji u typu s populační ztrátou 10,1 % - 30,0 % a u typu populačně stabilního dochází ke snížení úbytku orné půdy, ke zvýšení nárůstu trvale travních porostů, ke snížení nárůstu lesních pozemků a ke zvýšení nárůstu zbývajících druhů pozemků. U typů s malým populačním růstem, tj. *typ s populačním růstem 10,1 % - 30,0 %*, *typ s populačním růstem 30,1 % - 50,0 %*, dochází k velkému úbytku orné půdy a trvale travních porostů na úkor velkého nárůstu lesních pozemků a zbývajících druhů pozemků. *Typ s populačním růstem 100,1 % a více* je zastoupen následovně: 38,28 % orná půda, 11,67 % trvale travních porostů, 15,37 % lesních pozemků, 34,72 % zbývajících druhů pozemků. Vývoj orné půdy je nejvýraznější ze všech typů (-21,51 p. b.). Lesní pozemky vzrostly o pouhých (+1,91p. b.), což je nejméně ze všech typů. Nejvýraznější nárůst zaznamenaly zbývající druhy pozemků (+29,22 p. b.).

V oblastech, kde došlo k výrazným populačním ztrátám obyvatel mezi lety 1930 - 2002, došlo i k výrazným změnám land use. Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků mezi 1845 – 2002 v typech k.ú. podle vývoje počtu obyvatel mezi lety 1930 – 2002 je podrobněji zaznamenán v Tabulce 10., Tabulce 11. a zobrazen v Grafu 41. – Grafu 49..

6. ZÁVĚR

V řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“ jsem analyzovala zastoupení druhů pozemků a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků na základě vypracované regionalizace řešeného území a typologie katastrálních území v současnosti (rok 2002) a během sledovaného období, tj. mezi lety 1845 – 2002, resp. 1845 – 1938 – 1945 – 1955 – 1989 – 2002.

Stanové cíle diplomové práce jsem splnila. Cíl (1) získání a zpracování vstupních dat o struktuře druhů pozemků (land use) v celém řešeném území za jednotlivá katastrální území je splněn po mnoha úpravách těchto dat katastrální statistiky. Data jsou získána z databáze Katastrálního úřadu v Českých Budějovicích, Katastrálního úřadu v Českém Krumlově, z databáze Zeměměřického a katastrálního inspektorátu v Českých Budějovicích a z databáze „LUCC PřF UK“ (Bičík a kol. 2000). Velké množství nashromážděných vstupních dat není v plné podobě dáno do diplomové práce, jsou z nich vybrány pouze ty, které jsou dále použity ke splnění dalších cílů (viz dále). V kapitole 4.1 je k tomuto cíli vytvořen komentář. Cíl (2) vypracování regionalizace řešeného území a typologie katastrálních území je splněn, zpracování je slovně zhodnoceno v kapitole 4. 2 a zakresleno v podobě kartogramů do Obrázku 2. až Obrázku 6. Cíl (3) získání a zpracování dat pro regionalizaci řešeného území a typologii katastrálních území je také splněn. Jako podkladová data pro tento cíl byla využita vstupní data ze splněného cíle (1). Na základě těchto dat vznikl cíl (3) v podobě Tabulky 1. až Tabulky 12. a byl vytvořen komentář v kapitole 4.2. Cíl (4) analýza dat o současném zastoupení druhů pozemků v regionech řešeného území a typech k.ú. a odůvodnění zjištěných změn ve vývoji hlavních kategorií druhů pozemků mezi sledovanými lety 1845 – 2002 je splněn v Grafu 1. až Grafu 46. a slovně zhodnocen v kapitole 5. Hypotézy stanovené v úvodu práce se mi potvrdily, v následujících odstavcích uvedu stručné shrnutí výsledků své práce.

Současné zastoupení druhů pozemků řešeného území „Novohradské hory a jejich podhůří“ vychází z dlouhodobého vývoje krajiny, kdy toto pohraniční, horské a podhorské území zemědělsko-lesnického charakteru prošlo od druhé světové války výraznými kulturními, ekonomickými a jinými změnami. Mezi tyto změny můžeme zařadit jednak změny osídlení a obyvatelstva (odsun původního německy mluvícího obyvatelstva z pohraničí, zřízení zakázaného pásma podél státní hranice, zánik či zrušení některých sídel, soustředování obyvatel do střediskových sídel) a poté změny ve

způsobu a intenzitě obhospodařování krajiny (zalesňování příhraniční zóny a ponechávání dříve zemědělsky využívaných pozemků ladem vznik plošně rozsáhlých polí, opouštění velkovýrobně neobdělávaných pozemků). Kromě těchto změn se na zastoupení druhů pozemků podílejí i fyzicko-geografické podmínky. Z hlediska fyzicko-geografických determinantů se nejvíce uplatňuje nadmořská výška, svažitost území, kvalita půd, klimatické faktory.

Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v řešeném území v období posledních padesáti let v podstatě odpovídá celorepublikovým trendům ve vývoji krajinných struktur. Došlo ke snížení ploch orné půdy a trvale travních porostů ve prospěch rozšíření pozemků lesa a zbývajících druhů pozemků (z nich nejvíce narostl podíl zastavěných ploch). Místy se zvýšila výměra trvalých travních porostů, jejich vývojový trend však během sledovaných let kolísal. V řešeném území jsou nejvýhodnější podmínky pro zemědělskou výrobu v oblasti Kaplické brázdy, v oblasti mezi Dolní a Horní Stropnici, v okolí Trhových Svinů, proto v regionech a typech k.ú. zde ležících byly zaznamenány minimální změny ve využívání ploch. Naopak podhorská území s reliéfem pahorkatiny až vrchoviny (oblasti okolo Soběnovské vrchoviny, podél státní hranice) vykazují změny daleko větší, nárůst lesa na úkor úbytků orné půdy je zde vyšší. Přírodní podmínky je možné považovat za „bezprostřední hybatele“ změn, ale na změny krajinných struktur mají daleko větší vliv faktory (hnací síly) společenské (viz výše).

V těch regionech řešeného území a v typech katastrálních území, kde došlo k nejvýraznějším změnám (uvedené výše), došlo i k výrazným změnám v zastoupení druhů pozemků a ve vývoji hlavních kategorií druhů pozemků.

7. SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. **Albrecht, J. a kol., 2003.** Českobudějovicko. In: Mackovčín, P., Sedláček, M. (eds.): „Chráněná území ČR, svazek VIII.“ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 807 s.
2. **Balatka, B., 1995.** Podrobné geomorfologické členění reliéfu České republiky. Základní mapa v měřítku 1 : 100 000, č.32-2, č. 32-4, č. 33-1, č. 33-3. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra fyzické geografie a geoekologie.
3. **Bezpalec, F., 1970.** Jižní Čechy 1945 – 1970. Růže, České Budějovice, 304 s.
4. **Bičík, I., 1991a.** Stav, vývoj a výhled využití ploch okresů Liberec a Jablonec. Geografie – Sborník ČGS, 96 (4): 230 – 239.
5. **Bičík, I., 1992.** Long-term tendencies of land-use in the Czech Republic. Acta Universitatis Carolinae – Geographica, 27 (1): 59 – 63.
6. **Bičík, I., 1995a.** Analýza dat o využívání půdy k hodnocení dlouhodobých změn krajiny. Geographica Slovaca, 10: 25 – 29.
7. **Bičík, I., 1997.** Metodika výzkumu dlouhodobých změn ve využívání ploch v ČR. In: Kolektiv: „Půdní fond ČR a směry jeho využití.“ Sborník ze semináře. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha, 177 – 180 s.
8. **Bičík, I., 1998.** Land Use in the Czech Republic 1845 – 1948 – 1990. Methodology, Interpretation, Context. Acta Universitatis Carolinae – Geographica 32 (supplementum): 255 – 263.
9. **Bičík, I., Götz, A., Jančák, V., Jeleček, L., Mejsnarová, L., Štěpánek, V., 1996.** Land use/Land cover Changes in the Czech Republic 1845 - 1995. Geografie – Sborník ČGS, 101 (2): 92 – 109.
10. **Bičík, I., Jeleček, L., 2005.** Political events factoring into land use changes in Czechia in the 20 th century. In: Milanova, E., Himiyama, Y., Bičík, I., (eds.): „Understanding land use and land cover change in global and regional kontext.“ Science Publisher, Enfield, p. 165 – 186 .
11. **Bičík, I., Jeleček, L., Kupková, L., Perlín, R., 2000.** Dlouhodobé trendy ve využití půdy v Česku a jejich hybné síly 1845 – 2000. In.: Kolektiv: „Využití zemědělské půdy v souvislosti se vstupem ČR do EU.“ Sborník ze semináře. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha, 130 – 137 s.

12. **Bičík, I., Jeleček, L., Kupková, L., Perlín, R., 2001.** Long-term trends in the land use changes in the Czechia and their societal driving forces in 1845 – 2000. *Zemědělská ekonomika*, 47(7): 290 – 295.
13. **Bičík, I., Jeleček, L., Kupková, L., Winklerová, J., Chromý, P., Jančák, V., Štěpánek V., 2000.** Databáze statistických dat výzkumného projektu GAČR „Land use/Land Cover Change in Czechia 1845 – 1948 – 1990.“ Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, CD – ROM.
14. **Bičík, I., Jeleček, L., Štěpánek, V., 2000.** Major types of land use changes in the Czech Republic 1845 – 1948 – 1990. In: Hwang, M., Hi,iyama, Y., (eds.): „Land use and land cover change: the contribution of geography.“ *Journal of geography education*, 43: 32 – 39.
15. **Bičík, I., Jeleček, L., Štěpánek, V., 2001.** Land use changes and their social driving forces in Czechia in 19 th and 20 th centuries. *Land use Policy*, 18 (1): 65 – 73.
16. **Bičík, I., Kupková, L., 2001.** Long-term changes in land use in Czechia based on the quality of agricultural land. In: Bičík, I., Chromý, P., Jančák, V., Janů, H. (eds.): „Land use/Land cover changes in the period of globalization.“ *Proceedings of the IGU - LUUC International Conference, Charles University in Prague, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development*, p. 31 – 46.
17. **Bičík I., Kupková, L., 2006.** Changes of land use in Prague urban region. *Geografie – Sborník ČGS*, 111 (1): 92 – 114.
18. **Bičík, I., Štěpánek, V., 1994a.** Changing land-use patterns in Liberec and Jablonec district. In: Barlow, M., Dostal, P., Hampl, M., (eds.): „Territory, society and administration. The Czech Republic and the Industrial Region Liberec.“ *University of Amsterdam, Amsterdam*, p. 57 – 64.
19. **Bičík, I., Štěpánek, V., 1994b.** Post-war changes of the land-use structure in Bohemia and Moravia: Case study Sudetenland. *GeoJournal*, 32 (3): 253 – 259.
20. **Binková, Z., 2006.** Vývoj velikostních kategorií sídel české a rakouské části Novohradských hor. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 85 s. + přílohy.

21. **Broukal, T., 2005.** Vývoj osídlení v Novohradských horách 1869 – 2001. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 57 s. + přílohy.
22. **Brůha, J. a kol., 2005.** Územní plán velkého územního celku Novohradské hory – návrh. A+U DESIGN, spol. s r.o., České Budějovice, 49 s.
23. **Carva, O., 2006.** Sídla novohradských hor (Historie a vývoj současných i zaniklých podhorských sídel). Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta, katedra geografie, 280s. + přílohy.
24. **Culek, M. (ed.), 1996.** Biogeografické členění České republiky. ENIGMA, Praha, 347 s.
25. **Culek, M. (ed.), 2005.** Biogeografické členění České republiky II. AOPK, Praha, 590 s.
26. **Čekal, J., 2004.** Vliv migrace na věkovou strukturu obyvatelstva Jihočeského kraje v 90. letech 20. století. In: Wahla, A. (ed): „Geografie a proměny poznání geografické reality.“ Sborník příspěvků z mezinárodní geografické konference. Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta, 294 – 301 s.
27. **Demek, J. (ed.), 1987.** Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Academia, Praha, 584 s.
28. **Dostál, J., 1937.** Novohradské hory: Novohradské hory, podhůří Novohradských hor, Třeboňská pánev, Vltavotýnská pahorkatina, Českobudějovická pánev, Prachaticko–Českokrumlovské podhůří, nejvýchodnější cíp Šumavy. Knihkupectví Klubu českých turistů, Praha, 224 s.
29. **Dvořáková, J., 1982.** Ke studiu poválečného vývoje Kaplicka (1945 - 1948). Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 91 s.
30. **Fröhlich, J., 1994.** Renesanční sklárny na Vilémově hoře. Jihočeský sborník historický, 63 (1): 3-9.
31. **Fröhlich, J., 1996.** K lokaci skláren v Novohradských horách. Jihočeský sborník historický, 65 (1): 3-7.
32. **Geist, H. (ed.), 2006a.** Our Earth's Changing Land: an Encyclopedia of Land-use and Land-cover change. Volume 1, Greenwood Press, Westport, 331 s.
33. **Geist, H. (ed.), 2006b.** Our Earth's Changing Land: an Encyclopedia of Land-use and Land-cover change. Volume 2, Greenwood Press, Westport, 382 s.

34. **Götz, A. (ed.), 1966.** Atlas Československé socialistické republiky. ČSAV a Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha, 142 s.
35. **Götz, A., Novotná, M., 1996.** Geografie zemědělství ČR. Skripta. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 114 s.
36. **Grauer, J., 1999.** Historický vývoj využívání ploch v okrese Písek. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 49 s.
37. **Hampl, M. a kol. 1996.** Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 395 s.
38. **Hanuš, Z., 2003.** Hydrologické poměry Novohradských hor. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 77 s. + přílohy.
39. **Havlíček, T., Reinöhlová, E., 1999.** Obyvatelstvo, osídlení a bydlení. In: Jeřábek, M. (ed.): „Geografická analýza pohraničí České republiky.“ Pracovní sešity. Sociologický ústav akademie věd České republiky, Praha, 71 - 79 s.
40. **Havlíček, J., 2000.** Populační vývoj v pohraničí jižních (Čech a Horního Rakouska po druhé světové válce. Geografie - Sborník ČGS, 105 (1): 77–83.
41. **Häufler, V., 1996.** Changes in the geographical distribution of population in Czechoslovakia. Rozpravy ČSAV, Řada matematických a přírodních věd, 76 (8), 129 s.
42. **Hokr, V., Schneider, B., 2001.** Stezky poznání. Tematicky naučné stezky česko-rakouské příhraniční oblasti jižní Čechy - Waldviertel. Novohradská občanská společnost, Nové Hrady, 117 s.
43. **Hokr, V., Golombek, V., 2003.** Pamětí Novohradska. Novohradská občanská společnost, Nové Hrady, 94 s.
44. **Hokr., V. a kol., 2003.** Pamětí Slepíčních hor. Novohradská občanská společnost, Nové Hrady, 77 s.
45. **Hokr., V. a kol., 2003.** Pamětí Vitorazska. Novohradská občanská společnost, Nové Hrady, 110 s.
46. **Holubová, A., 2006.** Typologie sídel české a rakouské části Novohradských hor a vývoj obyvatelstva v typech sídel. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 82 s. + přílohy.

47. **Houdková, J., 2002.** Aktuální stav vegetačního pokryvu v povodí horní Stropnice. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 77 s. + přílohy.
48. **Chábera, S., 1972.** Přehled geologicko-petrografických poměrů. In: Chábera, S. (ed.): „Přírodní poměry Novohradských hor a jejich podhůří“. Rozpravy Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, Řada přírodních věd, 10: 51-61.
49. **Chábera, S., 1998.** Fyzický zeměpis jižních Čech. Přehled geologie, geomorfologie, horopisu a vodopisu. Skripta. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 139 s.
50. **Chromý, P., 2003.** Memory of landscape and regional identity: potential for regional development of peripheral regions. In: Jeleček, L. et al. (eds.): „Dealing with Diversity.“ Conference Proceedings. Charles University in Prague, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development, p. 246 – 256.
51. **Chromý, P., Jančák, V., Marada, M., Pobuda, M., 2001.** Connections in LUCC development in Czechia on case of Moravské Kopenice and Rajchěřov regions. Abstract. Dostupné na: <http://prfdec.natur.cuni.cz/LUCC2001/abstracts.html>.
52. **Jeleček, L., 1991.** Některé ekologické souvislosti vývoje zemědělské krajiny a zemědělství v Českých zemích. Český časopis historický, 89 (3): 375 – 394.
53. **Jeleček, L., 1993.** The land fund structure changes in the Czech lands 1845 – 1990: Some historical and environmental consequences. Rockefeller Program in Nature. Culture and Technology, University of Kansas, Lawrence, p. 11.
54. **Jeleček, L., 1995a.** Využití půdního fondu České republiky 1845 – 1995: hlavní trendy a širší souvislosti. Geografie – Sborník ČGS, 100 (4): 276 – 291.
55. **Jeleček, L., 1997.** Změny ve využití půdy v České republice 1845 – 1995 a jejich souvislosti se společenským vývojem. In. Kolektiv: „Půdní fond ČR a směry jeho využití.“ Sborník ze semináře. Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha, 188 – 194 s.
56. **Jeleček, L., 1999.** Proměny krajiny a půdní fond Česka. Geografické rozhledy 8 (5): 6 – 7 s.
57. **Jeleček, L., 2001.** Historical development of society and LUCC in Czechia 1800 – 2000: major societal driving forces of land use changes. In: Bičík, I., Chromý, P., Jančák, V., Janů, H., (eds.): „Land Use/Land Cover Changes in the

- Period of Globalization.“ Conference Proceedings. Charles University in Prague, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development, p. 44 – 57.
58. **Jeleček, L., 2006.** Hlavní společenské hybné síly změn ve využití ploch Česka v 19. a 20. století: Teorie a realita. Geografie - Sborník ČGS, České Budějovice 2006, str. 1157 – 1167.
 59. **Jeleček, L., Burda, T., Chromý, P., 1999.** Historická geografie a výzkum vývoje struktury půdního fondu Česka od poloviny 19. století. In: Semotanová, E., (ed.): „Historická geografie 30: pocta Jaroslavu Kašparovy.“ Sborník. Akademie věd České republiky, Historický ústav, Praha, 253 – 261 s.
 60. **Jeleček, L., Burda, T., Chromý, P., 2002.** Historická geografie a výzkum vývoje struktury půdního fondu Česka od poloviny 19. století. Klaudyán – internetový magazín pro historickou geografii.
 61. **Jeleček, L., Marada, M., Kabrda, J., 2003.** Transport Infrastructure and LUCC: a Case Study of Czechia in 19 th and 20 th century. In: Jeleček, L. et al. (eds.): „Dealing with Diversity.“ Conference Proceedings. Charles University in Prague, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development, p. 257 – 262.
 62. **Jeřábek M., Dokoupil J. Havlíček, T. a kol., 2004.** České pohraničí – bariéra nebo prostor zprostředkování. Academia, Praha, 296 s. + přílohy.
 63. **Kabrda, J., 2003.** Faktory ovlivňující vývoj využití ploch v kraji Vysočina od poloviny 19. století. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 111 s. + přílohy.
 64. **Koblasa, P., 1997.** Novohradským jihem. Nakladatelství Jelmo, České Budějovice, 68 s.
 65. **Koblasa, P., 2001.** Místopis Novohradských hor. Nakladatelství Jelmo, České Budějovice, 55 s.
 66. **Kočárek, E., Kočárek, E. jun., 1992.** Mühl- a Waldviertel, Novohradské hory, Třeboň a okolí. Kletř, Plzeň, 205 s.
 67. **Kolektiv, 1969.** World Atlas of Agriculture. Europe, USSR, Asia Minor – Volume 1, Novara, 527 p.
 68. **Kolektiv, 1999.** Autoatlas Česká republika 1:100 000. Geodézie ČS a Geodézie Brno, 232 s.

69. **Kolektiv, 2004.** Českokrumlovsko, Novohradské hory. Kartografie, Praha, 117 s.
70. **Kolektiv, 2006.** „Novohradské hory a Novohradské podhůří, příroda – historie – život.“ Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, Praha, 848 s.
71. **Komlosyová, A., Bůžek, V., Svátek, F. a kolektiv, 1995.** Kultury na hranici. Promedia Druck- und Verlagsgesellschaft ve Vídni, „Waldviertel–Akademie“, Weidhofen an der Thaya, 350 s.
72. **Korčák, J., 1929. Vylidňování jižních Čech.** Studie demografická. Spolek péče o blaho venkova, Praha, 99 s.
73. **Kosička, L., 2006.** Sídla Novohradských hor (Historie a vývoj současných i zaniklých horských sídel). Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 226 s. + přílohy.
74. **Kovář, D., Koblasa, P., 1998.** Kraj trojí tváře. Borovansko, Trhosvinensko, Novohradsko. Sdružení obcí a Okresní úřad České Budějovice, České Budějovice, 50 s.
75. **Křivancová, H, 2001.** Stav a perspektivy druhého bydlení v připravované CHKO Novohradské hor. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 80 s. + přílohy.
76. **Křivancová, S., Vavruška, F., 2004.** Podnebí Novohradských hor. In: Kubeš, J. (ed.): „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny.“ Český hydrometeorologický ústav, pobočka České Budějovice, 79 - 94 s.
77. **Kubeš, J., 2000a.** Výstavba a technické infrastruktury ve venkovských sídlech. Okresy Písek a Tábor, rok 1999. In: Kubeš, J. (ed.): „Problémy stabilizace venkovského osídlení ČR.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 117-121 s.
78. **Kubeš J., 2000b.** Vývoj obyvatelstva venkovských sídel 1910 – 1998. Okresy Písek, Tábor a jihočeská oblast. In: Kubeš, J. (ed.): „Problémy stabilizace venkovského osídlení ČR.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 7 - 34 s.
79. **Kubeš, J., 2003.** Vodní toky Novohradských hor – hydrografická syntéza. In: Papáček, M. (ed.): „Biodiverzita a přírodní podmínky Novohradských hor II.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 9 - 17 s.
80. **Kubeš, J. (ed.), 2004:** Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 160 s.

81. **Kubeš, J., Mičková, K., 2002.** Analýza vývoje prostorové struktury krajiny v Novohradských horách mezi lety 1938-2000. In: Papáček, M. (ed.): „Biodiverzita a přírodní podmínky Novohradských hor.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 21 - 28 s.
82. **Kubeš, J., Mičková, K., 2002a.** Vývoj struktury využití krajiny a struktury krajinného krytu v Novohradských horách (Development of landscape use and landscape cover structures in the Novohradské hory mountains–highlands region). In: „Sborník z konference Ekotrend.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, C 46 - 51 s.
83. **Kubeš, J., Mičková, K., 2002b.** Vývoj prostorové struktury krajiny v regionu Pohořsko (Novohradské hory) 1938 – 2000. In: Balej, M., Kunc, K. (eds.): „Proměny krajiny a udržitelný rozvoj.“ Sborník z XX. Sjezdu ČGS, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 136 - 147 s .
84. **Kubeš, J., Mičková, K., 2003.** Developement of horizontal landscape structure in the Pohořsko region (the Czech-Austrian frontier) between 1938 - 2000. Ekology/Ekológia (Bratislava), 22 (3): 269-283.
85. **Kučera, S., 1972.** Půdní poměry. In: Chábera, S. (ed.): „Přírodní poměry Novohradských hor a jejich podhůří.“ Rozpravy Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, Řada přírodních věd, 10: 73-77.
86. **Kulíř, V., Maryška, J., Humhej, J., 1979.** Nové Hrady – 700 let města. Městský národní výbor v Nových Hradech ve spolupráci s Okresním národním výborem v Českých Budějovicích, 70 s.
87. **Kulíř, V., 1987.** Vycházka Trhosvinenskem a Novohradskem. Popis trasy a podklady pro základní informativní výklad. Krajský pedagogický ústav v Českých Budějovicích, 23 s.
88. **Kupková, L., 2001a.** Data o krajině včera a dnes. GeoInfo, 7 (1): 16-19.
89. **Kupková, L., 2003.** Suburbanizace Prahy – teorie zonálních modelů a realita. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): „Geografie na cestách poznání.“ Sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 32 - 47 s.
90. **Lidmilová, J., 2007.** Odlišnosti vývoje krajiny v české a rakouské části přeshraničního regionu „Novohradské hory“ mezi lety 1938 – 2002. Diplomová

- práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 87 s. + přílohy.
91. **Lipský, Z., 1994.** Změna struktury české venkovské krajiny. Geografie – Sborník ČGS, 99 (4): 248-260.
 92. **Lipský, Z., 1995a.** The changing face of the Czech rural landscape. Landscape and Urban Planning, 31 (1 – 3): 39–45.
 93. **Lipský, Z., 1995b.** Venkovská krajina v pohybu. Veronica, 9 (4): 32–33.
 94. **Lipský, Z., 1996:** Historical development of the Czech rural landscape used to its present ecological stabilization. Ekológia (Bratislava), 15: 103-107.
 95. **Lipský, Z., 2001.** Land use and landscape structure changes from the point of view of landscape ecology. Abstrakt.
 96. **Lipský, Z., 2002.** Sledování historického vývoje krajinné struktury s využitím starých map. In. Němec, J., (ed.): „Krajina 2002 od poznání k integraci.“ Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Fakulta životního prostředí a Ministerstvo životního prostředí České republiky, Praha, 44 – 48 s.
 97. **Lipský, Z., 2006.** Změny ve využívání krajiny, změny v krajinném rázu a dilema ochrany přírody. Sborník z konference ČGS. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 2006.
 98. **Lipský, Z., Kopecký, M., Kvapil, D., 1999.** Present land use changes in the Czech cultural landscape. Ekológia (Bratislava), 18 (1): 31-38.
 99. **Lipský, Z., Kopecký, M., Kvapil, D., 2001.** Krajina – obraz stavu společnosti. Využití GIS k registraci a analýzám změn krajiny. GeoInfo, 8 (1): 34–36.
 100. **Lett, P., 2004.** Povrchové vody Novohradských hor. In: Kubeš, J. (ed.): „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny.“ Český hydrometeorologický ústav, pobočka České Budějovice, 94 - 123 s.
 101. **Marada, M., 2003.** Dopravní infrastruktura a její souvislosti s využitím ploch na příkladu Středočeského kraje. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): „Geografie na cestách poznání.“ Sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 48 - 58 s.
 102. **Mareš, P., Štych, P., 2003.** Evaluation of historical changes of land-use in Czechia exemplified on selected study areas. In: Jeleček, L. et al. (eds.): „Dealing with Diversity.“ Conference Proceedings. Charles University in Prague, Faculty

of Science, Department of Social Geography and Regional Development, p. 269 – 275 .

103. **Matoušková, M., 2004.** Biogeografie, aktuální biota a ochrana přírody a krajiny Novohradských hor. In: Kubeš, J. (ed.): „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny.“ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, středisko České Budějovice, 123 - 136 s.
104. **Mičková, K., 2001.** Využití země a vegetační kryt v regionu Novohradské hory. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 95 s. + přílohy.
105. **Mičková, K., 2003.** Struktura krajiny v povodí Stropnice v Novohradských horách. In: Papáček, M. (ed.): „Biodiverzita a přírodní podmínky Novohradských hor II“. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 33 - 44 s.
106. **Mičková, K., 2004.** Využívání území (land use) Novohradských hor. In: Kubeš, J. (ed.): „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 136 - 147 s.
107. **Mičková, K., 2004a.** Současná struktura a některé perspektivy dalšího vývoje zemědělsko-lesnické krajiny Novohradských hor a jejich podhůří. Collection of Scientific Papers, Faculty of Agriculture in České Budějovice, Series for Economics, Management and Trade, 28 (2): 133-136.
108. **Mičková, K., 2004b.** Analýza vývoje krajiny v povodí toků Novohradských hor. In: Wahla, A. (ed.): „Geografie a proměny poznání geografické reality.“ Sborník příspěvků z mezinárodní geografické konference. Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta, 471 - 480 s.
109. **Mičková, K., 2005a.** Landscape structure development in the Novohradské MTS. Region. Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae – Geographica (supplementum) 3: 356-364.
110. **Mičková, K., 2005b.** Odlišnosti vývoje využívání krajiny v česko-rakouském přeshraničním regionu „Novohradské hory“ mezi lety 1955 – 2002. In: Hochmuth, Z., Tomášiková, V. (2005): „Zmeny štruktúry krajiny jako reflexia súčasných spoločenských zmien v strednej a východnej Európe.“ Zborník z III. medzinárodného geografického kolokvia v Danišovciach, Univerzita P. J. Šafárika, Prírodovedecká fakulta, Ústav geografie, Košice, 93 - 98 s.

111. **Mičková, K., 2006a.** Využívání krajiny. In: Kolektiv: „Novohradské hory a Novohradské podhůří, příroda – historie – život.“ Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, Praha, 105 – 111 s.
112. **Mičková, K., 2006b.** Souvislosti mezi vývojem krajiny a osídlení v horských přeshraničních regionech: příkladová studie Novohradských hor. Abstrakt. In: Kraft, S., Mičková, K., Vančura, M., Veselá, H. (eds.): „Česká geografie v evropském prostoru.“ Sborník abstraktů. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 207 s.
113. **Mičková, K., 2006c.** Development of landscape and settlement in the Czech - Austrian borderland. Abstract. In: Bugár, G., Boltižiar, M. (eds.): „Implementation of landscape ecology in new and changing conditions.“ Abstract proceedings Institute of Slovak Academy of Science Bratislava, Branch Nitra, p. 38.
114. **Mičková, K., 2006d.** Změny v krajině česko-rakouského pohraničí. Abstrakt. In: Treml, V., Chromý, P. (eds.): „150 let geografie na Univerzitě Karlově.“ Sborník abstraktů. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, geografická sekce, 72 s.
115. **Mičková, K., 2006e.** Změny v krajině česko-rakouského pohraničí. Poster. Mezinárodní geografická konference „150 let geografie na Univerzitě Karlově v Praze.“ Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, geografická sekce.
116. **Michálek, Z., 2000.** Komplexní fyzickogeografická charakteristika Novohradských hor. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 109 s. + přílohy.
117. **Molcarová, D., 2002.** Vývoj obyvatelstva sídel Jihočeského kraje 1869 - 2001: sídla s českou většinou v roce 1930. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 52 s. + přílohy.
118. **Mörzl, O., Svoboda, M., 1992.** Kaplicko a Novohradsko – historie, krajina, turistické trasy. Dona, České Budějovice, 91 s.
119. **Nekovář, F., 1972a.** Poměry hydrografické. In: Chábera, S. (ed.): „Přírodní poměry Novohradských hor a jejich podhůří.“ Rozpravy Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, Řada přírodních věd, 10: 17-34.
120. **Nekovář, F., 1972b.** Poměry podnebné. In: Chábera, S. (ed.): „Přírodní poměry Novohradských hor a jejich podhůří.“ Rozpravy Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, Řada přírodních věd, 10: 35-50.

121. **Papáček, M., (ed.), 2003.** Biodiverzita a přírodní podmínky Novohradských hor II. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 221 s.
122. **Papáček, M. (ed.), 2004.** Biota Novohradských hor: modelové taxony, společenstva a biotopy. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 304 s.
123. **Pavlíček, V., 2004.** Geologie a geomorfologie Novohradských hor. In: Kubeš, J. (ed.): „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra biologie, 9 - 46 s.
124. **Polák, V. (ed.), 1983.** Chráněná krajinná oblast Novohradské hory. Návrhová studie. Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích, 119 s.
125. **Pospíšilová, M., 1972.** Zeměpis služeb Kaplicka. Diplomová práce. Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, katedra geografie, 136 s. + přílohy.
126. **Princová, M., 2000.** Analýza vývoje krajinného pokryvu Novohradských hor s ohledem na ochranu životního prostředí. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 81 s.
127. **Pupík, J., 1999.** Historický vývoj využívání ploch v okrese Tábor. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 46 s.
128. **Quitt, E., 1971.** Klimatické oblasti Československa. *Studia Geographica*, sv. 16. Brno. Geografický ústav ČSAV, 73 s.
129. **Rašín, R., 2007.** Koncepce výzkumu změn ve využití krajiny v česko-rakouském pohraničí. In: Mičková, K., (ed.): „Česká geografie v evropském prostoru – Kartografie a geoinformatika. Výuka zeměpisu, Historická geografie a enviromentální dějiny.“ Sborník z konference. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta, katedra geografie, 7 s.
130. **Riezner, J., 2003.** Agriculture and cultural landscape over centuries: a case study from the Jeseníky Mts. foothills, Czech Republic. In: Jeleček, L. et al. (eds.): „Dealing with Diversity.“ Conference Proceedings. Charles University in Prague, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development, p. 284 – 288.
131. **Riezner, J., 2006.** Historická (post) agrární krajina severního podhůří Jeseníků. *Geografie – Sborník ČGS, České Budějovice, 2006, 1245 – 1253 s.*

132. **Rypl, J., 2002.** Klimatické poměry Novohradských hor. In: Papáček, M. (ed.): „Biodiverzita a přírodní podmínky Novohradských hor.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 63 - 67 s.
133. **Rypl, J., 2004.** Geomorfologie Novohradských hor a Novohradského podhůří. In: Kubeš, J. (ed.): „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 56 - 78 s.
134. **Rýparová, H., 2003.** Hydrografická kategorizace vybraných toků a jejich povodí v CHKO Novohradské hory - Stropnice a Lužnice. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 57 s. + přílohy.
135. **Šefrna, L., 2004.** Půdy Novohradských hor. In: Kubeš, J. (ed.): „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 46-55 s.
136. **Štěpánek, V., 1996.** Data o struktuře ploch: jejich spolehlivost a vypovídací schopnost. Geografie – Sborník ČGS, 101 (1): 13 – 21.
137. **Štěpánek, V., 2001.** Czech frontier in the 20 th century: major political shift reflected in changing land use structure. In: Bičík, I., Chromý, P., Jančák, V., Janů, H., (eds.): „Land Use/Land Cover Changes in the Period of Globalization.“ Conference Proceedings. Charles University in Prague, Faculty of Science, Department of Social Geography and Regional Development, p. 110 – 115.
138. **Štych, P., 2003.** Hodnocení vlivu nadmořské výšky reliéfu na vývoj změn využití půdy Česka 1845, 1948 a 1990. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): „Geografie na cestách poznání.“ Sborník příspěvků k šedesátinám Ivana Bičíka. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 59 - 70 s.
139. **Štych, P., 2006.** Hodnocení sklonitosti terénu jak faktoru determinace využití ploch Česka. Geografie – Sborník ČGS, České Budějovice, 2006, 1277 – 1284 s.
140. **Štych, P., Stránský, R., 2005.** Dlouhodobě změny využití krajiny v méně příznivých oblastech pro zemědělství v kontextu vývoje zemědělské dotační politiky. In: Novotná, M., (ed.): „Problémy periferních oblastí.“ Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 61 – 73 s.

141. **Šulová, R., 2005.** Vývoj počtu obyvatel v sídlech Novohradských hor a Novohradského podhůří. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 58 s. + přílohy.
142. **Švehla, J., Chrastný V, 2004.** Kvalita vody vodních toků a nádrží v Novohradských horách. In: Kubeš, J. (ed.): „Krajina Novohradských hor. Fyzickogeografické složky krajiny.“ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, 104 - 108 s.
143. **Tomášek, M., 1995.** Atlas půd České republiky. Český geologický ústav, Praha, 42 s.
144. **Týmová, D., 2003.** Hydrografická kategorizace vybraných toků a jejich povodí v CHKO Novohradské hory: Černá po Líčov. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 57 s. + přílohy.
145. **Vlček, L. (ed.), 1984.** Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže. Academia, Praha, 315 s.
146. **Vrtiška, D., 2000.** Současnost a budoucnost železnice v České republice. Seminární práce. www.muweb.cz/www/4koridor/html/hodv-cebu.html.
147. **Zejska, D., 2006.** Analýza vývoje krajinného krytu a využití země v povodí Malše od soutoku s Tichou po vodní nádrž Římov. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 62 s. + přílohy.

Elektronické dokumenty:

Kolektiv, 2003. **Úhrnné hodnoty druhů pozemků po k. ú. a obcích Jihočeského kraje. Zeměměřičský a katastrální inspektorát v Českých Budějovicích, CD-ROM.**

Internetové odkazy:

1. www.ceskykrumlov.cz
2. www.cetviny.cz
3. www.benesov.ois.cz
4. www.euroregio.cz
5. www.ersn.cz
6. www.horni-stropnice.cz
7. www.jiznicechy.org

8. www.isu.cz
9. www.mesta-obce.cz
10. www.malonty.ois.cz
11. www.mdcr.cz
12. www.mmr.cz
13. www.neocastri.cz
14. www.nove-hrady.cz
15. www.novohradsko.cz
16. www.pohorskaves.ois.cz
17. www.pohranici.cz
18. www.pomalsi.elsatnet.cz
19. www.sdruzeni.ruze.cz
20. www.zanikleobce.cz

Mapové podklady:

1. **Kolektiv, 1998.** Novohradské hory 1 : 50 000. Soubor turistických map, 2. vydání. Edice Klubu českých turistů, Praha.
2. **Kolektiv, 2001a.** Základní mapy ČR 1 : 50 000. Mapové listy: 32-42 Trhové Sviny, 32-24 Rožmberk nad Vltavou, 33-13 České Velenice, 33-31 Pohoří na Šumavě. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.
3. **Kolektiv, 2001b.** Novohradské hory, Kaplice. Turistická mapa 1 : 50 000. SHOCart, Praha.
4. **Základní vodohospodářské mapy ČR 1 : 50 000.** Mapové listy 32-42 Trhové Sviny, 32-24 Rožmberk nad Vltavou, 33-13 České Velenice, 33-31 Pohoří na Šumavě. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.
5. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – b2
6. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – b3
7. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – b4
8. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – d1
9. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – d2
10. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – d3
11. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – d4
12. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – a1

13. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – a3
14. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – a4
15. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – c1
16. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – c2
17. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – c3
18. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – c4
19. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – a1
20. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – a2
21. Topografická mapa, 1 : 10 000, ČÚGK, 1961, číslo mapového listu M 33 – b2
22. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 03
23. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 07
24. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 08
25. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 09
26. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 10
27. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 12
28. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 13
29. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 14
30. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 15
31. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 17
32. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 18
33. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 19
34. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 20
35. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 22
36. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 23
37. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 24 - 24
38. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 42 - 02
39. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 42 - 03
40. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 42 - 04
41. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 42 - 05
42. Základní mapa ČR, 1 : 10 000, ČÚGK, 2003, číslo mapového listu 32 – 42 - 09

8. SEZNAM PŘÍLOH

Mapa 1. Vymezení a geografická poloha řešeného území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Mapa 2. Geomorfologické členění řešeného území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Mapa 3. Geologická mapa řešeného území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Mapa 4. Hydrologická mapa řešeného území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Mapa 5. Biogeografické členění a chráněná území přírody řešeného území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 1. Zastoupení druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v regionech v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 2. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v regionech v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 3. Zastoupení druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle průměrné nadmořské výšky k.ú. v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 4. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle průměrné nadmořské výšky k.ú. v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 5. Zastoupení druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 6. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 7. Zastoupení druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 8. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 9. Zastoupení druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 10. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 11. Zastoupení druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 – 2001 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Tabulka 12. Vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 – 2001 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Obrázek 1. Vymezení regionů v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Obrázek 2. Vymezení typů k.ú. podle průměrné nadmořské výšky k.ú. v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Obrázek 3. Vymezení typů k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Obrázek 4. Vymezení typů k.ú. podle počtu obyvatel v k. ú. v roce 2001 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Obrázek 5. Vymezení typů k.ú. podle národnostního příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Obrázek 6. Vymezení typů k.ú. podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 – 2001 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Graf 1. – Graf 7. Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v regionech v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Graf 8. – Graf 13. Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v regionech v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

Graf 14. – Graf 19. Zastoupení hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle průměrné nadmořské výšky k.ú. v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

- Graf 20. – Graf 26.** Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle struktury zastoupení druhů pozemků v k.ú. v roce 2002 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“
- Graf 27. – Graf 34.** Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle počtu obyvatel v k.ú. v roce 2001 V řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“
- Graf 35. – Graf 40.** Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle národnostní příslušnosti obyvatel v k.ú. v roce 1930 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“
- Graf 41. – Graf 49.** Zastoupení a vývoj hlavních kategorií druhů pozemků v letech 1845 – 2002 v typech k.ú. podle vývoje počtu obyvatel v k.ú. mezi lety 1930 – 2001 v řešeném území „Novohradské hory a jejich podhůří“

